

Komiteens forslag til Rødts arbeidsprogram 2025–2029

Kamp mot Forskjells-Norge

1 For Rødt er kampen mot klasseskillene i Norge og verden den aller viktigste. Hele dette arbeidsprogrammet tar mål av seg
2 til å bekjempe Forskjells-Norge: å redusere forskjeller i makt, inntekt, rikdom, muligheter og frihet som er innbakt i det
3 nasjonale og det internasjonale klassesamfunnet og som forsterkes av geografisk sentralisering. Klasseskillene gjenspeiles
4 også i store og økende forskjeller i helse, livskvalitet og forventet levealder mellom sosiale lag.
5

6 Rødt jobber for et samfunn som er mer demokratisk enn dagens, et samfunn hvor de store beslutningene blir
7 tatt i fellesskap. Vi kaller dette et sosialistisk samfunn. Rødts visjon er å fjerne klasseskillene og dermed også
8 klasseundertrykkningen hvor en liten overklasse har avgjørende makt over livene til folk flest på vesentlige
9 samfunnsområder. Dette arbeidsprogrammet viser Rødt sin konkrete politikk i dagens situasjon, en politikk som både er
10 gjennomførbar i dag dersom en sterk nok folkebevegelse står bak den, og som er radikal nok til å utfordre kapitalismens
11 rammer, og peker i retning av sosialisme.
12

13 Dette gjennomsyrer politikken vår på alle felt, og alle kapitler i programmet, fordi klasseskiller, kjønnsforskjeller og
14 geografiske forskjeller oppstår og forsterkes gjennom ulike institusjoner i samfunnet og må bekjempes med politiske
15 løsninger i de samme institusjonene. Samtidig truer kapitalismen og jakten på evig vekst både naturen og klimaet.
16 Natur- og klimakrisa krever en radikal kursendring. Rødt kjemper for å få ned forskjellene og utslippene samtidig med en
17 rettferdig miljøpolitikk. Rødt jobber også for internasjonal solidaritet, mot rasisme og for en solidarisk flyktningpolitikk.
18

19 Rødts arbeidsprogram for 2025–2029 inneholder den konkrete politikken Rødt går til valg på i stortingsvalget i 2025, og
20 som vi vil jobbe for å få mest mulig gjennomslag for. Både i den kommende fireårsperioden på Stortinget, men også ellers
21 i samfunnet, i fylkes- og kommunestyre, i bydelsutvalg og gjennom og i samarbeid med aksjoner, allianser og bevegelser.
22 Det er et radikalt og realistisk program som viser hvordan vi kan bekjempe økende klasseskiller, flytte makt fra toppen
23 til oss alle, utvide demokratiet, fremme fred og solidaritet, og sikre framtida ved å ta vare på natur og kutte utslipp på en
24 rettferdig måte.
25

26 Det er et program som viser at vi ikke trenger å begrense oss til valget mellom høyresidas nedbygging og
27 sosialdemokratiets bevaring. Fordi det er mulig å bygge ut fellesskapet, med nye velferdsreformer for folk flest, et sterkere
28 sikkerhetsnett for de som ikke kan eller får arbeide, mer solidaritet og en aktiv distrikts- og næringspolitikk som gir
29 arbeid og verdiskaping i hele landet. Fordi vi har et valg om hvilket samfunn vi ønsker oss. Vi må ikke ha et samfunn
30 der de på toppen får alt de peker på og slipper unna dugnaden. Vi kan sammen stå opp mot eiere og sjefer som vil
31 utnytte arbeidsfolk, velferdsprofitører som vil ha sugerør i felleskassen, storkapital som vil bygge ned natur, mot krig og
32 overnasjonale myndigheter som vil styre oss.
33

34 Norge er rikt på naturressurser, som historisk har gitt grunnlag for sysselsetting, bosetting, verdiskaping og velferd i
35 hele landet. En forutsetning for dette er at vi ikke gir fra oss selvråderett og høstingsrett. Vi må styrke den nasjonale
36 demokratiske kontrollen over ressursene. Folk må sitte igjen med mer av verdiene de skaper.
37

38 Det som forandrer maktforhold, er bred folkelig mobilisering av aktive mennesker som organiserer seg. I et kapitalistisk
39 samfunn vil ikke klasseskillene forsvinne, men heldigvis kan vi forandre styrkeforholdene og skape forbedringer hvis vi
40 står sammen om det. Vi kan si ja til et vendepunkt i kampen mot Forskjells-Norge.
41

42 Dette programmet er vedtatt på Rødts landsmøte 28. februar til 2. mars 2025.
43

Innhold

Kamp mot Forskjells-Norge	s. 2	Varehandel	s. 59
Økonomi	s. 4	Fiskeri	s. 60
Et organisert arbeidsliv	s. 9	Jordbruk	s. 63
Profittfri velferd	s. 13	Kvinnekamp	s. 66
Helse	s. 14	Bolig	s. 69
Styrking av barnevernet og barn og unges rettigheter	s. 19	Distriktpolitikk	s. 72
Eldrepolitikk	s. 21	Folkestyre og ytringsfrihet	s. 74
Barnehage	s. 23	Antirasisme	s. 76
Skole	s. 25	Urfolksrettigheter og nasjonale minoriteter	s. 77
Fagskoler, høyskoler, universitet og forskning	s. 29	Skeiv politikk	s. 80
Trygder og NAV	s. 31	Rettigheter for mennesker med funksjonsnedsettelse	s. 82
Fattigdom	s. 33	Ungdom	s. 83
Barn og familie	s. 34	Digitalpolitikk	s. 84
Pensjon	s. 35	Mot imperialisme og krig	s. 85
Klima	s. 37	Militær og sivil beredskap	s. 86
Natur	s. 39	Internasjonale handels- og investeringsavtaler	s. 88
Forbruk, avfall og forurensning	s. 42	Internasjonal solidaritet	s. 90
Samferdsel og kollektivtransport	s. 45	Flyktninger, asyl og innvandring	s. 92
Dyrevelferd	s. 49	Justispolitikk og forebygging	s. 94
Industri	s. 51	Kultur	s. 97
Olje og gass	s. 55	Idrett	s. 100
Kraft	s. 57	Dissenser og begrunnelser	s. 102

Økonomi

44 Klasseforskjellene øker, både i Norge og i resten av verden, og en stadig større del av verdens rikdom samles på stadig færre
45 hender. De som eier kapital, har hatt en avkastning, eller fortjeneste, som overgår den generelle økonomiske veksten,
46 og arbeidsfolk sitter igjen med en mindre del av kaka nå enn før. Noe av dette skyldes grunnleggende strukturer i en
47 kapitalistisk økonomi, men det er også politisk styrte drivkrefter som har satt fart på utviklinga, og som kan snus med en
48 annen politikk her og nå.

49
50 Spesielt i arbeidslivet har politiske angrep på opparbeidede rettigheter svekket arbeidsfolks makt i møte med arbeidsgivere
51 og eiere, og frislippet av bemanningsbransjen har gjort det vanskeligere å bygge en kraftig fagbevegelse. I skattepolitikken
52 har skatt på bedriftsoverskudd blitt kuttet og skatt på arv blitt fjernet, mens flate avgifter har økt. De aller rikeste betaler
53 under halvparten av skatt på sine inntekter av hva arbeidsfolk med vanlig inntekt gjør. I velferden har kommersielle
54 aktører sluppet til med lønnspress som forretningsidé, og det er gjennomført en rekke større reformer som har fått store
55 konsekvenser for arbeidsfolk, slik som pensjonsreformen. Mange har usikre jobber med lav lønn og noen må ha flere
56 jobber for å få endene til å møtes. Innstrammingene i innleieregelverket og forbudet mot innleie til byggebransjen i
57 Oslo, Viken og Vestfold var en viktig delseier i å reversere denne utviklingen, og viser at det er mulig å bygge allianser og
58 motkrefter for en politikk som bygger makt bak krava til det store flertallet, og som bygger et sterkere fellesskap. Det er
59 avgjørende å forsvare disse seirene, både mot høyrepartiene og mot EU.

60
61 Vi ser også hvordan kapitalismens hensynsløse rovdrift på natur og miljø har begynt å få dramatiske følger. Kapitalismen
62 kan ikke fungere uten evig vekst, men evig vekst er umulig i en verden der tilgangen på ressurser er begrenset. Om vi
63 skal ha mulighet til å sørge for at verden er et levelig sted også for kommende generasjoner, må vi erstatte kapitalismen
64 med et økonomisk system som kan fungere uten økonomisk vekst, en sosialistisk og demokratisk økonomi som sørger for
65 at nødvendig reduksjon i forbruk og utslipp gjøres på en rettferdig måte. Globaliseringen av kapitalismen har ført til at
66 arbeiderklassen i ulike land må styrke samarbeidet. Rødt vil arbeide for en slik økt internasjonalisering av fagbevegelsen.

67
68 **Kamp mot Forskjells-Norge**

69 Rødts politikk for denne fireårsperioden baserer seg på prinsipper som vi mener vil kunne redusere forskjellene her og nå:

- 70 a) Sterke fagforeninger som organiserer arbeidsfolk i interessekamper mot kapitaleiere, og som sikrer en mer rettferdig
71 fordeling av verdiskaping gjennom lønns- og arbeidsvilkår.
- 72 b) Universelle profittfrie velferdsgoder som er finansiert i fellesskap, og som er tilgjengelig for alle, både fattig og rik, i by
73 og bygd og uavhengig av kjønn, hudfarge, legning og religion.
- 74 c) Et omfordelende skattesystem der de som har mest, bidrar mest til fellesskapet og hindrer at milliardærer kan reise
75 fra regningen ved å melde flytting til utlandet.
- 76 d) Arbeid til alle som kan jobbe og ei inntekt å leve av i alle faser av livet.
- 77 e) Demokratisk eierskap til infrastruktur og sentrale selskaper i økonomien.
- 78 f) Nasjonal kontroll over kraften vår, og en makspris på strøm for husholdninger, industri og næringsliv.
- 79 g) Forsvare, forsterke og fornye folkestyret med mer åpenhet og demokrati slik at det sikrer innsyn og gir vanlige folk
80 mer kollektiv makt.
- 81 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

82
83 **Demokratisering av økonomien**

84 Rødt ønsker mer demokrati, også i økonomien. Det innebærer at vi må eie mer av samfunnets viktigste økonomiske
85 aktiviteter i fellesskap, fordi eierskap er makt til å bestemme og en måte å sikre at verdiskapinga tilfaller fellesskapet
86 på. Dette gjelder blant annet naturressurser og en sentral infrastruktur. Å eie i fellesskap kan bety eierskap gjennom
87 staten, kommunen, på arbeidsplassen, i lokalsamfunnet eller andre kollektive løsninger og kan bestå av helt eller delvis
88 eierskap. Samtidig må åpenhet om både offentlig og privat eierskap utvides. Fellesskapet bør eie eller på annet egnet
89 vis ha demokratisk kontroll over all infrastruktur av betydning, uansett om den er fysisk, digital eller finansiell. Dette
90 gjelder blant annet veier, jernbane, flyplasser, havner, telenett, strømmnett, kraft, datasentre, internettlinjer og banker.
91 Staten bør gradvis kjøpe seg opp i viktige selskaper som Equinor, Telenor, Norsk Hydro, Yara og DNB og arbeide for å ta
92 disse selskapene av bør. Staten bør søke å etablere nye statseide industrilokomotiver innen slike næringer som oppdrett,
93 skogindustri og mineraler.

94
95 **RØDT VIL:**

- 96 a) At offentlige eierposisjoner, statlige som kommunale, skal brukes aktivt for å oppnå politiske mål under demokratisk
97 kontroll.

98
4 KOMITEENS FORSLAG TIL RØDTS ARBEIDSPROGRAM 2025–2029

- 99 b) Utvide desentralisering av kapital gjennom kooperativer, arbeiderstyrte bedrifter, sparekasser, privateide
100 småbedrifter, ideelle stiftelser og lignende eierformer.
101 c) Arbeide for en aktiv statlig eierskapspolitikk for lavere lønn til topplederne og fjerning av bonuser.
102 d) Sikre hovedkontorer, forskning og utvikling i Norge og gode arbeidslivsstandarder både i eget selskap og hos
103 underleverandørene. I tillegg sikre faglige rettigheter og legge til rette for best mulig tariffdekning.
104 e) Sikre større kunnskap og åpenhet om økonomisk ulikhet ved at formuesstatistikk baseres på reelle verdier, at
105 tilbakeholdt utbytte inkluderes i inntektsstatistikken, og at nye politiske reformer må vurderes etter hvordan de
106 påvirker ulikheten, med et mål om redusert ulikhet.
107 f) Utrede og fremme forslag til videre utbygging av bedriftsdemokratiet i Norge. Det innebærer å styrke de ansattes
108 representasjon i bedriftenes styre, bedriftsforsamlingens ansvar og sammensetning, og fagforeningenes innsynsrett,
109 forslagsrett og forhandlingsrett.
110 g) Sikre at fagbevegelsen får makt til å legge premissene for arbeidslivspolitikken, gi reell makt til ansattvalgte
111 styremedlemmer og sette en stopper for at store avgjørelser tas av eiere i lukkede fora.
112 h) At offentlige innkjøp av varer og tjenester skal styrke det organiserte arbeidslivet, og bygge opp under faste
113 ansettelser.
114 i) Gjøre det lettere å etablere og drive arbeiderstyrte og kooperative virksomheter.
115 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
116

117 Skatter og avgifter

118 Rødt ønsker et større, sterkere og bedre fellesskap. Det innebærer at mer av det som er viktig i livene våre, finansieres i
119 fellesskap i stedet for direkte fra vår private konto. Det gjør ikke at ting blir gratis, men at vi betaler på en annen måte,
120 via blant annet skatter og avgifter. Da kan regninga fordeles mer rettferdig, basert på personens eller selskapets inntekt,
121 formue eller overskudd, og man kommer nærmere målet med et samfunn som sikrer goder til enhver etter behov og
122 fra enhver etter evne. Skatter og avgifter kan også brukes til å hindre maktkonsentrasjonen som oppstår når formuer og
123 kapital samles på få hender og går i arv og bremse unødvendig og miljøfiendtlig luksusforbruk. Men avgifter kan også
124 ramme urettferdig, både økonomisk og geografisk. Derfor ønsker Rødt å kutte i flate avgifter og differensiere flere avgifter
125 etter inntekt eller forbruk.
126

127 Se også kapittelet om internasjonale avtaler.
128

129 RØDT VIL:

- 130 a) At inntektsskatten ikke økes for det store flertallet, og kutte skattene for de som tjener minst.
131 b) Ha en mer progressiv inntektsskatt, med økt skatt på høye inntekter.
132 c) Øke frikortgrensen for å sikre at de som har minst i lønn, pensjon eller trygd får beholde mer av pengene sine selv.
133 d) Kutte i regningsbunken til folk gjennom å redusere avgifter og offentlige gebyrer.
134 e) Kutte i flate avgifter som ikke skiller mellom fattig og rik eller hvor mye man forbruker, og samtidig differensiere flere
135 avgifter mellom et moderat grunnnivå og unødvendig luksusforbruk.
136 f) Bruke avgiftspolitikken for å stimulere til sunne og miljøvennlige valg.
137 g) Sikre at selskaper som går godt, bidrar til å finansiere den felles infrastrukturen og velferden de er avhengig av, og stå
138 opp mot det internasjonale skattekappløpet mot bunnen. Gradvis øke skatten på selskapsoverskudd.
139 h) Øke skatten på aksjeutbytte og fjerne det såkalte skjermingsfradraget som i dag gjør deler av aksjeinntektene
140 skattefrie. Det kan erstattes med et bunnfradrag for å gjøre utbytteskatten progressiv.
141 i) Øke skatten på store formuer i form av en formuesskatt med økt bunnfradrag og flere innslagspunkter med økende
142 skattesats samt fjerne verdsettingsrabatten på aksjer.
143 j) Innføre arveskatt som hindrer økende konsentrasjon av makt og rikdom gjennom generasjoner, med høyt
144 bunnfradrag, og med progressiv skattlegging av dem som arver svært store beløp.
145 k) Sikre at rike kapitaleiere betaler en rettferdig andel i skatt ved å erstatte fritaksmetoden med løpende beskatning av
146 kapitalinntekt og tette skattehull.
147 l) Arbeide for en mer rettferdig grunnrentebeskatning som sørger for at verdier som skapes basert på fellesskapet
148 ressurser på land og til havs, ikke hentes ut av private eiere, men tilfaller fellesskapet lokalt og nasjonalt. Dette gjelder
149 blant annet havbruk, eksisterende vindkraftanlegg, petroleum og mineraler.
150 m) Kreve økt kontroll av store selskaper samt sikre åpenhet om aggressiv skatteplanlegging som tilbys av skatterådgivere,
151 uten unntak for skatteadvokater.
152

- 153 n) Sikre en rettferdig skattlegging av de store teknologigigantene.
154 o) Regulere plattformøkonomien, slik at krav om regnskapsplikt følges, at regulære arbeidsforhold tilfredsstillter kravene
155 i arbeidsmiljøloven, at falske selvstendige blir fast ansatt og at inntektsstrømmer registreres og skattlegges.
156 p) Styrke innsatsen i internasjonalt samarbeid på skattefeltet, både gjennom OECD og FNs skattekomité. Dette er
157 viktig for å oppnå rettferdig fordeling på verdensbasis. I påvente av internasjonale løsninger bør Norge skattlegge
158 flernasjonale selskaper, bl.a. gjennom en midlertidig omsetningsavgift for globale tilbydere av digitale tjenester.
159 q) Senke terskelen for eierskap som inkluderes i registeret over reelle rettighetshavere fra 25 prosent eierskap til å
160 inkludere samtlige eiere, inkludert eiere bak forvalterregistrerte aksjer.
161 r) Reforhandle eller si opp skatteavtaler med skatteparadis som for eksempel Sveits.
162 s) Innføre en exit-skatt som hindrer at rike mennesker kan stikke fra skatteregningen sin ved å flytte til skatteparadis.
163 t) Styrke Skatteetaten for å sikre økte skatteinntekter og bidra til å redusere økonomisk kriminalitet og
164 arbeidslivskriminalitet.
165 u) [Nye kulepunkt foreslås her].

166 Finansnæring

167 RØDT VIL:

- 170 a) At bankene skal være i felleseie eller under demokratisk kontroll fordi bankvesenet er viktig nasjonal infrastruktur.
171 Dette innebærer at staten bør kjøpe seg opp i store banker som DNB. For å sikre maktpredning skal ikke alle banker
172 samles på statens hender. Også kommuner og fylkeskommuner bør få eierskap til banker. Rødt støtter etableringen av
173 sparebanker og kooperative initiativer som alternativ til de offentlige bankene.
174 b) Utvide formålet til dagens offentlige banker eller opprette en ny offentlig samfunnsbank som ikke driver
175 spekulasjon i finansmarkedene, som tilbyr lån til personer på forsvarlige vilkår, og som sikrer god kapitaltilgang til
176 samfunnsnyttige formål i Norge som statsbankene i dag ikke dekker, samt finansierer kommunenes lånebehov.
177 c) Regulere finanssektoren strengere for å redusere faren for og omfanget av fremtidige finanskriser. Blant annet
178 bør bankenes egenkapitalkrav økes, muligheten for finansaktører til å ta stor risiko må begrenses og skadelig
179 finansspekulasjon bør forbys eller beskattes hardere.
180 d) Sikre at eventuelle økonomiske hjelpepakker til bankene må innebære statlig medeierskap og innflytelse.
181 e) Ha strengere regulering av forbrukslån og usikret kreditt ved å innføre en maksimal rente og forby markedsføring av
182 slike produkter.
183 f) Skattlegge finansnæringens overskudd høyere. Næringen skal ikke subsidieres fordi den i dag er unntatt moms.
184 g) Senke inkassosalærer og gebyrer, innføre en strengere inkassolovgivning og innføre en nedre beløpsgrense for rett til
185 innkreving gjennom namsfogden.
186 h) At det ved videresalg av gjeld sikres at den som har gjelda, tilbys nedbetaling til samme pris.
187 i) Begrense muligheten for at kredittselskapene selger usikret gjeld videre.
188 j) Forhindre at folk får u håndterlig gjeld ved å utvide gjeldsregisteret med flere typer gjeld, som pantelikret gjeld og
189 kausjon.
190 k) Bedre gjeldsoffervernet og styrke offentlig innsats for å hjelpe personer med gjeldsproblemer.
191 l) At statens egne låneorganer, som Lånekassen og Husbanken, skal tilpasse betingelsene sine slik at de til enhver tid er
192 bedre enn dem som tilbys i markedet, og være restriktive med å sende krav til inkasso.
193 m) Opprette et vergemålsregister som banker, finansinstitusjoner og eiendomsmeglere skal ha tilgang til og plikt til å
194 sjekke for å avverge at personer under vergemål, setter seg i gjeld.
195 n) Begrense bankenes mulighet til å spekulere i utlåns- og innskuddsrente ved justering av styringsrenta.
196 o) Gjøre det lettere å bytte bank.
197 p) [Nye kulepunkt foreslås her].

198 Oljefondet

199 Petroleumsressursene under havbunnen tilhører menneskeheten i all tid, selv om det er vi som lever i dag som henter ut
200 disse ikke-fornybare verdiene. I løpet av noen få år er denne ressursen omdannet til risikofylt internasjonal finanskapital.
201 Norske oljekroner investeres i utbygging av arbeidere i andre land. Blant selskapene fondet investerer i, finner vi
202 våpenselskap og krigsprofitører, fagforeningsknusere og sterkt miljøskadelig virksomhet.
203

204 Oljeformuen må forvaltes i et generasjonsperspektiv, som tar vare på den historiske industrikapitalen for framtida.
205 Oljefondet er ikke, og har aldri vært, et pensjonsfond som skal betale våre pensjoner i framtida. Det er en formue
206 som forvaltes med mål om å hente ut avkastningen over tid uten å tømme fondet. Dette målet mener Rødt tilsier at
207 investeringene bør gjøres på andre måter enn i dag.
208
209

210 **RØDT VIL:**

- 211 a) Ha større demokratisk styring og kontroll over oljefondets investeringer og arbeidsmåter. Sikre at Stortinget som eier
212 av oljefondet skal utnevne lederen for oljefondet etter anbefaling fra Norges Banks hovedstyre. Hovedkontoret for
213 oljefondet skal ligge i Norge.
- 214 b) Omplassere deler av fondet til et investeringsfond for norsk industri for å sikre arbeidsplasser og verdiskaping for
215 framtidige generasjoner.
- 216 c) Omplassere deler av fondet til investeringer i klimavennlig infrastruktur for å kutte utslipp, unngå global
217 klimakatastrofe og sikre grunnlaget for verdiskaping for framtidige generasjoner.
- 218 d) Ta oljefondet ut av selskaper som bidrar til miljø- og klimaødeleggelse, som bryter menneskerettighetene, truer
219 regnskogen, er plassert i skatteparadiser, bidrar til folkerettsstridig virksomhet eller som er involvert i andre
220 kritikkverdige forhold.
- 221 e) Sikre større åpenhet om oljefondets plasseringer, lønninger, bonusordninger og bruk av eksterne forvaltere og
222 konsulenter. Lederlønnene skal ned, bonusordninger fjernes, og fondet skal forvaltes fra Norge. Avvikle ordningen
223 med ekstern forvaltning av deler av oljefondet.
- 224 f) At ansvaret for etikkrådet til oljefondet flyttes fra hovedstyret i Norges Bank til Stortinget.
- 225 g) Legge ned Argentum, statens selskap for investeringer i aktive eierfond.
- 226 h) Trekke oljefondet ut av Israel.
- 227 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

228 **Kommuneøkonomi**

230 Norge består av en rik stat og mange fattige fylkeskommuner, kommuner og bydeler som får stadig flere oppgaver uten
231 at budsjettene økes tilstrekkelig. Når kommuneøkonomien er dårlig, er det fordi staten henter inn det aller meste av
232 skatteinntekter og overfører for lite tilbake til kommunene hvor verdiskapinga faktisk skjer. Rødt vil at kommunene skal
233 fortsette å ha ansvar for store og viktige deler av velferdssamfunnet fordi lokaldemokrati og lokale løsninger er viktig. Da
234 må en større del av skatteinntektene tilbake til kommunene, og de må samtidig ha mulighet til å hente inn egne inntekter
235 og få større handlingsrom. Inntektssystemet til kommunene og fylkeskommunene må endres slik at de får tilstrekkelig
236 med midler til å kunne gjennomføre oppgavene sine på en måte som sikrer desentrale tilbud med forsvarlig bemannede
237 tjenester.

238 **RØDT VIL:**

- 239
- 240 a) At større deler av skatteinntektene skal tilbakeføres fra staten til kommunene og fylkeskommunene gjennom økning
241 av den kommunale andelen av inntektsskatten eller økt tilbakeføring over statsbudsjettet.
- 242 b) Sikre at inntektssystemet for kommunene er omfordelende..
- 243 c) Øke kommunenes frie inntekter, slik at kommunale velferdstjenester kan styrkes og kommunene får økt
244 handlefrihet.
- 245 d) Gi kommunene en utvidet mulighet til å øke sine lokale skatteinntekter gjennom for eksempel cruiseavgift eller
246 turistskatt.
- 247 e) Gi kommunene større handlingsrom til å utforme en lokal eiendomsskatt med sosial profil, bl.a. ved hjelp av
248 store bunnfradrag, progressive skattetrinn og høyere makssats, og en mulighet til å skille mellom fritidseiendom,
249 næringseiendom, sekundær- og primærboliger og boliger eid av selskaper og privatpersoner.
- 250 f) Øke støtten til kommuner med særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester.
- 251 g) [Nye kulepunkt foreslås her].

252 **Norsk økonomi**

253 **RØDT VIL:**

- 254
- 255
- 256 a) At det skal være større demokratisk kontroll over pengepolitikken, og at det overordnede målet for pengepolitikken
257 skal være full sysselsetting og lav ulikhet.
- 258 b) Beholde en uavhengig nasjonal valuta utenfor euro-samarbeidet.
- 259 c) Arbeide for en aktiv motkonjunkturpolitikk som setter i gang statlige og kommunale investeringer i møte med
260 økende arbeidsledighet i form av utbygging og vedlikehold av infrastruktur, offentlige bygg og anlegg, og som
261 samtidig bidrar til å kutte klimagassutslippene.
- 262 d) Bruke offentlige innkjøp og anbud aktivt for å oppnå politiske mål.
- 263 e) Bekjempe utnyttingen av arbeidstakere gjennom lavlønnskurransen og løsarbeid. Rødt vil styrke den norske
264 arbeidslivsmodellen, bygd på faste ansettelse, høy kompetanse, effektiv organisering av arbeidsprosessene og gode
265 lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte.
- 266 f) Sikre at eventuelle økonomiske krisepakker til selskaper må innebære statlig medeierskap og innflytelse.
- 267

- 268 g) At de store pengene brukes på de viktigste tingene, ikke bare de største. Si nei til prestisjeprosjekter som for eksempel
269 nytt regjeringskvartal, dyre motorveier eller dyre idrettsarrangementer som OL. Der slike prosjekter allerede er i
270 gang, skal staten søke å nedskalere eller avlyse dem.
- 271 h) [Nye kulepunkt foreslås her].
272

Et organisert arbeidsliv

273 Det er i arbeidslivet de grunnleggende klassekonfliktene kommer til uttrykk.

274
275 Under kapitalismen er arbeidskraft en vare på arbeidsmarkedet. Fagforeningene oppsto som et middel til å hindre
276 konkurransen mellom arbeidsfolk og å stå samlet når krav skulle stilles, ikke bare for lønn ved arbeid, men også
277 arbeidstid, arbeidsforhold og ved sykdom og alderdom. Slik ble tariffavtaler og velferdsstaten kjempet fram.

278
279 Siden kapitalismen igjen gikk inn i ei krise i 1970-åra og nyliberalismens offensiv ble lansert fra omkring 1980,
280 har imidlertid fagbevegelsen blitt utsatt for kraftige angrep. Det har skjedd gjennom mer aggressive arbeidsgivere,
281 høyrepartier som i økende grad angriper fellesskapsløsninger, og et sosialdemokrati som har adoptert store deler av den
282 nyliberale ideologien. Vi har opplevd at tariffavtaler har blitt undergravet, arbeidslovgivningen har blitt svekket, økt
283 sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

284
285 EUs indre marked med uregulert flyt av varer, kapital, arbeidskraft og den frie etableringsretten undergraver
286 kampkraften til arbeiderklassen i Europa. Streikeretten er innskrenka, andelen fagorganiserte synker og det enorme
287 gapet mellom inntekter innad i EØS samt EUs åpning av arbeidsmarkedet for tredjeland skaper et arbeidsmarked der
288 kapitaleierne tjener på at man i arbeiderklassen underbyr hverandre. Sammen med bygging av solidaritet og kampkraft
289 i arbeiderklassen er kampen mot EUs markedsliberalisme avgjørende for å stanse angrepet på opparbeida faglige
290 rettigheter.

291
292 Gjennom mange år har «arbeidslinja» ligget til grunn for arbeids- og sosialpolitikken i Norge. Rødt støtter den
293 grunnleggende retten til arbeid for de som kan jobbe, men vil ikke at arbeidslinja blir brukt som argument for å redusere
294 ytelsene til å alle som er for syke til å ha arbeid, og til dem som har blitt pressa ut av et arbeidsliv som bare har plass til de
295 friskeste. Arbeidslinja, slik den blir brukt i dag, straffer de syke i et forsøk på å ta «snylterne». Rødt tror på integriteten til
296 mennesker og mener at mistenkeliggjøring av de som står utenfor arbeidslivet, fører til mer sykdom og dermed virker mot
297 sin hensikt. Veien tilbake til arbeidslivet går ikke gjennom trange kår og økonomisk usikkerhet. Dette vil bare føre til mer
298 lidelse og dytte sårbare mennesker lenger ut i uføret.

299
300 Om noen få kan få mer i trygd enn i lønn for jobb i et lavtlønnsyrke, så er problemet for dårlig lønn, ikke for høye trygder.

301 302 **Arbeid til alle – trygge, faste og hele stillinger**

303 Retten til arbeid er en menneskerett, og kampen for arbeid til alle er avgjørende for fagbevegelsens styrke. Mens
304 vernebestemmelsene i arbeidslivet er svekket, har krava til tempo økt. Dette har ført til en brutalisering av store deler
305 av arbeidslivet og dermed en økt utstøting av dem som ikke klarer å henge med. Frislippet av bemanningsbransjen har
306 ført til undergraving av arbeidsforholdene og økt sosial dumping. I et arbeidsliv med stadig større krav til omstilling og
307 teknologisk utvikling vil det kunne bli et økt skille mellom arbeidstakere med og uten formell kompetanse og utdanning.

308 309 **RØDT VIL:**

- 310 a) At retten til arbeid må gjøres reell. Arbeidslivet må åpnes opp for flere, med ulike grader av funksjonsevner.
- 311 b) At alle som vil skal få mulighet til å jobbe heltid. Hindre omgørelser av retten til fast ansettelse i minimum en
312 stillingsprosent som tilsvarer det man har jobbet siste tolv måneder.
- 313 c) Jobbe for en etter- og videreutdanningsreform i arbeidslivet, som sikrer ansatte rett til fri med lønn for å ta
314 kompetansehevende kurs og utdanninger. Denne reformen må dekkes av et trepartssamarbeid mellom partene i
315 arbeidslivet og staten. Reformen må treffe de gruppene i arbeidslivet som ikke har lang formell utdanning fra før, og
316 sikre arbeidstakere i møte med omstilling og digitalisering.
- 317 d) Støtte kampen mot utflaggning gjennom å stille krav om at offentlige anbudsprosesser vektlegger kvalitet,
318 leveringssikkerhet, HMS, lærlinger og arbeidsvilkår i større grad, og pris må sees i sammenheng med disse kriteriene.
- 319 e) At bemanningsselskaper må forbys. Inntil dette er gjennomført vil Rødt jobbe for flere regionale og bransjevise
320 forbud mot innleie fra bemanningsbyråer, og at de som er ansatt i et bemanningsselskap, har trygge, faste og hele
321 stillinger.
- 322 f) At staten skal ta tilbake kontrollen over arbeidsformidlingen. Rødt vil ha en utredning av tilgjengelig arbeidskraft,
323 det langsiktige behovet for arbeidskraft, nødvendige tiltak for kompetanseutvikling og hvordan arbeidsformidlingen
324 skal bygges opp med tanke på full sysselsetting. Utredningen må skje i samarbeid med partene i arbeidslivet.
- 325 g) At selskapsstrukturer som har til formål å svekke det organiserte arbeidslivet, forbys. De ansatte skal til enhver tid
326

327 vite hvor de er ansatt og hvem som er den reelle arbeidsgiveren. Det skal ikke være mulig for bedrifter å organisere
328 seg bort fra arbeidsgiveransvaret, å skille ut reelt ansatte i egne selskaper eller å omdefinere ansatte til falske
329 selvstendig næringsdrivende

- 330 h) Styrke arbeidsinnvandrere, flyktninger og andre som er utdannet utenfor EØS, sine muligheter til å formalisere sin
- 331 eksisterende kompetanse, og til å ta videreutdanning.
- 332 i) Forsvare sykelønnsordninga med full lønn under sykdom.
- 333 j) At bedrifter skal plikte å forskuttere sykelønn.
- 334 k) At den massive overvåkingen og detaljkontrollen av de ansatte, som mye av den nye teknologien muliggjør, avvises.
- 335 l) Sikre ansattes rettigheter når de arbeider på hjemmekontor, og retten til å være frakoblet fra jobb.
- 336 m) At den nye plattformøkonomien (f.eks. budtjenesten Wolt) reguleres slik at de som arbeider i denne økonomien, sikres
- 337 reelle ansettelsesforhold, sosial trygghet, regulerte arbeidsforhold og faglige rettigheter på linje med andre arbeidere.
- 338 n) [Nye kulepunkt foreslås her].

339

340 **Nye organisasjons- og ledelsesformer**

341 I løpet av de siste tiåras nyliberale offensiv har vi opplevd omfattende endringer av organisasjons- og ledelsesformer i
342 arbeidslivet. Dette har skjedd med metoder og modeller som er hentet fra New Public Management (NPM) og Human
343 Resources Management (HRM). Offentlige etater og foretak drives i tiltakende grad som om de var kommersielle. Utallige
344 forskningsrapporter har dokumentert at New Public Management fører verken til bedre eller billigere tjenester. Derimot
345 fører det oftest til dårligere lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte samt oppsplitting og svekking av fagorganisasjonene.

346

347 **RØDT VIL:**

- 348 a) At New Public Management avvises som organisasjonsmodell for offentlige tjenester.
- 349 b) Erstatte detaljstyring og kontroll av de ansatte med tillitsbaserte systemer, som sikrer arbeidstakere innflytelse og
- 350 medbestemmelse over arbeidsprosessen.
- 351 c) Kutte lederlønningene i stat, kommune og offentlig eide selskaper.
- 352 d) Innføre en nullvisjon for konsulentbruk fra kommersielle selskaper i offentlig sektor.
- 353 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

354

355 **En slagkraftig fagbevegelse**

356 Fagbevegelsen er den viktigste organisasjonsformen for arbeiderklassens kamp mot kapitalistisk utbytting og
357 undertrykking og for økt innflytelse i samfunns- og arbeidsliv. Rødt prioriterer derfor arbeidet i, og samarbeidet med
358 fagbevegelsen, Rødt vil delta i kampen for et organisert arbeidsliv der arbeiderne får mer makt, i Norge og internasjonalt.

359

360 **RØDT VIL:**

- 361 a) Styrke samarbeidet med fagbevegelsen både lokalt og sentralt, og jobbe for faste møtepunkter mellom parti og
- 362 fagbevegelse i alle fylker.
- 363 b) Styrke det organiserte arbeidslivet bl.a. ved å jobbe for seriositetsregler ved offentlige anskaffelser som prioriterer
- 364 bedrifter med tariffavtale.
- 365 c) Styrke arbeidsmiljølovens bestemmelser om faste og hele stillinger. Og begrense adgangen til utvidede
- 366 arbeidstidsordninger som utfordrer normalarbeidsdagen.
- 367 d) Presisere begrepene «tillitsvalgt» og «tariffavtale» i relevant lovverk.
- 368 e) Styrke streikeretten og begrense muligheten til å bruke tvungen lønnsnemnd ved streik.
- 369 f) At de tillitsvalgtes oppsigelsesvern og beskyttelse gjennom arbeidsmiljøloven styrkes.
- 370 g) At det innføres fullt skattefradrag for all betalt fagforeningskontingent.
- 371 h) At den kollektive søksmålsretten utvides.
- 372 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

373

374 **Bekjemp sosial dumping og arbeidslivskriminalitet**

375 Arbeidsmarkedet har vært gjenstand for omfattende endringer og avreguleringer de siste tiåra. Flyktninger og
376 arbeidsinnvandrere utgjør en stadig større del av dagens arbeiderklasse. Dette har gitt arbeidskjøperne nye muligheter
377 for sosial dumping og å sette grupper opp mot hverandre. Rødt ønsker flyktninger og arbeidsinnvandrere velkommen til
378 Norge og krever at alle skal tilsettes på norske lønns- og arbeidsvilkår. Arbeidstakere på kortvarig arbeid, sesongarbeidere
379 og tredjelandsborgere er mer utsatt for sosial dumping, grov utnyttning, arbeidslivskriminalitet og tvangsarbeid enn
380 arbeidstakere som blir i Norge over flere år.

381

382 Etableringen av et åpent felles-europeisk arbeidsmarked gjennom EU og EØS – med enorme forskjeller i lønns og
383 arbeidsvilkår – har skapt store utfordringer for fagbevegelsen. Arbeidsgiverne utnytter lavtlønnskurransen i hele EU
384 og EØS. Innstramningene i adgangen til å leie inn fra bemanningsbyråer, og forbudet mot innleie til byggebransjen i

385 Oslo, Viken og Vestfold, var et viktig skritt på veien for å avvikle bemanningsbransjen. Inntil bemanningsbransjen er
386 avviklet vil Rødt jobbe for regionale og bransjevise forbud mot innleie i utsatte områder og bransjer.

387

388 **RØDT VIL:**

- 389 a) At EØS-avtalen sies opp og erstattes med en handelsavtale. Før dette skjer, må reservasjonsretten i avtalen benyttes
390 overfor EU-direktiver som svekker fagbevegelsen og faglige rettigheter. Det må settes makt bak kravet om at norske
391 lover og avtaler skal ha forrang framfor EUs regler.
- 392 b) At arbeidsinnvandrere, også fra EØS-området, må ha en ansettelse og arbeidskontrakt med lønns- og arbeidsvilkår
393 etter norske tariffavtaler for å få oppholdstillatelse for arbeid i Norge.
- 394 c) Oppsigelser skal ikke føre til at arbeidstakere mister oppholdstillatelse. Det er arbeidsgiver som er ansvarlig for at
395 vilkårene for opphold er oppfylt, og arbeidsgivere som har dokumenterte alvorlige brudd på lønns-, og arbeidsvilkåra
396 eller brudd på arbeidsmiljøloven, skal kunne straffes.
- 397 d) Innføre meldeplikt og depositum for selskaper fra EU- og EØS-området som søker oppdrag i Norge (den sveitsiske
398 modellen).
- 399 e) At tillitsvalgte sikres fullt innsyn i lønns- og arbeidsvilkår oppover og nedover i kontraktskjeden.
- 400 f) Utvide allmenngjøringsloven og fjerne dokumentasjonskravet.
- 401 g) Reversere liberaliseringen av drosjenæringen, og innføre strengere reguleringer for å sikre sjåfører bedre
402 arbeidsvilkår og lønn.
- 403 h) At kabotasjekjøring forbyes inntil bransjeavtale og andre virkemidler for å regulere godstransport på vei i Norge er på
404 plass.
- 405 i) Sikre at norske lønns- og arbeidsforhold skal gjelde også for dem som jobber til sjøs, ved at NOR-registrering må
406 benyttes framfor NIS.
- 407 j) Øke bevilgningene til Arbeidstilsynet og andre relevante tilsyn. Tilsynsmyndighetene må være mer ute på
408 arbeidsplassene. Arbeidstilsynets hjemler og sanksjonsmuligheter må styrkes, og straffenivået for lovbrudd må økes.
- 409 k) Styrke A-krimsentrene og det tverretatlige tilsynsarbeidet. Informasjonsflyten mellom etatene må forbedres.
- 410 l) Videreføre og øke bevilgningen til Fair Play Bygg gjennom statsbudsjettet.
- 411 m) Øke bruken av inndragelse av verdier fra aktører som utfører arbeidslivskriminalitet.
- 412 n) At foretaksreformen norsk avdeling av utenlandsk foretak (NUF) må forbys.
- 413 o) At kommunene får bruke alkoholloven for å sikre arbeidsvilkår i serveringsbransjen, for eksempel gjennom å frata
414 skjenkesteder som bryter lover og regler, skjenkebevillingen.
- 415 p) At solidaransvar skal omfatte allmenngjorte bestemmelser, overtidsbetaling, feriepenger og pensjon i hele
416 kontraktskjeden, inkludert byggherre. Fristen for solidaransvarskrav utvides til 12 måneder.
- 417 q) Lovfeste en egen omgåelsesregel i arbeidsmiljøloven for å hindre at loven uthules.
- 418 r) At det offentlige ikke skal bidra til kriminalitet når de utlyser anbud ved at det opprettes et register over bedrifter
419 som har vært involvert i arbeidslivskriminalitet og at useriøse bedrifter ikke får offentlige anbud.
- 420 s) [Nye kulepunkt foreslås her].

421

422 **Arbeidslivskriminalitet og vern av varslere**

423

424 **RØDT VIL:**

- 425 a) At politi, påtalemyndighet og andre offentlige etater må prioritere og mer effektivt følge opp varsler om tvangsarbeid og
426 grov utnyttning i arbeidslivet.
- 427 b) At arbeidstakere i større grad må beskyttes når de varsler om tvangsarbeid. Refleksjonsperioden for ofre for
428 tvangsarbeid skal ikke være avhengig av om politiet åpner sak om tvangsarbeid.
- 429 c) Styrke varslingsinstituttet, og gi Arbeidstilsynet et overordna ansvar for å sikre vern av varslere.
- 430 d) At etatene som skal kontrollere arbeidslivskriminalitet, må bli tilført større ressurser og ha en enhetlig
431 varslingsjeneste.
- 432 e) Ha strengere reaksjoner mot bakmenn for arbeidslivskriminalitet som inndragning av ulovlig profitt, mulkt og
433 næringsforbud.
- 434 f) At arbeidsinnvandrere ved ankomst skal få informasjon om regelverket for arbeidslivet og varslingskanaler på et
435 språk de forstår.
- 436 g) Utstede nasjonale ID-kort med biometri til utenlandske statsborgere med ID-nummer i folkeregisteret, for å hindre
437 misbruk av ID og utnyttelse av sårbare arbeidstakere.
- 438 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

439

440 **Bedre arbeidsmiljø – reduser arbeidstida**

441 Kampen for kortere arbeidstid og høyere lønn har vært bærebjelken i fagbevegelsens arbeid. Nå har kampen for kortere
442 arbeidstid stått stille i mange år. Kampen dreier seg om både arbeidet og livet, om prisen på arbeidskrafta og om hvor
443 stor del av døgnet du selv kan rå over. Å snakke om «heltidskultur» uten å forkorte arbeidsdagen fører ikke fram. Altfor
444 mange, særlig kvinner, kjenner på kroppen at 7,5-timersdagen er for lang og blir tvunget til ulike varianter av deltid.
445 Sekstimersdag vil gjøre det mulig for mange å gå fra deltid til heltid, med økt mulighet for å bli økonomisk selvstendig.
446

447 Arbeidstidsreguleringer er imidlertid under stadige angrep, inkludert normalarbeidsdagen. Det går på helsa løs for
448 mange. Svært mange kvinner ender opp med å jobbe deltid og mister derfor muligheten til økonomisk selvstendighet. Et
449 arbeidsliv med 6 timers normalarbeidsdag vil gjøre det enklere for flere å stå i arbeid.
450

451 Samtidig må det bli mulig for pendlere, folk som jobber hjemmefra og andre med spesielle arbeidsordninger å ta ut
452 arbeidstidsforkortelsen med 30-timers uke. Å ta ut framtidig produktivitetsvekst i fritid heller enn i økt forbruk vil være
453 et viktig tiltak for å motvirke klima- og miljøkrisa.
454

455 **RØDT VIL:**

- 456 a) Forsvare normalarbeidsdagen.
- 457 b) Støtte initiativ til gradvis å innføre 6-timersdag/30-timers uke med full lønnskompensasjon i samarbeid med partene
458 i arbeidslivet.
- 459 c) Muligheten til å avtale unntak fra Arbeidsmiljølovens vernebestemmelser må innskrenkes.
- 460 d) At deltidsproblemet ved turnus ikke skal løses ved å ha mer belastende arbeidstidsordninger eller ved å jobbe flere
461 helger. Økt grunnbemanning og kortere arbeidstid er nødvendig.
- 462 e) Støtte kampen mot søndagsåpne butikker. Stramme inn reglene for å få status som turiststed.
- 463 f) At avvik fra arbeidstidsregler må godkjennes av en fagforening med innstillingsrett
- 464 g) Arbeide for at det blir bevilga statlige midler, et «sekstimersdagsfond», som kan gi støtte til kommuner som vil starte
465 pilotprosjekt med sekstimersdag.
- 466 h) Likestille skift og turnus.
- 467 i) Gi alle rett på gratis arbeidstøy.
- 468 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
469

Profittfri velferd

470 Det offentlige må ha ansvaret for befolkningens velferdstjenester. Velferdstjenestene våre er bygget opp i fellesskapets regi,
471 med offentlige og ideelle aktører.

472
473 Velferden er under kraftig press. Kommersielle aktører har vokst sterkt innenfor mange av velferdstjenestene våre,
474 og barnehage, omsorgstjenester, barnevern, renovasjon, renhold og vaktmestertjenester har blitt «big business». På
475 enkelte områder har det skjedd en konsentrasjon av eierskap, der noen få internasjonale investeringselskaper, noen
476 hjemmehørende i skatteparadis, har fått en dominerende rolle.

477
478 Hvert år forsvinner store summer ut av offentlig finansiert velferd. De kommersielle eierne bruker mange ulike
479 metoder for å hente ut profitt: utbytte, kompliserte selskapsstrukturer, skyhøye lederlønninger og styrehonorarer,
480 internfakturerings og handel med tilknyttede selskaper. Samtidig som velferdstjenestene er under press, tar kommersielle
481 selskaper utbytte i milliardsummer fra salg og leie av velferdsbygg som barnehage, helse og barnevernsinstitusjoner.

482
483 Slik har vi fått en voksende gruppe velferdsprofittører som er ute etter å omgjøre våre skattepenger til privat profitt.
484 Skattepengene våre skal gå til felles velferd for å sikre alle innbyggere et godt velferdstilbud slik at vi får gode barnehager,
485 et trygt barnevern, en god skole og en god eldreomsorg.

486
487 Vi har sett en rekke eksempler på at de kommersielle mål om høyest mulig avkastning bidrar til å svekke både tjenestenes
488 kvalitet og de ansattes lønns- og arbeidsforhold. Velferdstjenester er arbeidsintensive, det vil si at mesteparten av
489 kostnadene er knyttet til de ansatte. Derfor ligger også det store innsparingspotensialet i å ha lav bemanning og/eller
490 kutte i lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte. Profittmotivet går også utover de ansattes pensjon.

491
492 De kommersielle selskapene og deres interesseorganisasjoner skyver ofte de ideelle aktørene foran seg når de argumenter
493 for privatisering, men det er stor forskjell på private ideelle og private kommersielle virksomheter. Ideelle virksomheter
494 som opererer som supplement til det offentlige og ikke har profittmotiv, har spilt en viktig rolle i utviklinga av
495 velferdsstaten. Slik bør det fortsatt være. Kommersielle aktører som driver velferdstjenester finansiert av fellesskapets
496 midler, har som formål å tjene penger. For å få til det, går deler av skattepengene som er bevilget til tjenestene til privat
497 profitt. Det er derfor en grunnleggende motsetning mellom å tillate kommersielle aktører og ha en velferd uten profitt.
498 Anbudssystemet gjør imidlertid at også ideelle aktører underkastes konkurransepress, med svekking av tjenestenes
499 kvalitet så vel som de ansattes lønns- og arbeidsforhold som resultat.

500
501 De kommersielle aktørene vokser fram i hullene til velferdsstaten. Det blir en ond sirkel som styrker de kommersielle
502 og svekker de offentlige tjenestene. Vekst i kommersielle aktører i helsevesenet er veien til et mer klassedelt helsevesen.
503 Styrking av offentlig velferd er en viktig forutsetning for befolkningas livsvilkår og fellesskapsløsninger.

504
505 **RØDT VIL:**

- 506 a) At skattepengene våre skal gå til felles velferd, ikke til privat profitt. Kommersielle aktører skal ikke ha adgang til
507 å drive offentlig finansierte, grunnleggende velferdstjenester, og tjenester som allerede er overtatt av kommersielle
508 interesser må tas tilbake og drives i offentlig eller ideell regi.
- 509 b) At alle offentlige tilskudd til velferdstjenester skal komme brukerne til gode og tilbakeføres til sektoren ved eventuell
510 nedleggelse. Ved eventuelle salg av velferdsinstitusjoner må eierne ha meldeplikt til kommunen, og kommunen må
511 ha forkjøpsrett. Offentlige tilskudd skal ikke følge institusjonen ved eierskifte.
- 512 c) At foretaksmodell, konkurranseutsetting og bestiller-/utførermodellen innen offentlig virksomhet må avvikles.
- 513 d) At der konkurranseutsetting er brukt som privatiseringsmetode, f.eks. sykehjem, renhold, kollektivtrafikk og
514 renovasjonstjenester, skal kommuner og fylker ta virksomhetene tilbake i offentlig eller ideell eie og drift når
515 kontrakten går ut, eller ved mislighold.
- 516 e) Felles velferd kan ikke være forretningshemmeligheter. Kommersielle velferdsaktører som leverer tjenester til det
517 offentlige må omfattes av offentlighetsloven, arkivloven og forvaltningsloven, slik at offentligheten, tillitsvalgte og
518 pårørende kan ha fullt innsyn i hvordan ressursene brukes
- 519 f) At ideelle aktører rammes inn av en streng og tydelig juridisk definisjon og at det opprettes et ideellregister med
520 oversikt over alle ideelle aktører innen velferden.
- 521 g) At kommuner får plikt og rom til å inngå langsiktige avtaler med ideelle aktører, der de har nødvendige tilbud av høy
522 faglig kvalitet som kommunen ikke kan/vil tilby i egen regi.
- 523 h) At så lenge det drives velferd i privat regi, må det bevilges nok midler til å føre tilsyn med tjenestene, også økonomisk
524 tilsyn.
- 525 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 526

Helse

527 Rødt vil ha et offentlig fullfinansiert og folkestyrt helsevesen for å sikre likeverdige tjenester til alle. Helse og levealder
528 henger tett sammen med sosial og økonomisk ulikhet. De som har minst, lever i gjennomsnitt kortere og har dårligere
529 fysisk og psykisk helse. Rødt arbeider for en helsepolitikk som reduserer slike forskjeller. Derfor er styrking av
530 fellesskapsløsninger helt avgjørende for å bedre vilkårene for god helse.

531
532 Det har vært en økonomisk motivert nedbygging av helseberedskapen i antall døgnplasser ved somatiske sykehus og i
533 psykisk helsevern. Den reduserte beredskapen gjør befolkningen og helsearbeiderne sårbare. For stor arbeidsbelastning er
534 mye av årsaken til helsepersonellmangelen. Gode lønns- og arbeidsvilkår gir bedre helsetilbud.

535
536 Alle må være sikre på at de får helsehjelp når de trenger det, uavhengig av økonomi og bosted. Rødt vil kjempe mot en
537 utvikling der folk blir avhengige av private forsikringsordninger eller egen lommebok for å få den hjelpen de trenger.
538 Kommersielle sykehus belaster de offentlige helsebevilgningene, de utdanner ikke nye helsearbeidere generelt eller
539 spesialister, de tar ikke ansvar for komplikasjoner de er ansvarlige for og de har ikke akuttberedskap.

540
541 Alle deler av helsetjenesten bærer preg av underfinansiering. Et eksempel er at nye sykehus og infrastruktur er
542 underdimensjonert. En sterk offentlig helsetjeneste er en forutsetning for likeverdige og trygge helsetjenester i hele landet.

543
544 Folkestyrt sykehus
545 Spesialisthelsetjenesten har de siste 20 årene vært drevet av nyliberalistiske markedsprinsipper i helseforetak. Vi
546 må sikre en desentralisert sykehusstruktur. Nedleggningen av sykehus og sentralisering av funksjoner må stanses.
547 Primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten må samarbeide om diagnostisering og behandling av pasienter.
548 Finansieringssystemene må hindre at folk blir kasteballer i systemet, og samarbeidet må skje på helsefaglig grunnlag, ikke
549 på bedriftsøkonomiske premisser.

550
551 **RØDT VIL:**

- 552 a) Avvikle helseforetaksmodellen og erstatte den med en ny forvaltningslov for spesialisthelsetjenesten, slik at
553 sykehusene blir organisert som offentlige forvaltningsorganer, ikke som bedriftsøkonomiske foretak.
- 554 b) Erstatte innsatsstyrt finansiering (ISF) med 100 prosent rammefinansiering. Budsjet- og regnskapsføring skal gjøres
555 etter reglene for regnskapsførsel i offentlig forvaltning.
- 556 c) At sykehusene skal eies av staten og styres av Helse- og Omsorgsdepartementet og Stortinget med bevilgninger til
557 regionale helsestyrer i tråd med sentralt vedtatt sykehusplan.
- 558 d) Opprette regionale helsestyrer med politisk representasjon fra regionenes fylkesting og et mindretall av
559 sykehusoppnevnte helsefaglige ansatte, valgte fagforeningsrepresentanter og valgte representanter fra
560 pasientorganisasjonene.
- 561 e) Fjerne byråkratiserende anbuds- og rapporteringsregimer. Kontroll- og ledernivåene må reduseres og
562 helseprofesjonene styrkes.
- 563 f) Viktige funksjoner som renhold, IKT og ernæring må være en del av sykehusets kjernevirksomhet og ikke svekkes ved
564 at det settes ut på anbud.
- 565 g) At pasienter skal kunne velge planlagt behandling på andre offentlige eller ideelle sykehus enn eget lokalsykehus.
- 566 h) Skille mellom drift og investeringer i sykehusene, slik at driften ikke blir rammet av nødvendige investeringer. Nye
567 sykehus skal finansieres gjennom egne bevilgninger.
- 568 i) Sikre pasienter mulighet til kvalifisert pasienttransport, særlig i distrikt med lang vei til sykehus.
- 569 j) Styrke lokalsykehusene med akuttberedskap, flere planlagte oppgaver og ansatte.
- 570 k) Sikre beredskap og forsvarlig drift ved at sykehus dimensjoneres minst i tråd med anbefalinger fra OECD (og WHO),
571 som er rundt 85 prosent belegg i en normalsituasjon.
- 572 l) Avvikle kompensasjonen for merverdiavgift, som gjør det mer lønnsomt for sykehusene å kjøpe eksterne tjenester.
- 573 m) At unntaket fra innleie i helsesektoren avvikles. Det gjennomføres tiltak for å styrke sykehusbemanningen, egen
574 vikarpool/bemanningsenhet, og at mellomleder får mulighet til å flytte ressurser fra vikarbruk til fast ansatte i
575 bemanningsbudsjettene.
- 576 n) At ordningen med dagbøter for kommuner som ikke har tilbud eller kompetanse til å ta imot utskrivningsklare
577 pasienter avvikles.
- 578 o) At det lages en nasjonal opptrappingsplan for utdanning av helsefagarbeidere, sykepleiere, vernepleiere,
579 spesialsykepleiere og spesialvernepleiere. Alle skal sikres lønn og rettigheter som ansatt under videreutdanning.
- 580 p) Ha utdannings- og hospiteringsordninger som oppmuntrer til generalistkompetanse og jobb i distriktene for alle

- 581 grupper helsepersonell.
582 q) Leger og spesialister som har stilling i det offentlige skal ikke ha adgang til å jobbe for kommersielle aktører ved siden
583 av.
584 r) Stanse nedleggelsen av fødeavdelinger. Gravide med mer enn en times vei til fødeavdeling skal sikres følgetjeneste av
585 jordmor.
586 s) Alle som føder skal få nok tid på sykehus, og barselavdelinger skal ikke ta hotellpriser fra foreldre.
587 t) Fødeavdelinger skal ikke stenge om sommeren.
588 u) [Nye kulepunkt foreslås her].
589

590 Bærekraftig kommunalhelsetjeneste

591 Den kommunale helse- og omsorgstjenesten har over mange år fått overført stadig større oppgaver for pasientene,
592 men de økonomiske midlene har ikke fulgt med. Dette går utover nødvendig og forsvarlig kvalitet på kompetanse og
593 kapasitet. Det må sikres nødvendige statlige midler. Sentralt i kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid er
594 helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Dette er tjenester som må styrkes. Kommuneøkonomien og primærhelsetjenesten
595 må styrkes for å forebygge og fange opp helseproblemer tidlig.
596

597 RØDT VIL:

- 598 a) Tilby alle leger, sykepleiere og annet personell ved helsesentrene fastlønsavtaler.
599 b) Sikre ressurser og personell for fysisk og psykisk hverdagsrehabilitering i kommunehelsetjenesten.
600 c) Sikre kapasitet for legevaktstjenestene både i byene og distriktene. Leger må sikres forsvarlig friperiode etter
601 legevaktstjeneste.
602 d) Styrke ambulansetjenesten, inkludert helikopter og fly, og sikre stabil drift med fast offentlig eller ideell operatør.
603 e) Organisere fødselsomsorgen og jordmortjenesten slik at familier tilbys sammenhengende omsorg fra jordmor før,
604 under og etter fødselen i et tverrfaglig samarbeid som er innlemmet i primær- og spesialisthelsetjenesten.
605 f) Sikre helsepsykepleiere tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til forebyggende tiltak for barn, unge og deres familier i
606 samarbeid med et tverrfaglig team.
607 g) Styrke psykologisk lavterskeltilbud til barn, ungdom og studenter gjennom skole- og studenthelsetjenester.
608 h) Bygge ut og styrke habilitering- og rehabiliteringsinstitusjoner, slik at kronisk syke personer utsatt for ulykker
609 og personer med sammensatte diagnoser ikke blir kasteballer mellom sykehus og kommunale helse- og
610 omsorgstjenester.
611 i) Arbeide for økte helsepsykepleierressurser i kommunene og helsestasjoner i alle kommuner. Helsestasjon for ungdom
612 bør utvides til å gjelde for unge opp til 25.
613 j) Styrke helsestasjonene slik at Helsedirektoratets retningslinjer for svangerskaps- og barselomsorg kan følges i alle
614 kommuner og bydeler.
615 k) Oppsøkende og helhetlige tjenester til personer med alvorlige og sammensatte psykiske lidelser, som ACT/FACT-team
616 må bygges ut over hele landet.
617 l) Flere psykologer med avtale i kommunene.
618 m) Øke grunnbemanningen på sykehjem og i hjemmebaserte tjenester, slik at det blir attraktive arbeidsplasser for
619 sykepleiere, leger og helsefagarbeidere og et godt tilbud for pasientene.
620 n) Sikre de ansatte i hjemmebaserte tjenester tid og tillit til å gjøre jobben sin og samtidig sørge for at de som får hjelp,
621 må forholde seg til færrest mulig personer.
622 o) [Nye kulepunkt foreslås her].
623

624 Folkehelse, tannhelse og forebygging

625 Økende forskjeller i samfunnet kommer også til uttrykk i folkehelse. God helsepolitikk må sikre lik tilgjengelighet av
626 helsetjenester og redusere forskjeller. Økonomiske forskjeller betyr at mange dør tidligere enn andre fordi livsbetingelsene
627 deres er dårligere enn for dem som har bedre økonomi. Ikke bare klasse, men også kjønn, geografisk bosted og etnisk
628 bakgrunn påvirker helsesituasjonen. Over tid har det vært et problem at gutter og menn ikke oppsøker legehjelp så
629 ofte som de burde. Dersom helsevesenet kommer i kontakt med menn tidligere, kan mange alvorlige helseproblemer
630 forebygges.
631

632 Se også eget delkapittel om kvinnehelse.
633

634 Det må være helsebehovet som avgjør hvem som får helsehjelp, inkludert tannhelsehjelp. Folk som ikke har råd til
635 tannlegen må leve med smerter, men dårlig tannhelse kan også føre til hjerte- og karsykdommer, underernæring og sosial
636 isolasjon. Tennene er en del av kroppen, og bør være det også i helsepolitikken.
637

638

RØDT VIL:

- 639 a) Innføre en universelt tilgjengelig tannhelsetjeneste, hvor tennene behandles som en del av kroppen og
640 tannhelsetjenester likestilles med andre helsetjenester, for eksempel gjennom en egenandelsordning.
641 b) At en tannhelsereform som likestiller tennene med resten av kroppen, også bør ha tiltak for at prisene ikke øker
642 uforholdsmessig, som pristak.
643 c) Motarbeide kjededannelsen i tannhelseklinikker, og styrke de offentlige tannhelsetjenestene.
644 d) Sikre retten til offentlig tannbehandling i narkose for pasienter som har behov for det.
645 e) At egenandeler i helse skal reduseres og fjernes så raskt som mulig.
646 f) Avvikle ordningen med ikke-møtt gebyr og erstatte den med rutiner for å sikre oppmøte for pasienter på andre måter.
647 g) Utvide gratis helsetjenester opp til 18 år.
648 h) Sørge for at utgifter til briller både til barn og til voksne dekkes på samme måte som andre helsehjelpemidler.
649 i) At økonomi ikke blir et hinder for muligheten til å sunt kosthold, for eksempel med å kutte moms på norskprodusert
650 frukt og grønt.
651 j) Gjeninnføre retten til fysioterapi uten egenandel for mennesker med kroniske sykdommer.
652 k) Sikre at alle mennesker i Norge har et lett tilgjengelig offentlig helsetilbud, også papirløse migranter, og personer med
653 D-nummer.
654 l) Private helseforsikringer bidrar til å skape todelt helsevesen og bør på sikt avvikles.
655 m) Gi kronisk syke rett til nødvendige medisiner og behandlingsmateriell på blå resept.
656 n) Sikre en verdig behandling av ME-syke. Ingen skal bli tvunget til å gå gjennom behandling som ikke blir dekt av det
657 offentlige av NAV, eller behandling som de kan bli sykere av.
658 o) Systemet for innføring av nye medisiner/legemidler endres slik at saksbehandlingstiden går ned, og faglige og
659 samfunnsmessige kriterier blir førende, for å gjøre flere medisiner tilgjengelige. Enhetspriser og de samlede
660 kostnadene for nye legemidler skal være offentlige.
661 p) At Norge jobber for å styrke utviklinga av vaksiner og diagnostiske verktøy som kan forebygge antibiotikaresistens.
662 q) At Norge skal arbeide for at viktige medisiner og vaksiner blir tilgjengelige for alle og for en rettferdig internasjonal
663 fordeling av medisin.
664 r) Utvikle produksjon av nødvendige legemidler i Norge, og jobbe for endringer i legemiddelindustrien slik at det ikke
665 blir mangel på nødvendige legemidler.
666 s) Apotek skal drives i offentlig regi.
667 t) Tillate medisinsk cannabis til bruk for pasienter med behov for det.
668 u) Dekke behovet for organdonasjoner gjennom frivillighet, der de som ikke ønsker det aktivt kan reservere seg.
669 v) Føre en restriktiv tobakks- og alkoholpolitikk.
670 w) Si nei til liberalisering av dagens skjenketider.
671 x) Opprettholde salgsmonopol for brennevin, vin og sterkøl. Det skal ikke forekomme alkoholsalg på bensinstasjoner
672 eller kiosker.
673 y) Innføre et pilotprosjekt for å prøve ut et nasjonalt screeningsprogram for prostatakreft.
674 z) [Nye kulepunkt foreslås her].

675

676

Psykisk helse

677 Økonomiske problemer, et vanskelig boligmarked, konkurransepress, arbeidsløshet og andre sosiale problemer har
678 betydning for den enkeltes psykiske helse. Psykisk og fysisk smerte som følge av vold, omsorgssvikt og seksuelle
679 overgrep i barndommen og vold i nære relasjoner er ofte skjulte problemer. Rødt arbeider for en psykisk helsetjeneste
680 der den enkelte blir sett i sin sosiale kontekst, og der det arbeides for kollektive løsninger som gir rom for ivaretagelse
681 av individuelle behov. Pasienten tilbys helhetlig omsorg. Psykisk uhelse kan føre til somatiske problemer, og somatisk
682 sykdom kan gi psykisk påvirkning.

683

684 Økonomiske vanskeligheter kan både utløse og fastholde psykiske vansker som angst, depresjon og selvmordstanker.
685 Flere studier viser at personer med gjeldsproblemer har betydelig større sannsynlighet for å ha hatt selvmordstanker. I
686 Norge er det flere menn enn kvinner som begår selvmord, mens det antagelig er flere selvmordsforsøk blant kvinner. Det
687 forebyggende arbeidet bør derfor inkludere både kjønnsdimensjon og økonomi i tillegg til andre faktorer.

688

689

RØDT VIL:

- 690 a) Stanse sentralisering av tjenestetilbud slik at alle som trenger det, får et godt psykisk helsetilbud uavhengig av bosted.
691 b) Sikre at pasienter får informasjon om behandlingstilbud som er relevante for deres tilstand, og mulighet til å velge
692 mellom disse. Det krever tilstrekkelig med ressurser og god kommunikasjon før, under og etter behandling.
693 c) Sørge for at alle helsetjenester for psykisk syke må bli tilført de ressursene som er nødvendige for å kunne tilby alle
694 som trenger det raskt faglig hjelp, med fullverdig behandlingstilbud over så lang tid som trengs. Alle skal ha lik
695 tilgang til behandling.

- 696 d) Ikke ha pakkeforløp i psykisk helsetjeneste og tverrfaglig spesialisert rusbehandling som medfører kategorisering og
697 målstyring.
- 698 e) Øke kapasitet til og antall av offentlige tilbud som gir medisinfrie behandlinger av psykisk uhelse. Flere pasienter
699 har nytte av medisinene, men ingen skal føle seg tvunget til å fortsette med medisiner på grunn av manglende
700 ressurser i helsetjenesten.
- 701 f) Redusere ventetidene og tilby tidlige intervensjoner for å forebygge alvorligere psykisk uhelse og redusere tilbakefall.
702 Forebyggende tiltak er for eksempel styrking av skolehelsetjeneste, etablering av flere langtidsplasser, en utvidet
703 ordning med brukerstyrte senger og å styrke selvmordsforebyggende tiltak.
- 704 g) Redusere bruken av tvangsmidler i psykisk helsevern, med unntak av sikkerhetspsykiatrien. Dette krever bedre
705 rammebetingelser, økt kompetanse og mer brukermedvirkning.
- 706 h) Styrke psykologisk kompetanse i ambulansetjenesten.
- 707 i) Mindreårige med behov for psykiatrisk hjelp eller behandling trenger en sømløs overgang fra ungdomspsykiatri til
708 det offentlige helsevesen, slik at de får en kontinuerlig og forutsigbar behandling og ikke faller utenfor i samfunnet.
- 709 j) At alle kommuner skal ha lett tilgjengelig tilbud ved psykiske kriser, som f.eks. «Rask psykisk helsehjelp». At Rask
710 psykisk helsehjelp tilbyr økonomisk veiledning og gjeldsrådgivning, og samarbeider med Nav.
- 711 k) At tiltak for å avdekke og håndtere gjeldsproblematikk og økonomiske problemer får en plass i det
712 selvmordsforebyggende arbeidet
- 713 l) At alle distriktspsykiatriske sentre og andre institusjoner for psykisk helse og rusbehandling har tilgang på
714 gjeldsrådgivere.
- 715 m) At tiltak for å avdekke og håndtere menn og gutters psykiske helse får en plass i det selvmordsforebyggende arbeidet.
- 716 n) Arbeide for forebyggende tiltak mot spiseforstyrrelser. Alle helseregioner skal styrke spesialkompetansen for
717 behandling av spiseforstyrrelse.
- 718 o) Styrke samarbeidet mellom ulike instanser, som skolehelsetjeneste, sosialtjeneste og BUP.
- 719 p) At personer med avhengighetsproblematikk, som spillavhengighet, skal få oppfølging og tilbud om psykisk helsehjelp.
- 720 q) [Nye kulepunkt foreslås her].

En solidarisk og human ruspolitikk

721 Mennesker med rusproblemer skal møtes med respekt. Vår ruspolitikk setter solidaritet med rusmiddelbrukere og sårbare
722 mennesker først. Vi ønsker en kunnskapsbasert og human ruspolitikk der man ser på rusavhengighet som et sosial- og
723 helseproblem, ikke et kriminalitetsproblem.

RØDT VIL:

- 724 a) Avkriminalisere bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk. Dette er ikke ensbetydende med legalisering.
725 Salg vil fremdeles være ulovlig. Personer som tas for bruk og besittelse av narkotika, skal møtes med oppfølging for å
726 forebygge mer alvorlig rusproblematikk, og at det skal arbeides for å ta tak i underliggende årsaker.

DISSENS: Et flertall bestående av Aydar, Krangnes, Kristjánsson, Zaheri, Magnusson, Westrum og Espe ønsker dette punktet (a). Et mindretall bestående av Mjøs Persen, Alvstad, Ljøkjell, Wessel, Nesjan og Turunen ønsker å erstatte punktet med: «Legalisere og regulere omsetningen av cannabis.»

Forslagsnummer: 6D-6000

- 731 b) At brukere av narkotiske stoffer ikke kriminaliseres, men tilbys gode hjelpetiltak. Bygge opp tilstrekkelig kapasitet
732 på behandlingsplasser og flere medisinfrie behandlingstilbud til rusavhengige og sikre finansiering slik at
733 spesialhelsetjenesten og kommunene ivaretar sitt sørge-for-ansvar.
- 734 c) Styrke forebyggende arbeid, rusfrie møteplasser, involvering av pårørende og tidlig hjelp til barn og unge i
735 risikozonen.
- 736 d) Anerkjenn arbeidslivet som en sentral arena for tidlig innsats og forebygging av rus- og avhengighetsproblematikk.
- 737 e) Styrke ettervernet og sørge for at det blir en integrert del av behandlingstilbudet. Videre lage
738 tilbakeføringsprogrammer med individuell oppfølging slik at den enkelte kan komme tilbake til arbeid, utdanning
739 eller annen aktivitet og ha et verdig botilbud. Opprette et samarbeid mellom Tverrfaglig spesialisert behandling av
740 ruslidelser (TSB) og kommunene.
- 741 f) Utarbeide nasjonale rammer for ettervern som kommunene har plikt til å kunne tilby.
- 742 g) Sørge for at alle store kommuner har sprøyterom eller brukerrrom, og at sprøyterom eller brukerrrom tillates i alle
743 kommuner.
- 744 h) At heroinassistert behandling (HAR) bør være et alternativ for tunge heroinbrukere, i tillegg til legemiddelassistert
745 behandling (LAR). Medikamentutvalget i LAR må utvides. R-en – for rehabilitering – i HAR og LAR må styrkes.

- 746 i) Når man søker hjelp for ruslidelser må man ikke møtes med automatiske sanksjoner som tap av førerrett.
747 j) Tilby rusmiddelanalyse for å avsløre kontaminerte rusmidler og hindre overdoser
748 k) Tilrettelegge for at behandling av rusavhengige kan skje i ulike avdelinger for menn og kvinner, i tilfeller der
749 konsekvenser av vold eller overgrep gjør dette vanskelig å kombinere.
750 l) [Nye kulepunkt foreslås her].

751 **Kvinnehelse og likeverdige helsetjenester**

752 Gjennom den største delen av medisinen historie har helsetjenestene blitt utviklet gjennom forskning på menn, med
753 en antakelse om at resultatene også er gyldige for kvinner. Men forskjellene er større enn antatt. Kvinner har oftere
754 enn menn kroniske sykdommer, oftere flere sykdommer samtidig og er mer utsatt for bivirkninger av medikamenter.
755 Resultatet er at vi mangler kunnskap om sykdom som kun eller mest rammer kvinner og at kvinner risikerer
756 forsinket diagnostisering og bivirkninger av medisiner fordi diagnoseverktøy og medisiner ikke er tilpasset dem. For
757 å sikre likeverdige helsetjenester må det forskes mer på kvinners helse og kjønnsperspektivet må tas inn i alle ledd av
758 helsetjenestene.
759

760 **RØDT VIL:**

- 761
762 a) Innføre krav om kjønnsperspektiv i medisinsk og helsefaglig forskning
763 b) Øke bevilgninger til kvinnehelseforskning i Norsk forskningsråd til de allmennmedisinske forskningsenhetene og
764 Senter for kvinnehelseforskning.
765 c) Innføre krav om at det skal ligge et kjønnsperspektiv til grunn i alle nasjonale retningslinjer, veiledere og
766 anbefalinger fra helsedirektoratet og i utformingen av helsetjenestene.
767 d) At alle medikamenter som markedsføres i Norge skal ha informasjon om bivirkningsrisiko og doseanbefalinger for
768 både menn og kvinner.
769 e) At sykehusene instrueres i å øke kapasiteten og kompetansen på kvinnespesifikke sykdommer. Vi trenger et
770 sentralisert behandlingssenter for avansert endometriosekirurgi og det må sikres vulvaklinikker med god kapasitet i
771 alle helseregioner.
772 f) At det stilles krav om sluttkompetanse om betydningen av kjønn og kvinnehelse i både rammeplaner og
773 retningslinjer for helseutdanningene.
774 g) At forskning på og behandling av kroniske smerter prioriteres og at det opprettes et nasjonalt kompetansesenter for
775 kronisk smerte.
776 h) At HMS-regelverket oppdateres i tråd med ny kunnskap om helserisiko i kvinnedominerte sektorer.
777 i) At det opprettes et forskningsprogram for eldre kvinners helse.
778 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
779

780 **Pårørende til syke og pleietrengende**

781 Tungt pleiearbeid har blitt forskjøvet fra det offentlige til det individuelle, og konsekvensen er en større belastning på de
782 pårørende. Omsorgstjenesten må samarbeide med pårørende som har tungt omsorgsarbeid for å finne gode hjelpetiltak
783 som bidrar til å redusere deres påkjenning og slitasje.
784

785 **RØDT VIL:**

- 786 a) At det skal tas hensyn til helhetlige behov når familier hvor flere er kronisk syke, søker om helse- og omsorgstjenester.
787 b) Gi studenter som har kronisk syke barn med kontinuerlig behov for pleie og tilsyn, rett til omsorgsstønad dersom de
788 ikke har krav på pleiepenger.
789 c) At mottakere av uføretrygd som også mottar omsorgsstønad for særlig tyngende omsorgsarbeid, ikke skal få
790 uføregraden nedvurdert.
791 d) Sikre pårørende nødvendig faglig støtte, veiledning og avlastning dersom pleietrengende personer ønsker å bo
792 hjemme så lenge som mulig og de har pårørende som ønsker at de skal være hjemmeboende.
793 e) Forbedre regelverket for pårørendes permisjonsmuligheter i arbeidslivet for å sikre likestilling og bedre mulighetene
794 til å kombinere arbeid og omsorg uten å pådra seg økonomiske problemer eller falle ut av arbeidslivet.
795 f) Personer som trenger BPA skal få det uavhengig av hvilken kommune de bor i.
796 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
797

Styrking av barnevernet og barn og unges rettigheter

798 Alle barn og unge har rett til å vokse opp i trygge omgivelser med tilbud i tråd med deres behov. Økonomiske forskjeller
799 skaper sosiale problemer som må løses i felleskap.

800
801 Gjennom fellesskapet har barnevernet ansvar for å beskytte og ivareta de mest sårbare barna i samfunnet vårt og må
802 derfor styrkes. Tilliten til barnevernet er en viktig faktor for å sikre at tjenesten skal fungere godt.

803
804 Utviklinga av barnevernet må være basert på barnets beste og legges av barna og fagprofesjonene med barnevernsfaglig
805 kompetanse. Det er for mange barn og familier som ikke får hjelpen de har behov for. Barn og unge må sikres kunnskap
806 om hvilke rettigheter de har. Familier med utfordringer må få mer hjelp, og de mest utsatte barna og ungdommene må få
807 det tilbudet de trenger.

808
809 Sosiale forskjeller må vektlegges sterkere i utdanningene for å gi en bedre forståelse av hvordan sosial bakgrunn og
810 levekårsproblemer i familier med dårlig råd og språkbarriere påvirker samhandlingen mellom barnevernet og familier.
811 Barnets språklige og kulturelle bakgrunn skal vektlegges slik at eventuelle fosterhjem får nødvendig informasjon og
812 opplæring.

813
814 Minste inngreps prinsipp krever godt barnevernsarbeid og derfor at saksbehandler har tid til å følge opp og har tid til å
815 finne ut hva som passer den aktuelle familien spesifikt. Det er vanskelig å gjennomføre når saksbehandlerne har så mange
816 saker som i dag. Anstendige arbeidsvilkår og lønnsvilkår er avgjørende for å sikre gode tjenester og sikre at kompetansen
817 forblir i barnevernet. Bemanningen i barnevernet må derfor styrkes ved at det innføres en bemanningsnorm i
818 barnevernet.

819
820 Vi kan ikke overlate omsorgen for de mest sårbare barna og ungdommene til kommersielle, profittmotiverte aktører.
821 Dette er våre barn, og fellesskapets penger som er innvilget til barnevern, skal gå til å hjelpe disse, ikke til noen få som
822 beriker seg.

823
824 Les mer om velferd uten profitt i kapitlet om profittfri velferd.

RØDT VIL:

- 825
826
- 827 a) Styrke det desentraliserte barnevernet der barn og familier bor.
 - 828 b) Utarbeide konkrete opptrappingsplaner for kapasitet og kompetanse i barnevernstjenesten. Opptrappingsplanen
829 skal sikre at eierskap og drift i barnevernet er offentlig og i langsiktig samarbeid med ideelle aktører. Anbud i
830 barnevernstjenesten avvikles.
 - 831 c) At alle kommunens enheter som arbeider med barns oppvekst, skal samarbeide om felles, forebyggende arbeid.
 - 832 d) At behovene til barn som plasseres på barnevernsinstitusjoner settes i sentrum. Institusjoner må ha
833 kompetansemiljøer som kan håndtere ulike plasseringskategorier og omsorgsbehov, slik at flytting kan unngås, med
834 mindre det er til barnets beste.
 - 835 e) At alle barn og unge som har tilbud fra barneverntjenesten, skal sikres god individuell oppfølging av behov fra
836 spesialisthelsetjenesten, kommunal psykisk helsetjeneste, helsesykepleier eller andre aktuelle tiltak.
 - 837 f) At veiledningsarbeidet og oppfølgingen av fosterhjemsfamilier må bedres i både kommunale og statlige fosterhjem.
 - 838 g) Øke forståelse av klassebakgrunn og en flerkulturell forståelse og kompetanse i barnevernet for bedre dialog,
839 tilpassede hjelpetiltak og bygging av tillit.
 - 840 h) Sikre tilpassede tiltak, også i ettervernsfasen mellom 18 og 25 år.
 - 841 i) Styrke bemanningen slik at barnevernet sikres en tverrfaglig og god bemanning. Bemanningsnormen må stå i en
842 prosentvis befolkningsrate, behovsprøvd etter oppdeling av tjenesten.

- 843 j) I tilfeller det er behov for tolk, sikre at det er en kvalifisert tolk uten tilknytning til barnet eller saken.
- 844 k) Innføre en autorisasjonsordning for sosialpersonell, som for eksempel sosionomer og barnevernspedagoger, på linje
- 845 med dagens autorisasjon av vernepleier.
- 846 l) At alle barn skal sikres god oppfølging, og barnets stemme skal bli hørt og vektlagt.
- 847 m) Gjenopprette og fullfinansiere statens refusjonsordninger med særskilte refusjoner til kommunene for bruk av
- 848 fosterhjem eller institusjonsopphold for barn, og at de ikke skal innarbeides i rammetilskuddet til kommunene.
- 849 n) Øke ressursene til kommunene til veiledning av foreldre for å gjøre dem i stand til å få tilbake omsorgen. Dette trengs
- 850 grunnet endret rettspraksis rundt omsorgsovertakelser.
- 851 o) At Barnehusene må styrkes med flere ansatte med kompetanse til å ivareta barns rettigheter.
- 852 p) Øke ressursene og kompetansen til det kommunale barnevernet. Det er særlig viktig å øke kvaliteten på det
- 853 barnevernfaglige arbeidet så det sammenfaller med Den europeiske menneskerettskonvensjonen og FNs
- 854 barnekonvensjon.
- 855 q) Sikre fosterforeldre pensjonsopptjening og velferdsrettigheter ved sykdom, slik at flere kan påta seg oppgaven.
- 856 r) At barnevernsreformen fullfinansieres, slik at kommunene faktisk har mulighet til å oppfylle de nye pliktene sine.
- 857 s) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 858

Eldrepolitikk

859 Eldre skal inkluderes i alle deler av samfunnslivet, og viktige tjenester skal være tilgjengelig for alle, også dem som ikke
860 behersker digitale hjelpemidler. Kontanter skal fortsatt være et gyldig betalingsmiddel, og det skal være enkelt å få snakke
861 med en person når man tar kontakt med det offentlige.

862
863 Eldre som er for syke til å bo hjemme, skal få plass på sykehjem. Rødt vil legge til rette for at eldre skal kunne bo hjemme
864 og ta i bruk ny behandling og velferdsteknologi, men et mål om at eldre som ønsker det skal bo hjemme, må ikke brukes
865 som sparetiltak for å kutte i velferd og sykehjems plasser.

866
867 Rødt vil bekjempe Eldres ensomhet ved å styrke samarbeidet med pensjonistenes organisasjoner, og bidra til at det skapes
868 flere møteplasser for eldre. Det må bygges flere boliger der eldre kan bo trygt sammen med andre i alle aldre. Samarbeidet
869 mellom frivillige organisasjoner og det offentlige må bli bedre slik at eldre sine ressurser kan utnyttes bedre også for å
870 unngå ensomhet.

871
872 Rødt vil satse på å bygge ut den offentlige velferden og rekruttere flere ansatte innen helse- og omsorg. Alle eldre skal ha
873 tilgang på hjelpen de trenger, uavhengig av lommebok og privat nettverk.

En god alderdom

RØDT VIL:

- 878 a) Kjempe mot fordommer og aldersdiskriminering i arbeidslivet, og sørge for at vi drar nytte av den erfaringen og
879 kunnskapen eldre mennesker besitter. Hvis eldre skal kunne arbeide lenger, må de få muligheten til å jobbe.
- 880 b) Styrke tilbudet om digital opplæring og hjelp for å forhindre digitalt utenforskap, og sørge for at eldre behersker de
881 teknologiske kravene som stilles til dem.
- 882 c) Legge til rette for Eldres frivilliges innsats.
- 883 d) Sikre at eldre får delta i samfunnet uavhengig av økonomi.
- 884 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

Bo- og omsorgstilbud

RØDT VIL:

- 889 a) Øke dekningsgraden av sykehjems plasser og bofellesskap med heldøgnsbemanning slik at det blir et tilgjengelig tilbud
890 når eldre har behov for det.
- 891 b) Bygge ut flere korttidsplasser i sykehjem/helsehus slik at eldre som blir skrevet ut fra sykehuset, har mulighet til
892 oppfølging og hjelpen de trenger.
- 893 c) At alle sykehjem skal få gode og tilrettelagte uteområder.
- 894 d) Sikre eldre sunn og næringsrik mat enten gjennom kjøkken på sykehjem med egne ansatte, eller gjennom levering.
- 895 e) Gjennomføre en storstilt bygging av omsorgs- og seniorboliger med livsløpsstandard. Eldre i fleretasjes bygg uten heis
896 skal få tilbud om en tilrettelagt bolig så fort helsesituasjonen tilsier det.
- 897 f) Utvikle nye boformer tilpasset eldre menneskers behov. Slike boliger skal ikke erstatte sykehjem, men være en
898 tilpasset boform for eldre som ønsker et enklere liv med mulighet for større sosial kontakt.
- 899 g) Utvide tilbudet av dagsentre, slik at alle har aktiviteter og et sosialt fellesskap i nærheten av bostedet.
- 900 h) Sikre eldre tilgang til offentlige seniorsentre, eller møteplasser som kan bidra til bedre helse og trivsel, samt forebygge
901 ensomhet og sosial isolasjon. Tilbudet må bli et attraktivt møtested også for «de yngre» eldre, og et sted hvor man
902 kan omgås på tvers av generasjoner.
- 903 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

Helse- og omsorgstjenester

RØDT VIL:

- 908 a) At eldre skal kunne bo i egne hjem så lenge de selv ønsker, men få tilbud om omsorgsbolig med heldøgnsbemanning,
909 eller sykehjems plass når de føler behov for mer omsorg og hjelp.
- 910 b) Legge til rette for at eldre som ønsker å bo i eget hjem, får den nødvendige offentlige helsehjelpen og praktiske
911 bistanden som trengs for å klare det.

- 912 c) Redusere egenandelene i eldreomsorgen med et langsiktig mål om at alle tjenester skal være gratis.
913 d) Øke innsatsen for å forebygge vold og overgrep mot eldre gjennom å styrke de ansattes kompetanse, og sikre
914 tilstrekkelig med bemanning.
915 e) Sørge for at det etableres gode og rimelige transportordninger for eldre slik at de lettere kan opprettholde et aktivt liv
916 uavhengig av økonomi.
917 f) Øke midlene til den kulturelle spaserstokken, og inkludere eldre som bor hjemme i tilbudet.
918 g) Bedre samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten og de kommunale helsetjenestene. Eldre skal få tilstrekkelig
919 med helsehjelp og liggedøgn på sykehusene, og det skal finnes et trygt tilbud som venter på dem når de skrives ut.
920 h) Arbeide for å redusere overmedisinering i eldreomsorgen. Medisiner skal ikke brukes som en erstatning for
921 manglende hjelp og bemanning.
922 i) Gi gratis trygghetsalarm til eldre som trenger det.
923 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
924

Demens

- 925
926
927 **RØDT VIL:**
928 a) Øke investeringene i forskning på demenslidelser.
929 b) Styrke det geriatriske spesialisthelsetilbudet for å sikre eldre, personer med demenssykdom og deres pårørende
930 verdige liv. Dette krever økt tverrfaglig fagkompetanse.
931 c) At alle personer med demensdiagnose skal få en individuell plan og demenskoordinator.
932 d) Sikre heldøgnsomsorg for personer med demens straks det er behov for det. Kommunene har primæransvaret for at
933 alle får den hjelpen og omsorgen de trenger, og ansvaret må ikke skyves over på pårørende og frivilligheten.
934 e) Skape et godt avlastningstilbud for pårørende til personer med demens. Pårørendes omsorgsarbeid for personer med
935 demens, kan være særlig tyngende, og fører ofte til sterk slitasje eller sykdom.
936 f) Sikre et aktivitetstilbud på sykehjemmene tilpasset personer med demens for at de skal få opprettholde en best mulig
937 livskvalitet.
938 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
939

Barnehage

940 Barnehager er en viktig velferdstjeneste som gir barn fra alle samfunnslag et trygt og lærerikt sted å være, og som gjør
941 det mulig ha høy sysselsetting blant småbarnsforeldre. Alle bør ha mulighet til å gå i barnehage, uavhengig av foreldrenes
942 inntekt. Foreldrebetalingen og våre skattepenger skal utelukkende gå til barnas beste, og kommersielle aktører bør ut
943 av sektoren. Bemanningen i barnehagene er i dag for lav, og det fører til et dårligere tilbud for barna og økt belastning
944 på de ansatte. Rødt vil ansette flere voksne i barnehagene slik at hvert enkelt barn blir sett og fulgt opp på en god måte.
945 Barn i barnehagen skal få leke, og Rødt går mot innføringen av byråkratiske og obligatoriske tester og kartlegginger.
946 Barnehagene må rustes opp for å sikre barna og de ansatte et bedre fysisk miljø, og alle barn bør få servert mat i
947 barnehagen.

Barnehage for alle

RØDT VIL:

- 951 a) At barnehage skal være gratis. Dette kan innføres ved gradvis å redusere makspris eller gjøre det gratis aldersgruppe
952 for aldersgruppe.
- 953 b) At alle barn skal ha rett til barnehageplass. Opptaksordningen skal sikre en allsidig og inkluderende sammensetning
954 av barnegruppene i nærmiljøet og motvirke strukturelle forskjeller mellom private og offentlige barnehager.
- 955 c) Innføre to barnehageopptak slik at foreldre i mindre grad står uten inntekt mens man venter på barnehageplass.
- 956 d) At kommersielle aktører ikke skal få drive barnehager. Kommunene gis forkjøpsrett og sikres midler til å kjøpe
957 barnehager av kommersielle aktører som nekter å omstille til profittfri drift. Det skal fortsatt sikres mangfold i
958 barnehagesektoren, både gjennom et mangfoldig kommunalt tilbud og ved ideelle aktører.
- 959 e) Si nei til innføringen av standardiserte programmer som bygger på økonomiske hensyn, ikke faglige. Kommersielle
960 leverandører skal ikke tjene seg rike på lettvinde digitale produkter.
- 961 f) At det ved eierskifte skal søkes om ny godkjenning, og de folkevalgte skal kunne trekke tilbake godkjenningen for
962 private barnehager ved overdekning av barnehageplasser.
- 963 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 964
- 965

Barnehager med nok ansatte i gode lokaler

RØDT VIL:

- 966 a) Styrke bemanningsnormen, med mål om en norm på minst én ansatt per to barn under tre år og minst én ansatt per
967 fem barn over tre år.
- 968 b) Bemanningsnormen skal gjelde på gruppenivå og knyttes opp til barnehagens åpningstid på 9 timer. Ved lengre
969 åpningstider skal bemanningen styrkes tilsvarende.
- 970 c) At den veiledende statlige arealnormen for barnas inne- og uteområder må gjøres bindende for alle barnehager.
- 971 d) Sikre stedlige styrere med barnehagelærerutdanning eller annen pedagogisk utdanning i alle barnehager.
- 972 e) Styrke barnehagelærernormen slik at minst halvparten av grunnbemanningen er barnehagelærere
- 973 f) Sikre at barnehagebygningene oppfyller krav til fysisk arbeidsmiljø og universell utforming. Kommunene sikres
974 midler til dette.
- 975 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 976
- 977

Barnehager som sikrer trygghet og god utvikling for alle barn

RØDT VIL:

- 980 a) At barn skal få oppfylt retten til spesialpedagogisk tilrettelegging, og at oppfølgingen skal utføres av ansatte med
981 spesialpedagogisk kompetanse. Spesialpedagogisk bemanning i barnehagen skal alltid komme i tillegg til ordinær
982 bemanning.
- 983 b) Styrke PPT (pedagogisk-psykologisk tjeneste).
- 984 c) At det skal tilbys et næringsrikt og sunt måltid per dag i alle barnehager. Måltidet skal tilberedes av ansatte som
985 kommer i tillegg til dem som omfattes av bemanningsnormen, fortrinnsvis med matfaglig kompetanse.
- 986 d) Motarbeide obligatorisk testing og kartlegging av barn i barnehagen.
- 987 e) At barnehagens ansatte gjennom alderstilpasset formidling skal bidra til at barna utvikler trygghet til egen kropp,
988 kjønnsidentitet og seksualitet slik at de blir i stand til å sette grenser for egen kropp og respektere andres grenser.
- 989 f) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 990
- 991
- 992
- 993

994
995
996
997
998
999
1000
1001
1002
1003
1004

Trygge og forutsigbare arbeidsforhold for barnehageansatte

RØDT VIL:

- a) At barnehagelærere må ha avsatt tid til å planlegge og forberede det pedagogiske tilbudet og aktiviteten i barnehagen.
- b) At private barnehager som ikke tilbyr tariffavtaler med minimum samme lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår som de offentlige barnehagene, ikke skal få offentlig støtte
- c) Innføre krav om barnehagefaglig kompetanse i den kommunale barnehageforvaltningen.
- d) Gi kommunene mulighet til å prioritere ekstra tilskuddsmidler til økt bemanning, kompetanse og bedre fasiliteter for barnehager som ligger i områder med sosiale utfordringer.
- e) [Nye kulepunkt foreslås her].

Skole

1005 Det er kampen mot Forskjells-Norge som er Rødts aller viktigste sak – også i skolepolitikken. Barn og unge tilbringer 13
1006 år av sitt liv i skolen. Rødt vil arbeide for å gjøre skolen mest mulig meningsfylt for dem, slik at de kan gå med oppreist
1007 hode videre i livet.

1008
1009 I dag er skolen best tilpasset elever med akademisk bakgrunn. Kunnskapssynet de siste tiårene har blitt mer og mer
1010 teoretisk orientert, timetallet i de teoretiske fagene har økt, samtidig som elevene lærer mindre. Resultatet av dette er en
1011 skole som reproducerer klasseforskjeller, økt skolefravær og dårligere psykisk helse blant barn og unge.

1012
1013 Dagens skole reproducerer også kjønnsforskjeller. Gutter har systematisk dårligere resultater i skolen og lavere
1014 gjennomføringsgrad enn jenter. Videregående opplæring er fremdeles i svært stor grad kjønnsdelt. Rødt mener at en mer
1015 fleksibel skole med mindre testing og teori vil bygge ned disse forskjellene.

1016
1017 Det har vært en økt bruk av kartlegging og testing som ensidig måling av «kvalitet» i skolen. I flere områder av landet har
1018 testene blitt gjenstand for prestisjefag og konkurranse blant skoledirektører og politikere, som vi ser i bruken av nasjonale
1019 prøver. Dette har ført til enda mer teoretisering og undervisning retta inn mot bedre prøveresultater og voksnes prestisje
1020 på kort sikt, heller enn det beste for barnas læring på lang sikt.

1021
1022 Skolen skal være en arena for mange ulike læringsformer, og elevene skal lære å bruke ulike verktøy og arbeidsmåter. Det
1023 er viktig at alle arbeidsformer får god plass, og at lærernes metodefrihet sikres. Elevene i skolen må få lik tilgang til og
1024 opplæring i de læringsfremmende ressursene som digital teknologi har å tilby. Skolen må ha en kritisk tilnærming og en
1025 pedagogisk bevisst bruk av digitale hjelpemidler. Dette krever kompetanseheving for lærere. Det er også viktig å balansere
1026 bruken av digitale hjelpemidler i skolen, barna skal sikres skjermfri tid i løpet av skoledagen, og barn i småskolen skal ha
1027 mer tid uten skjerm enn med. Alle skoler må ha tilgang til fysiske læremidler så vel som digitale. Muligheten til å bruke
1028 praktiske og estetiske arbeidsformer må styrkes. Fysisk aktivitet må være en naturlig del av skoledagen og skjermbruk må
1029 ikke fortrenge praktisk og fysisk læringsarbeid.

1030
1031 Rødt mener at skolen skal legge like stor vekt på teoretisk og praktisk læring, og at skolen skal være et sted hvor alle kan
1032 kjenne seg igjen, delta og utvikle seg. Alle elever skal føle seg verdsatt og oppleve mestring i løpet av skolehverdagen.

1033

En mangfoldig skole for alle

1034

1035

RØDT VIL:

- 1036
1037 a) At alle elever i hele landet skal få et gratis, godt og likeverdig utdanningstilbud. At skolen skal ha en religionsfri
1038 formålsparagraf, som må avspeiles i undervisningen.
- 1039 b) At alle skoler må settes i stand til å jobbe aktivt for et trygt og inkluderende skolemiljø for alle.
- 1040 c) Sikre alle barn et sunt måltid på skolen hver dag.
- 1041 d) At skolevesenet i hovedsak skal drives av det offentlige, med reell metodefrihet for lærerne. Ideelle skoler med
1042 pedagogiske alternativ kan være et godt supplement til den offentlige skolen.
- 1043 e) At alle elever skal ha rett til integrering i skolen med utgangspunkt i sitt eget funksjonsnivå og sine utviklingsbehov.
1044 Elever med vedtak om eller behov for tilrettelegging skal få det. Arbeide for at spesialundervisning tilbys umiddelbart
1045 ved behov.
- 1046 f) At alle skoler skal få mulighet til å bli dysleksivennlige gjennom skolering og oppfølging.
- 1047 g) At alle elever som har behov for det, får et tilbud om en alternativ læringsarena der de får tilbud om andre
1048 typer undervisning utenfor klasserommets fire vegger med trygge voksne som har både praktisk og pedagogisk
1049 kompetanse.
- 1050 h) At det skal være en lærer til stede i alle undervisningstimer.
- 1051 i) At alle skoler skal ha tilgang på et bemannet skolebibliotek.
- 1052 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

1053

En skole som tar vare på alles språk

1054

1055

RØDT VIL:

- 1056 a) At nynorskundervisningen må styrkes gjennom positiv forsøksvirksomhet, og at det opprettes nynorskklasser der det
1057

- 1058 er grunnlag for det. Lærerutdanningen må sikre gode nynorsklærere. Retten til nynorskklasser skal utvides til å gjelde
1059 ut grunnskolen.
- 1060 b) At hørselshemmede skal få mulighet til å lære og utvikle eget tegnspråk og å følge undervisning på tegnspråk.
1061 Synshemmede elever skal ha rett til pensumbøker i punktskrift og få mulighet til å lære å lese punktskrift.
1062 c) At det skal tilrettelegges for at samisk (nord-samisk, lulesamisk, sørsamisk) og kvensk kan være reelt førstespråk
1063 gjennom hele grunnopplæringen.
1064 d) At flerspråklige skal få mulighet til å utvikle eget morsmål og flerspråklighet gjennom hele skolegangen.
1065 e) At alle læremidler må gjøres tilgjengelig på begge målformer. Læringsplattformer og programvare skal alltid ha norsk
1066 språk som en mulig innstilling.
1067 f) [Nye kulepunkt foreslås her].

En mer praktisk skole

RØDT VIL:

- 1071
- 1072 a) At skolen skal være leksefri, og at skolearbeidet skal foregå på skolen der elevene kan få hjelp etter behov.
1073 b) At kroppsøving og fysiske aktiviteter må ha en viktig plass på skolen hver dag
1074 c) Styrke de praktiske og estetiske fagene i hele grunnskolen. Praktiske valgfag på ungdomstrinnet, praktiske og
1075 estetiske fag generelt og programfag på yrkesfaglige utdanningsprogrammer må styrkes.
1076 d) Reversere seksårsreformen. Videre arbeide for at første klasse skal være en førskoleklasse hvor læringen primært skal
1077 foregå gjennom lek, fysisk utfoldelse og utforskning, eventuelt at første trinn flyttes tilbake til barnehagen.
1078 e) At de første trinnene på skolen må være bedre tilpasset barnas behov for aktivitet og bevegelse. Det må utvikles en
1079 lekbasert pedagogikk for de yngste barna. Aktivitet og lek er ikke en motsetning til læring – det er en forutsetning for
1080 læring.
1081 f) Ha mindre klasser ved å gjeninnføre klassesdelingstall og reduksjon i undervisningstid for kontaktlærere. Videre
1082 fjerne unødvendig dokumentasjon og rapportering, slik at lærerne har mer tid til elevene og til å forberede og
1083 gjennomføre undervisningen.
1084 g) At skolene tar i bruk flere yrkesgrupper for å gi elevene et godt tilbud, for eksempel spesialpedagoger, miljøterapeuter,
1085 barne- og ungdomsarbeidere og helsepersonell. Rødt vil jobbe for en lovfesting av sosialfaglig kompetanse i skolen.
1086 h) Undervise i fagorganisering og arbeidslivets rettigheter.
1087 i) At alle nye skoler som bygges har rom som er tilpasset praktisk læring.
1088 j) At praktisk kompetanse i skolen prioriteres
1089 k) At skolene får tilstrekkelig med driftsmidler til å dekke utgifter til materiell som trengs for å gjennomføre praktisk
1090 rettet undervisning.
1091 l) Redusere det totale timetallet i grunnskolen.

DISSENS: Et flertall bestående av Aydar, Mjøs Persen, Krangnes, Magnusson, Alvstad, Nesjan, Espe og Westrum ønsker punktet som det står (l). Et mindretall bestående av Kristjánsson, Wessel, Zaheri, Turunen og Ljøkjell ønsker å legge til delsetning: «for eksempel gjennom å kutte et skoleår i ungdomsskolen.»

Forslagsnummer: 6D-6001

- 1092 m) Gjøre det mulig å ta trafikkalt grunnkurs og mopedlappen gjennom skolen.
1093 n) [Nye kulepunkt foreslås her].

En mer bevisst bruk av digitale hjelpemidler i skolen

RØDT VIL:

- 1094
- 1095
- 1096
- 1097
- 1098 a) At kommersielle, digitale aktører skal begrenses i skolen. Opprette nasjonale digitale læringsplattformer der elevenes
1099 personvern blir ivaretatt.
1100 b) At vi har fokus på digital kompetanse i alle ledd i utdanningssektoren.
1101 c) Slå ring om gratisprinsippet også ved bruk og utdeling av digitalt utstyr.
1102 d) Å utarbeide en tydelig nasjonal strategi på kommunikasjon med foresatte og hvilke tilganger de skal ha.
1103 e) Begrense skjermtid i skolen.

DISSENS: Et flertall bestående av Kristjánsson, Krangnes, Espe, Aydar, Ljøkjell, Wessel, Nesjan, Alvstad, Westrum og Turunen ønsker å beholde dette punktet (e). Et mindretall bestående av Mjøs Persen, Zaheri og Magnusson ønsker å stryke punktet.

Forslagsnummer: 6D-6002

- 1104 f) At alle skoler skal tilby fysiske bøker i tillegg til digitale læremidler. Sikre lærerne reell metodefrihet.
1105 g) At ikke elever skal få utdelt personlige digitale enheter før 4. klasse.
1106 h) Innføre et forbud mot mobiltelefon i skoletida.
1107 i) All reklame må ut av skolen og annonseblokkering må tas i bruk på alle digitale enheter.
1108 j) At matpauser i skolen skal som hovedregel være skjermfri.
1109 k) [Nye kulepunkt foreslås her].

1110 **Skolefritidsordning (SFO) som et fritidstilbud, ikke ekstra skole**

1111 **RØDT VIL:**

- 1112
1113
1114 a) At SFO skal være et frivillig tilbud til elever i første til fjerde trinn og skal gi barna mulighet for lek, utfoldelse og ro,
1115 som gradvis gjøres billigere og gratis på sikt.
1116 b) Si nei til heldagsskole.
1117 c) At SFO skal ha en egen daglig leder med relevant pedagogisk utdanning, og SFO skal ha fagutdanna barne- og
1118 ungdomsarbeidere.
1119 d) At SFO skal ha en egen bemanningsnorm.
1120 e) [Nye kulepunkt foreslås her].
1121

1122 **En skole som åpner muligheter, ikke lukker dører**

1123 **RØDT VIL:**

- 1124
1125 a) At fraværreglene i videregående skole ikke skal utformes slik at utsatte elevgrupper rammes gjennom rigide
1126 fraværsgrenser. Nei til fraværsgrense i ungdomsskolen.
1127 b) At karakterbasert opptak ikke skal være regelen for opptak til videregående skole. Vi trenger opptakssystemer som
1128 bidrar til en mangfoldig elevsammensetning på skolene. Nærskoleprinsippet er utgangspunktet i videregående skole,
1129 men kan modifiseres ved behov. Elever skrives inn i grunnskolen etter nærskoleprinsippet.
1130 c) Styrke rådgivningstjenesten. På ungdomsskolen må tjenesten jobbe for å redusere kjønnsforskjellene i utdanningsvalg
1131 på videregående skole.
1132 d) At det settes i gang forsøk med alternative sluttvurderingsformer, f.eks. mappevurdering. Målet er å avvikle eksamen
1133 på ungdomsskolen og videregående skole.
1134 e) At gratisprinsippet skal gjelde for hele skolesystemet. Offentlige videregående skoler må tilby undervisning og
1135 sluttvurderinger som kan fase ut dagens privatistordning.
1136 f) Stanse rangering av elever og skoler gjennom obligatoriske, standardiserte tester. Kunnskap om skolen som system
1137 må innhentes gjennom utvalgsprøver og klasseromsforskning.
1138 g) Erstatte dagens karaktersystem. Vi trenger vurderingssystemer som bidrar til faglig utvikling hos eleven, og
1139 dokumentasjonssystemer som tydelig viser hvilke faglige kunnskaper elever har.
1140 h) Styrke alternative opplæringsløp i videregående opplæring.
1141 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
1142

1143 **En yrkesfaglig utdanning som gir gode fagarbeidere, ikke økt frafall**

1144 **RØDT VIL:**

- 1145
1146 a) Lovfeste retten til lærlingplass, fagopplæring i bedrift og retten til å fullføre læretiden. Lærekandidatordningen skal
1147 gjøres til en formell utdanning, og det bør opprettes programmer for alternativ kvalifisering.
1148 b) Styrke yrkesfagene gjennom å bygge ut flere yrkesfagsklasser over hele landet. Utdanningen må dimensjoneres etter
1149 behovene i arbeidslivet.
1150 c) Øke utstyrstipendet slik at det faktisk dekker utgiftene elevene har. Utstyrsparken ved skolene må være moderne og
1151 oppdatert.
1152 d) At bedrifter som leverer til det offentlige, skal ha lærlinger, både i bedriften og på kontrakter som inngås.
1153 e) Gjennomgå reglene for merkeordningen «godkjent lærebedrift» og øke seriøsitetkravene til ordningen.
1154 f) Opprette en ordning for «omvendt påbygg», slik at elever som har studiekompetanse, kan få yrkesfaglig kompetanse.
1155 Lærlingtilskudd må være like høyt for lærlinger som ikke lenger har ungdomsrett.
1156 g) Innføre lærlingråd over hele landet. At lærlingbevis skal gi rabatter på lik linje som studentbevis.
1157 h) Styrke veiene til fagbrev som går utenom skolen.
1158 i) Gjennomføre en nasjonal satsing for at flere unge skal velge kjønnsutradisjonelle utdanningsprogram på yrkesfag.
1159 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
1160

1161 En skole der trivsel, helse og elevdemokrati blir ivaretatt

- 1162
- 1163 **RØDT VIL:**
- 1164 a) Sikre et skolemiljø fritt for mobbing.
- 1165 b) Styrke lærernes rettsvern og stilling i skolen.
- 1166 c) At opplæring i grensesetting og respekt for andres grenser, herunder seksuell trakassering, skal ha en naturlig plass i skolen.
- 1168 d) Styrke skolehelsetjenesten slik at nasjonale normer oppfylles og helsesykepleier må være tilgjengelig hver dag og kunne henvise til Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP).
- 1169
- 1170 e) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 1171

1172 Trygghet og forutsigbarhet for ansatte og skoleøkonomi

- 1173
- 1174 **RØDT VIL:**
- 1175 a) At arbeidstidsordningene for alle yrkesgruppene i skolen må ta hensyn til arbeidets egenart, de ansattes arbeidsmiljø og elevenes behov.
- 1176
- 1177 b) At ansatte skal ha rett til etter- og videreutdanning i alle fag, men endringer av lover og forskrifter når det gjelder lærernes kompetanse, skal ikke ha tilbakevirkende kraft.
- 1178
- 1179 c) Sørge for en differensiert lærerutdanning med flere veier inn i yrket. Fjerne absolutte karakterkrav og krav om master i lærerutdanningene for å sikre mer variert kompetanse og økt rekruttering
- 1180
- 1181 d) Avslutte all stykkprisfinansiering av typen «pengene følger eleven».
- 1182 e) Sikre at skolebyggene oppfyller lovfesta krav til fysisk arbeidsmiljø og universell utforming. Kommunene og fylkeskommunene skal sikres midler til dette.
- 1183
- 1184 f) Jobbe for et eget distriktsskoletilskudd for å sikre et desentralisert skoletilbud slik at fraflytting i distriktene i hele landet motvirkes.
- 1185
- 1186 g) At alle skoler skal ha en egen rektor med pedagogisk utdanning.
- 1187 h) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 1188

Fagskoler, høyskoler, universitet og forskning

1189 Lik rett til utdanning, fri forskning og autonome utdannings- og forskningsinstitusjoner bidrar til mer demokratiske
1190 samfunn og utjevner forskjeller mellom folk.

1191
1192 Forskning og høyere utdanning skal ikke være butikk. Markedsliberalisme er uforenlig med universitetenes og
1193 høyskolenes samfunnsoppdrag. Dagens finansieringssystem fører til hard konkurranse om ressurser til undervisning
1194 og forskning og konkurranse om de antatt beste studentene og forskerne. Kvalitet i forskning og utdanning må sikres
1195 gjennom samarbeid, åpenhet og tillit, ikke konkurranse.

1196
1197 En godt utbygd studentvelferd er en forutsetning for at alle, uansett bakgrunn og funksjonsnivå, kan ta høyere
1198 utdanning. Dette innebærer at studentene selv skal styre sitt lokale velferdstilbud gjennom studentsamskipnadene, men
1199 at det offentlige må ta langt større ansvar for studentvelferden enn det som gjøres i dag.

1200
1201 De siste åra har vi sett en inflasjon i akademisk utdanning, drevet fram gjennom stykkprisfinansiering av universitet og
1202 høyskoler. Antallet studenter er blitt mangedoblet, og denne utdanningsinflasjonen ledsages av unødvendige og urimelige
1203 utdanningskrav i mange jobber. Rødt ønsker å snu denne markedsdrevne utviklinga.

1204
1205 For Rødt er det viktig med et allsidig utdanningstilbud. En viktig del av dette arbeidet er å sikre at høyere yrkesfaglig
1206 utdanning, fagskolene, blir sikra både tilstrekkelige midler, flere studieplasser og at de blir regnet som en naturlig del av
1207 høyere utdanning i Norge.

1208
1209 Arbeidslivet er en sentral arena for læring, og alle må sikres muligheten til læring også om man står utenfor eller har svak
1210 tilknytning til arbeidslivet.

1211 1212 Høyere utdanning og forskning tilgjengelig for alle

- 1213
1214 **RØDT VIL:**
- 1215 a) Øke studiestøtten og redusere låneandelen av stipendandelen.
 - 1216 b) Si nei til innføring av studieavgift. Avvikle skolepenger for utenlandske studenter.
 - 1217 c) Opprettholde og videreutvikle et desentralisert undervisnings- og utdanningstilbud.
 - 1218 d) Gi økte grunnbevilgninger til høyskoler, universiteter og offentlige forskningsinstitusjoner. Grunnbevilgningene skal
1219 være på et nivå som lar institusjonene drive egne forskningsprosjekter i tillegg til daglig drift.
 - 1220 e) Endre finansieringssystemet slik at universiteter og høyskoler ikke konkurrerer økonomisk.
 - 1221 f) Revurdere Forskningsrådets byråkratiske system for tildeling av forskningsmidler som legger beslag på ressurser som
1222 burde brukes på forskning og ikke søknadsprosedyrer.
 - 1223 g) At forskningsinstituttene som er stiftelser og aksjeselskap, bør omgjøres til forvaltningsorgan.
 - 1224 h) At stillinger innen både undervisning, forskning og administrative områder i universitet og høyskolene skal være
1225 faste, hele stillinger. Andelen midlertidige ansettelse i sektoren må reduseres.
 - 1226 i) At antall universiteter og høyskoler skal være en faglig og politisk avgjørelse. Universitetsstyrer skal ikke ha
1227 fullmakter til å legge ned hele utdanninger eller studiesteder som er opprettet av Storting eller regjering.
 - 1228 j) At breddeuniversitetene må få ansvar for å opprettholde små fag.
 - 1229 k) At offentlig finansiert forskning i størst mulig grad publiseres med åpen tilgang.
 - 1230 l) Demokratisere universiteter og høyskoler. Institusjoner for høyere utdanning skal ha en ledelse som er valgt av
1231 ansatte og studenter, der rektor også skal være styreleder.
 - 1232 m) Begrense veksten i studieplasser i de store byene.
 - 1233 n) Innføre en maksimal karaktergrense og opptaksprøver eller lotteri for inntak til studier med svært høy poenggrense.
 - 1234 o) Gjennomføre en nasjonal satsing for at flere menn skal velge og gjennomføre helse-, omsorgs-, sosial- og pedagogiske
1235 fag i høyere utdanning.
 - 1236 p) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 1237

1238 Gode studentvelferdsordninger

1239

1240

RØDT VIL:

- 1241 a) Bedre bolig- og barnehagetilbudet og styrke studentenes sosiale rettigheter.
- 1242 b) Gi studentene bedre vilkår etter fødsel og gi minimum 12 mnd. studiefinansiering for studenter med barn.
- 1243 c) At fylkeskommunene tilbyr studentrabatt uavhengig av alder, studiested og bosted.
- 1244 d) Sikre statstilskudd til langt flere nye studentboliger årlig, med økt kostnadsramme og tilskuddsandel.
- 1245 e) Ha et eget tilbud om psykisk helsehjelp for studentene uavhengig av studiested.
- 1246 f) [Nye kulepunkt foreslås her].

1247

1248

1248 Styrking av fagskolene: sats på høyere yrkesfaglig utdanning

1249

1250

RØDT VIL:

- 1251 a) Ha 100.000 fagskoleplasser som langsiktig mål, med forpliktende, forutsigbare opptrappingsplaner for flere fagskoleplasser og jevnere fordeling av studieplasser mellom fagskoler og høyskoler/universitet.
- 1252 b) At rådgivere i grunnskole, videregående og karrieresentre får mer kunnskap om fagskolen og mulighetene i fagskolen.
- 1253 c) Ha reell kostnadsdekning av fagskoleplasser og differensierte tilskudd etter utgiftsnivå på linjene.
- 1254 d) Oppskalere bransjeprogrammene og gjøre dem permanente.
- 1255 e) Heve nivået på nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) for høyere yrkesfaglig utdanning.
- 1256 f) Etablere et nasjonalt senter for yrkesfag.
- 1257 g) [Nye kulepunkt foreslås her].

1258

1259

1260 Livslang læring

1261

1262

RØDT VIL:

- 1263 a) Innføre en etter- og videreutdanningsreform.
- 1264 b) At alle sikres muligheten til deltakelse i arbeids- og samfunnsliv gjennom å holde kompetansen sin oppdatert, uavhengig av alder, kjønn, livssituasjon, opprinnelse, bakgrunn og tilknytning til arbeidslivet.
- 1265 c) At flyktninger og innvandrere sikres god norsk- og samfunnskunnskapsopplæring med mål om tilknytning til og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv.
- 1266 d) Styrke folkehøgskolene
- 1267 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

1268

1269

1270

Trygder og NAV

1271 NAV ble opprettet for å drive gjennom den såkalte «arbeidslinja», en politikk som legger opp til å straffe mottakerne av
1272 trygd og stønader for å motivere dem til å jobbe. «Arbeidslinja» har hatt brei støtte i norsk politikk og har fått alvorlige
1273 konsekvenser for syke, arbeidsløse og uføre mennesker. Svært mange av dem som er innom NAV-systemet, forteller
1274 om nedverdiggende opplevelser i møtet med apparatet som er ment til å hjelpe, der mistenkeliggjøring og økonomiske
1275 straffetiltak har vært gjennomgangstone.

1276
1277 Samtidig gis det av enkelte et inntrykk av at arbeidføre mennesker selv nærmest kan «velge» trygd eller andre stønader,
1278 mens realiteten er at mange med store helseproblemer må slåss i årevis for å få sine rettmessige stønader når arbeidsevnen
1279 svikter. For Rødt er det et mål å bygge ut trygdeordningene, ikke bygge dem ned.

1280
1281 Rødt ønsker å bringe tilliten tilbake i trygdesystemet. Vi vil reformere NAV slik at det blir færre skjema og unødvendige
1282 kontrollrutiner. Stadig mer av saksbehandlingen er nå tilgjengelig på nett. Det må også være tilgjengelig personlig
1283 saksbehandling for dem som ønsker dette. Mennesker som mottar trygd og stønader, skal behandles med verdighet og
1284 respekt av den norske velferdsstaten. Det minste man kan forvente av velferdsstaten, er at man får møte et menneskelig
1285 ansikt om man ønsker det.

Hele folket i arbeide

RØDT VIL:

- 1290 a) Bekjempe arbeidsløshet gjennom å skape flere jobber og et mer inkluderende arbeidsliv – samt tilbud om opplæring
1291 og kvalifisering der det er nødvendig. Kutt i trygder og andre stønader skaper ingen arbeidsplasser.
- 1292 b) Forbedre permitterings- og dagpengerordninga for alle ledige med endringer som spesielt kommer dem som har hatt
1293 lav lønn, til gode, blant annet reduserte inngangskriterier, kutte karensdager og øke dekningsgraden.
- 1294 c) At det må bli enklere å kombinere uføretrygd, AAP og andre ytelser med utdanning og arbeid.
- 1295 d) At arbeidsrettede tiltak skal gi folk kompetanse, arbeidserfaring og betalt arbeid. De skal ikke utnyttes til gratis eller
1296 billig arbeidskraft. Styrk VTA-ordningen (Varig tilrettelagt arbeidsliv), og videreutvikle IA- avtalen (Inkluderende
1297 arbeidsliv). NAV pålegges å ha gode kontroller som sikrer at tiltaksbedriftenes overskudd kommer attføringstiltakene
1298 og deltakerne til gode.
- 1299 e) Skille arbeidsformidlingen ut av Nav som et første steg mot å splitte opp dagens Nav-mastodont.
- 1300 f) [Nye kulepunkt foreslås her].

Trygder det går an å leve av

RØDT VIL:

- 1305 a) Ingen av Navs flerårige ytelser (uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, pensjon, og så videre) skal ligge lavere enn EUs
1306 fattigdomsgrense.
- 1307 b) Øke minstesatsen for sosialhjelp til et nivå det er mulig å leve av.
- 1308 c) Sikre at sosialhjelpsmottakere kan motta gaver fra venner, slektninger og frivillige organisasjoner uten å være redde
1309 for avkortning.
- 1310 d) Reversere det usosiale kuttet i arbeidsavklaringspenger for mottakere under 25 år.
- 1311 e) Fjerne makstiden for arbeidsavklaringspenger slik at ingen mister inntekten sin før de har fått jobb eller varige
1312 ytelser.
- 1313 f) Fjerne grensa på minst 50 prosent uførhet for AAP og uføretrygd.
- 1314 g) At uførepensjonistene skal skattes som pensjonister.
- 1315 h) Redusere skatten til uføretrygdede og andre med lav inntekt, og gå mot nye og diskriminerende skattefradrag som
1316 kun kommer dem som kan jobbe til gode.
- 1317 i) Øke fribeløpet i uføretrygden til 1 G.
- 1318 j) Heve inntektsgrensen for bostøtte.
- 1319 k) Forenkle og samordne ytelsene slik at folk vet hva de får og når de får pengene, for eksempel ved å innføre
1320 ungdomslønn etter modell fra Nav Trøndelag, til erstatning for ytelser som arbeidsavklaringspenger,
1321 kvalifiseringsstønad og lignende. Alle velferdsstatens månedlige ytelser skal utbetales på samme dato.
- 1322 l) Styrke yrkesskadedekningen slik at alle som blir skadet eller syke på jobb får erstatning. Arbeidsulykkebegrepet i
1323 loven må endres slik at ikke ansatte i fysisk krevende yrker straffes med høyere terskel for å få godkjent en yrkesskade.
1324 Psykiske og fysiske belastningslidelser over tid må godkjennes som yrkesskade.

1325 m) Fjerne forskjellsbehandlingen av menns og kvinners yrkesskader. Kvinners yrkesskader må anerkjennes som nettopp
1326 det og gi rett til erstatning.

1327 n) [Nye kulepunkt foreslås her].

1328

1329 **Et Nav som stoler på folk**

1330

1331 **RØDT VIL:**

1332 a) Gi de ansatte i førstelinja i NAV tid og tillit til å gjøre jobben sin.

1333 b) Stoppe nedleggelsen av NAV-kontorer og omgjøre NAV til en institusjon som gir gode og nære tjenester til dem som
1334 trenger det. Tilbakeføre vedtaksmyndighet til Navs lokalkontorer.

1335 c) Innføre statlig finansering av de kommunale tjenestene i NAV.

1336 d) Avskaffe systemet med rådgivende overlege («trygdelege») i NAV, og i stedet stole på faglige vurderinger som gjøres av
1337 fastlege eller i spesialisthelsetjenesten.

1338 e) Si nei til velferdsprofitører i NAV-systemet.

1339 f) Opprette et Nav-ombud, som et uavhengig eksternt klageorgan for Nav-saker.

1340 g) Innføre en ventestønad i Nav for å sikre rask utbetaling av ytelser når vedtakskøene blir for lange.

1341 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

1342

Fattigdom

1343 Ingen trenger å være fattige i et så rikt land som Norge. Men de siste årene har vi sett en eksplosjon i antall fattige. Over
1344 100 000 norske husstander har ikke lenger råd til alle måltider, og antallet barn som vokser opp i fattigdom har økt kraftig
1345 over tid. Dyrtida har bare gjort vondt verre for mange grupper.

1346
1347 Det viktigste vi kan gjøre for å hjelpe de fattige, er å gi dem mer penger. Fattige i Norge er en svært sammensatt gruppe,
1348 og vi må ta flere verktøy i bruk dersom vi skal komme nærmere målet om å bli kvitt fattigdommen. Mange av de som
1349 i dag står i matkø er flyktninger. Men også antallet innfødte nordmenn i matkø har vokst kraftig. Det overveldende
1350 flertallet av de som i dag trenger hjelp for å ha råd til mat, går på en eller annen form for ytelse fra Nav. Det er en
1351 fallitterklæring for velferdsstaten vår når mennesker som har rett på hjelp i Nav-systemet i stedet må søke seg til frivillige
1352 organisasjoner for å ha råd til å dekke grunnleggende behov. Samtidig har vi også sett en økning i såkalt arbeidende
1353 fattige. I dagens Norge er ikke lenger jobb noen garanti for at man slipper ut av fattigdommen.

1354
1355 Rødt mener fattigdom skal bekjempes gjennom offentlig velferd, ikke veldedighet. Likevel avviser vi ikke de viktige
1356 bidragene som kommer fra frivillige organisasjoner for å hjelpe de som har aller dårligst råd.

1357

1358 **RØDT VIL:**

- 1359 a) Økte velferdsstatens minsteytelser, slik at alle som er i Nav-systemet får dekket sine grunnleggende behov.
1360 b) Kutte i regningsbunken til folk flest, ved å redusere usosiale offentlige avgifter og skatt på lave inntekter og trygder.
1361 c) Øke barnetrygden betydelig.
1362 d) Styrke de lavtlønte blant annet gjennom tiltak som bekjemper sosial dumping.
1363 e) Styrke den offentlige støtten til frivillige organisasjoner som arbeider med matutdeling og fattigdomsbekjempelse.
1364 f) Øke sosialhjelpen til et nivå det går an å leve av, og styrke bostøtten.
1365 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
1366

Barn og familie

1367 Familiepolitikk berører oss alle, enten man er del av en tradisjonell familiekonstellasjon, eller andre former for samliv og
1368 familie. Det viktigste for Rødt er at familiepolitikken favner alle som regner seg som familie og som praktiserer et samliv
1369 sammen. For familier med barn skal vi sørge for både økonomisk og sosial trygghet. Dessverre er virkeligheten slik at
1370 ikke alle barn har en fungerende familie rundt seg, eller forhold rundt barnet tilsier at det havner i offentlig ivaretagelse.
1371 Disse barna skal beskyttes spesielt, og gis gode vilkår for å få en trygg og god barndom, og nok verktøy til å kunne fungere
1372 senere i voksenlivet.

1373
1374 I dag finnes det et klaseskille mellom foreldre med fleksible jobber og høy lønn, og foreldre som ikke får mulighet til å
1375 tilbringe tida de trenger sammen med barna sine. Rødt vil derfor øke perioden med fødselspermisjon. Mor må sikres tid
1376 til å komme seg etter fødsel. Samtidig må far og medmors rettigheter som omsorgspersoner sikres bedre enn i dag.
1377

1378 Det er fremdeles dyrt å få barn. Ingen barn i Norge skal vokse opp i fattigdom. Barnetrygden må derfor økes betydelig, og
1379 prisene på barnehage og SFO må videre ned.

1380

1381 RØDT VIL:

- 1382 a) Ha selvstendig opptjening av foreldrepenger for begge foreldre, og erstatte engangsstøtten med en minstesats for
1383 foreldrepenger som minst ligger over fattigdomsgrensen og som alle har rett på.
- 1384 b) Utvide fødselspermisjonen til 54 uker med full lønn. Mor skal sikres 3 uker før termin og 20 uker etter fødsel. 6
1385 av disse skal være sammenhengende og tas umiddelbart etter fødsel. Medforelder har krav på 15 uker. Resten av
1386 permisjonen kan deles mellom mor, den andre forelder eller annen omsorgsperson.
- 1387 c) Ventestøtte til foreldre som ikke har fått tilbud om barnehageplass. Endre reglene for foreldrepenger slik at kvinner
1388 som føder før termin får økt permisjonstid og kvinner som føder etter termin ikke får forkortet permisjonstiden.
- 1389 d) Styrke pleiepengeordningen slik at alle foreldre har mulighet til å ta fri for å passe syke barn når det er nødvendig.
- 1390 e) Arbeide for at begge foreldre kan ta ut permisjon og foreldrepenger samtidig ved flerlingfødsler.
- 1391 f) Øke barnetrygda og bevare den som en universell skattefri overføring til alle som har ansvar for å forsørge barn.
1392 Dersom barnetrygden skal bli skattepliktig, må det skje gjennom en betydelig styrking som gjør at det store flertallet
1393 får økt barnetrygd etter skatt.
- 1394 g) Arbeide for å gjøre det lettere for studenter å få barn, blant annet gjennom rett til barnehageplass i nærheten av
1395 studieplass, nok romslige studieboliger med plass til barnefamilier osv. At medforelder får mulighet til å søke om sin
1396 kvote allerede fra fødsel av.
- 1397 h) Utvide meklingsplikten ved samlivsbrudd.
- 1398 i) Utrede lovfestet rett til omsorgspermisjon for omsorgsarbeid også utenfor nær familie.
- 1399 j) Tettere oppfølging av familier ved språkvansker, tilbud om språk- og samfunnsfagopplæring. Minoritetsmødre skal ha
1400 god oppfølging hos helsestasjon, og tilbud om kurs og barselgrupper på tvers av etnisiteter.
- 1401 k) [Nye kulepunkt foreslås her].
1402

Pensjon

1403 Rødt mener at folketrygden fortsatt må utgjøre en av grunnpilarene i velferdsstaten. Pensjoner og ytelser skal sikre
1404 økonomisk trygghet for alle uavhengig av kjønn, klasse eller helsetilstand. Stortingsflertallet vedtok i 2005 å innføre et
1405 nytt pensjonssystem som bryter fullstendig med de prinsippene som var grunnlaget for tenkningen bak folketrygden.
1406 Pensjonsforliket fra 2024 befester denne urettferdigheten ved å gradvis øke pensjonsalderen.

1407
1408 Risiko er flyttet fra fellesskapet til det enkelte individ. Alderspensjon fra folketrygden var basert på solidaritet og
1409 utjevning. Nå er både den, tjenestepensjonene og avtalefestet pensjon (AFP) endret til en ytelser som kan tas ut uavhengig
1410 av om du fortsatt står i full jobb.

1411
1412 Nivået på ytelsene er dramatisk svekket for de som må gå av de første åra etter fylte 62 eller tidligere, mens årlig pensjon
1413 for de som kan jobbe lenge, kan bli høyere enn tidligere lønn i full jobb. Spesielt hardt rammes folk med dårlig helse og
1414 tunge jobber som i perioder er utenfor arbeidslivet eller må ta ut pensjon tidlig.

1415
1416 For disse og mange andre utgjør denne reformen en fattigdomsfelle. Kvinner rammes systematisk hardere enn menn.
1417 Det at opptjening av alderspensjon i folketrygden stanses tidligere for uføre, vil redusere mange uføres alderspensjon
1418 betydelig. Ingen tror det framover vil spares mindre til pensjon enn tidligere. Men den kollektive sparingen gjennom
1419 folketrygden vil bli redusert kraftig. Samtidig er det lagt til rette for større individuell sparing. Slik fører reformen
1420 til økte forskjeller og at en stadig større del av pensjonssystemet blir privatisert. Dette svekker solidaritetsprinsippet i
1421 folketrygden.

1422
1423 Folketrygden skal være bærebjelken i pensjonssystemet, og skal gi folk tilstrekkelig alderspensjon til å få en anstendig
1424 alderdom. Det er usosialt å belage seg på at pensjonister må ha private og individuelle ordninger for å få en trygg
1425 økonomi, og Rødt vil at pensjonssystemet i større grad skal samles under den felles og kollektive folketrygden.

En alderspensjon som gir alle nok til å leve av

RØDT VIL:

- 1430 a) At levealdersjusteringen avvikes. Det er usosialt og uakseptabelt at mange som er utslitt og har få leveår igjen når
1431 de blir pensjonister, ofte vil få en samlet pensjon godt under 50 prosent av tidligere inntekt, mens andre med mindre
1432 belastende arbeid, god helse og høyere forventet levealder kan få en årlig pensjonsytelse som er høyere enn tidligere
1433 lønn.
- 1434 b) Fram til den blir fjernet, må uføre skjermes fullt ut mot levealdersjustering.
- 1435 c) At alle skal tjene opp pensjon i folketrygden til 67 år, også uføre og AFP-pensjonister.
- 1436 d) At pensjonen skal følge lønnsutviklinga i samfunnet, både under opptjening og utbetaling.
- 1437 e) At forhandlingsrett på alderspensjon gjeninnføres.
- 1438 f) At alleårsregelen i folketrygden blir erstattet med nye opptjeningsregler som utjevner forskjeller samtidig med at alle
1439 sikres en god alderspensjon.
- 1440 g) Gjeninnføre etterlattepensjonen i folketrygden.
- 1441 h) Fjerne den automatiske økning av pensjonsalderen.
- 1442 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

Alle skal ha en reell mulighet til å gå av ved fylte 62 år

RØDT VIL:

- 1447 a) At AFP (avtalefestet pensjon) endres slik at den primært blir en ytelser som sikrer muligheten til å gå av med en
1448 anstendig årlig alderspensjon, som 66 prosent av tidligere inntekt, uavhengig av avgangsalder.
- 1449 b) At inntektsgrensa for å kunne gå av med AFP må oppheves.
- 1450 c) At AFP-ordninga blir endret slik at rettighetene beholdes selv om arbeidstakeren mister jobben eller blir syk de siste
1451 tre årene før fylte 62 år.
- 1452 d) At finansieringen av AFP blir endret slik at det skal lønne seg for arbeidsskøper å legge forholdene til rette for eldre i
1453 arbeidslivet hvis de eldre ønsker det.
- 1454 e) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 1455

1456 **Tjenestepensjonene må styrkes, ikke svekkes**

1457

1458

RØDT VIL:

1459 a) At obligatorisk tjenestepensjon (OTP) i privat sektor blir administrert av partene og ikke overlates til
1460 forsikringsselskaper som bare vil ha profit.

1461 b) At OTP skal gi livsvarige utbetalinger.

1462 c) At OTP må inneholde en forsikring mot uførhet.

1463 d) At satsene for OTP økes og blir like for alle inntekter.

1464 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

1465

1466 **Folketrygden må forbedres for å gi alle økonomisk trygghet**

1467

1468

RØDT VIL:

1469 a) Gjeninnføre minstepensjon. Ingen pensjoner skal ligge under EUs fattigdomsgrense.

1470 b) At inntekter opp til 6 G skal ha en pensjonsdekning på minst 2/3 av tidligere lønn ved 40 års opptjening.

1471 c) At pensjonspoeng for omsorgsarbeid gis tilbakevirkende kraft til 1967 for alle nye pensjonister.

1472 d) At økt arbeidsgiveravgift og innarbeiding av OTP i folketrygden på lengre sikt skal brukes til å øke folketrygden slik
1473 at tjenestepensjoner blir overflødige.

1474 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

1475

Klima

1476 Klimamål og internasjonalt ansvar

1477 Rapporter fra FNs klimapanel viser at vi må halvere verdens klimagassutslipp innen 2030 og ha netto null utslipp innen
1478 2050 for å ha mulighet til å unngå de mest katastrofale klimaendringene. Dette er endringer som hardest rammer de
1479 fattigste og mest sårbare landene og menneskene i verden. De menneskeskapte klimaendringene er i stor grad forårsaket
1480 av kapitalismens veksttvang. Vi tåler ikke et økonomisk system som krever stadig økt forbruk på en klode med begrensede
1481 ressurser. «Grønn vekst», slik tilhengerne av kapitalismen bruker begrepet, er utopisk og misvisende. «Grønn vekst»
1482 forutsetter rasering av natur for at kapitalen skal kunne hente ut profit.

1483 Den globale Parisavtalen legger opp til frivillige forpliktelser fra landene som har underskrevet avtalen, og de fleste land
1484 er fremdeles langt fra å nå de ambisiøse målene. For å bli et utslippsfritt samfunn trenger vi tiltak som fører til reell
1485 omstilling, ikke kortsiktige tiltak som slår beina under våre langsiktige klimamål. Dette gir oss stadig dårligere tid til å
1486 hindre en klimakatastrofe. Norge må ikke bare oppfylle sine forpliktelser etter avtalen, men ta et ekstra ansvar som et
1487 av verdens rikeste land med store muligheter til å gjennomføre egen klimapolitikk. Norsk klimafinansiering som støtter
1488 utslippskutt, tilpasning og erstatning for tap og skade i det globale sør, skal gjenspeile Norges rettfærdige andel av den
1489 globale dugnaden for å oppnå målene i Parisavtalen basert på historisk ansvar og økonomisk kapasitet.

- 1491
1492 **RØDT VIL:**
- 1493 a) Kutte minst 55 prosent av norske utslipp innen 2030.
 - 1494 b) At all politikk tar som utgangspunkt at Norge skal være et nullutslippssamfunn innen 2050. For å få til det må
1495 klimagassutslippene reduseres gradvis, og vi må begynne nå.
 - 1496 c) At Norge skal jobbe for ambisiøse internasjonale klimaavtaler, og gradvis forsterke forpliktelsene til nasjonale
1497 utslippskutt vi melder inn til FN.
 - 1498 d) At kuttene i klimagassutslippene til rike land skal tas innenlands, ikke gjennom kvotekjøp, uten at ambisjonene om å
1499 bidra med klimafinansiering til utslippskutt i andre land skal kuttes.
 - 1500 e) Øke bevilgninger til miljø- og klimatiltak i det globale Sør gjennom bilaterale og multilaterale kanaler i form av
1501 gaver heller enn lån, slik at dette ikke øker gjeldsbyrden i Sør.
 - 1502 f) At Norge i de internasjonale klimaforhandlingene under FNs klimakonvensjon arbeider for en gradvis økende
1503 karbonskatt på internasjonal skipsfart og luftfart, der inntektene går inn i FNs grønne klimafond.
 - 1504 g) At utslippene som norsk forbruk fører til i utlandet skal synliggjøres gjennom egne regnskap.
 - 1505 h) At Norge skal jobbe for en internasjonal avtale mellom olje- og gassproduserende land for felles kutt i produksjon og
1506 salg av petroleum.
 - 1507 i) At utslipp fra forsvarssektoren på sikt inkluderes i internasjonale klimaavtaler, og lage utslippsbudsjett,
1508 utslippsregnskap og planer for utslippsreduksjoner for det norske forsvaret.
 - 1509 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

1510 Plan for rettfærdige utslippskutt

1511 Langsiktige klimamål er ikke verdt noe hvis de ikke følges opp med konkret politikk. Det er ikke nytt at det haster med å
1512 kutte utslipp, men partiene som har styrt de siste tiårene har ikke gjort nok for å kutte utslippene. Det betyr ikke at det er
1513 for sent å gjøre det vi kan. Samtidig må omstillinga som vi skal gjennom skje rettfærdig og uten at det går ut over vanlige
1514 folk.

1515 Alle skal kunne leve miljøvennlig, uavhengig av hvor man bor eller hvor stor lommebok man har, og det må koste å
1516 forurense mye. Derfor foreslår Rødt flere progressive og differensierte avgifter og flere fellesskapsløsninger framfor
1517 flate avgifter som er like uansett hvor mye du tjener og hvor mye du forbruker. Men en del avgifter er det vanskelig å
1518 differensiere fordi de omfatter mange ulike varer og tjenester. Et slikt eksempel er CO2-avgifta. Derfor ønsker Rødt å
1519 utvikle en tilbakebetalingsordning eller klimarabatt der man øker CO2-avgifta. Rødt ønsker også at denne økningen
1520 i tilbakebetales som en «klimarabatt» som gjør at de som bruker mer enn gjennomsnittet, går i minus, mens de som
1521 bruker mindre, går i pluss.

- 1522
1523 **RØDT VIL:**
- 1524 a) At det legges fram forpliktende klimabudsjetter og klimaplaner i forbindelse med statsbudsjettet. Det skal lages
1525 delplaner for alle samfunnssektorer som viser hvordan utslippene skal reduseres både på kort og lang sikt.
 - 1526 b) Fylker og kommuner skal også forpliktes til å kutte utslipp. I omstillingsperioden må kommunene styrkes økonomisk
1527 sånn at utslippskutt ikke går ut over velferdstjenestene.

- 1530 c) Klimapolitikken skal prioritere tiltak som er bærekraftige over tid og som bidrar til omstilling mot
1531 nullutslippssamfunnet.
1532 d) Øke CO2-avgiften gradvis for å nå klimamålene, og betale tilbake gjennom en omfordelende ordning. Ordningen må
1533 være progressiv med en øvre inntektsgrense for hvem som mottar tilbakebetalingen, og gi ekstra kompensasjon til
1534 barnefamilier og folk i distriktene.
1535 e) [Nye kulepunkt foreslås her].
1536

1537 **Bevaring av natur er god klimapolitikk**

1538 I tillegg til klimakrisa, har vi en naturkrise. Rovdrift på naturen har ført til at en lang rekke arter har blitt utryddet eller
1539 står i fare for å bli det. Nedbygging av natur er også dårlig klimapolitikk. Naturen fanger og lagrer karbonutslipp, og skog,
1540 våtmark og annen natur bidrar til å beskytte oss mot konsekvenser av klimaendringer som flom og ras. Det er derfor
1541 avgjørende at vi tar bedre vare på naturen i Norge fremover.
1542

1543 **RØDT VIL:**

- 1544 a) Stoppe nedbygging av karbonrike arealer som skog, myr, tidevannssump og andre typer våtmark.
1545 b) Bevare regnskogen i Norge og gi økonomisk støtte til å bevare tropisk regnskog i sør.
1546 c) At Norge skal bevare og restaurere natur som binder karbon – både til lands og til havs med taeskog, ålegress og
1547 andre viktige leveområder i havet som bidrar til å binde karbon.
1548 d) Stoppe dreneringen av myr og torvmark og satse på naturlig karbonlagring.
1549 e) At det innføres forbud på uttak av torv.
1550 f) [Nye kulepunkt foreslås her].
1551

Natur

1552 Naturens tålegrenser setter rammene for menneskenes eksistens, og vi er allerede på vei til å overskride hva jordkloden
1553 tåler. Naturressursene forbrukes for å oppnå kortsiktig profitt uten tanke på livsgrunnlaget til framtidens generasjoner. Vi
1554 har fremdeles tid til å skape et samfunn som tar hensyn til naturen, og som gir menneskene høy livskvalitet. Men da må
1555 bruken av naturressurser styres innenfor rammene av naturens tålegrenser i stedet for av kapitalismens behov for evig og
1556 stadig større vekst. Dette innebærer å ta vare på naturmangfoldet og økosystemene, og redusere forurensing og utslipp av
1557 miljøgifter og andre skadelige stoffer i naturen.

1558
1559 FNs Naturpanel viser at nedbyggingen av arealer er den største trusselen mot naturmangfold. I Norge har en
1560 markedsstyrt tilnærming uten helhetlig planlegging ført til at naturen har blitt bygget ned og splittet opp bit for
1561 bit. Dette gjelder blant annet plassering av datasentre, utbygging av vindkraft i uberørt natur og hytteutbygging.
1562 Petroleumsvirksomheten, oppstykinga av havet og havbunnen og ødeleggelsen av fjorder på grunn av industri og
1563 fiskeoppdrett er en del av ødeleggelsen av naturen og naturmangfoldet. Norge må gjøre mer, både hjemme og ute, for å
1564 bidra til at verden stanser tapet av natur.

1565
1566 For skog og skogbruk, se også kapitlene om klima og landbruk.

Stanse nedbygging av natur

RØDT VIL:

- 1571 a) Praktisere en føre-var-holdning til alle naturinngrep.
- 1572 b) Følge opp den internasjonale naturavtalen med bevaring og restaurering av natur i Norge.
- 1573 c) Sikre at den verdifulle naturen i Norge kartlegges så snart som mulig, slik at vi kjenner naturmangfoldet og hvilke
1574 verdier vi forvalter og vet hvor de viktige naturressursene finnes. Det skal lages nasjonale verneplaner som særlig
1575 ivaretar områder som i dag ikke er godt nok vernet, blant annet kulturlandskap, skog og kystområder.
- 1576 d) Kreve at både kommunal og statlig arealplanlegging må være arealnøytral. I tilfeller hvor natur likevel må bygges
1577 ned, må delvis ødelagt natur andre steder restaureres som kompensasjon og på et nivå som minst tilsvarer det som
1578 bygges ned.
- 1579 e) Kommuner som ikke overholder kravet om arealnøytralitet må søke om å få godkjent arealplanene sine.
- 1580 f) At det skal settes krav til uavhengig kartlegging av naturmangfold ved større utbyggingsprosjekter og
1581 arealbruksendringer. Et offentlig organ skal bestille utredningene. Det må sikres at utredningsresultatene er objektive
1582 og ikke kan kjøpes.
- 1583 g) Nei til nye hyttefelt. Hytter kan bare bygges innenfor eksisterende områder for fritidsboliger med etablert
1584 infrastruktur.
- 1585 h) Det må være nulltoleranse for nedbygging av matjord.
- 1586 i) Etablere natur- og arealbudsjetter i kommunene.
- 1587 j) Sikre at det normalt ikke bygges i naturområder som er biologisk eller landskapsmessig viktig. Dersom det må bygges
1588 i et slikt område, må tilsvarende representativt område restaureres andre steder i landet. Oppsplitting av intakte og
1589 villmarkspregede naturområder skal stoppes.
- 1590 k) Utvide Naturmangfoldloven til å gjelde hele Norges økonomiske sone (200 nautiske mil), og det skal lages en
1591 verneplan for å sikre minst at 30 prosent av de maritime økosystemene innenfor denne sonen er vernet.
- 1592 l) Innføre en ny plan for nasjonalparker og andre verneområder som skal sikre et representativt vern av norsk
1593 natur. Disse områdene skal tas vare på i tråd med formålet i vernebestemmelsene. Oppretting og forvaltning
1594 av verneområder må ikke hindre tradisjonelt beitebruk, reindrift, tradisjonell samisk naturbruk og tradisjonelt
1595 landbruk.
- 1596 m) Verne minst 10 prosent av den produktive skogen. Det skal ikke gis tilskudd til å ta ut biologisk gammel skog, og
1597 subsidieordningen til hogst i bratt terreng skal avvikles.
- 1598 n) Tilbakeføre plan- og arealforvaltningen til Klima- og miljødepartementet, og sette av midler til kompetansetiltak og
1599 gjennomgang av gamle arealplaner.
- 1600 o) At regjeringen legger frem en handlingsplan for å stoppe insektsdøden.
- 1601 p) Etablere en nasjonal plan for naturrestaurering, som sikrer effektiv restaurering av minst 30 prosent av ødelagte eller
1602 skadede naturområder på land, i ferskvann og til havs innen 2030, i tråd med FNs naturavtale.
- 1603 q) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 1604

Sikre bærekraftig bruk av havressursene og verne marine økosystemer

1605
1606
1607
1608
1609
1610
1611
1612
1613
1614
1615
1616
1617
1618
1619
1620
1621
1622
1623
1624
1625
1626
1627
1628
1629
1630
1631
1632
1633
1634
1635
1636
1637
1638
1639
1640
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662

RØDT VIL:

- a) At den sørlige grensen for iskantsonen skal gå der is-frekvensen var 0,5 prosent i april 2019. (se også kapitlet om olje og gass)
- b) Stoppe planene om gruvedrift på havbunnen i Norge.
- c) Jobbe for et midlertidig forbud mot mineralvirksomhet på havbunnen både nasjonalt og globalt. Forbudet kan ikke heves før vi har tilstrekkelig kunnskap om at mineralutvinning til havs kan skje uten skade på naturmangfold eller økosystemfunksjoner som evnen til å lagre karbon.
- d) Sikre internasjonalt arbeid for og Norges bidrag i vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold på havbunnen i det åpne hav. Norge skal være en pådriver for arbeidet i Den internasjonale havbunnsmyndigheten (ISA) og jobbe for enighet om tilleggsavtalen under Havrettskonvensjonen til å omfatte rettferdig og bærekraftig regulering av marine biologiske ressurser, genetisk materiale og digital bruk av dette, som for eksempel medisin og industri.
- e) Norge skal jobbe aktivt for at utforskning og utvinning av ressursene på havbunnen utenfor nasjonal jurisdiksjon skal forvaltes etter føre-var-prinsippet. Ved utvinning skal dette gjøres på en bærekraftig måte.
- f) At før det deles ut konsesjoner for utvinning av havbruksmineraler, skal det gjennomføres testprosjekter som man kan høste erfaring av. Norge skal jobbe for at konsekvensutredninger blir en del av det internasjonale regelverket for havbunnen. Norge skal jobbe for å fremme at utviklingslandene får sin del av ressursene.
- g) Norge skal spille en pådriverrolle for internasjonalt bindende regler som reduserer handlingsrommet under flaggstatsjurisdiksjonen. Samme standarder skal gjelde for norske aktører i området utenfor norsk jurisdiksjon. Det skal utvikles strenge miljøstandarder for all aktivitet på havbunnen.
- h) Kartlegging av naturen langs kysten og i havet er avgjørende for en bærekraftig forvaltning. For å sikre en god forvaltning av havarealene våre må vi styrke kartleggingen av kyst- og havområdene våre.
- i) Innføre et system med helhetlige arealplaner for bruk av havarealer, som en del av de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder, og gjennom dette sikre bærekraftig forvaltning av alle norske havområder.
- j) Iverksette en handlingsplan for sjøfugl, med mål om å snu nedgangen i antall sjøfugl.
- k) Innføre krav om at fiskeredskaper som trål og snurrevad ikke skal berøre havbunnen.
- l) [Nye kulepunkt foreslås her].

Bevaring av artsmangfold og levedyktige bestander

RØDT VIL:

- a) Bevare artene og deres genetiske mangfold på lang sikt i levedyktige bestander i deres naturlige utbredelsesområder.
- b) Oppdatere rødlistene for arter og naturtyper hvert femte år. Det skal gjøres mer for arter når de nærmer seg «kritisk truet». Naturmangfoldslovens bestemmelser om «prioritert art» og «utvalgt naturtype» skal brukes i mye større grad enn i dag.
- c) Sikre de store rovdyrenes plass i de norske økosystemene, samtidig som vi styrker den norske selvforsyningsgraden.
- d) Det skal være en lav terskel for skadefelling av rovvilt i beiteprioriterte områder, og det skal være høy terskel for uttak i rovviltprioriterte områder.
- e) Skjerpe regelverket om fremmede organismer og praktisere det strengere. Det skal brukes mer ressurser på å bekjempe fremmede organismer.
- f) Forvalte villrein ut fra reinens egenverdi og som en viktig ressurs for jakt, menneskemat, kulturlandskap, kulturarv og biologisk mangfold.
- g) At Norge skal bidra økonomisk i arbeidet med en ny, global naturavtale under biomangfoldkonvensjonen. Nasjonale bidrag i avtalen bør ikke være frivillige, men forpliktende og basere seg på føre-var-prinsippet og at forurenser betaler.
- h) At beiting i utmark prioriteres for å utnytte de enorme beiteressursene og for å sikre det biologiske mangfoldet.
- i) At alle tap over normaltippet før gjeninnføringen av store rovdyr, må erstattes.
- j) [Nye kulepunkt foreslås her].

Forsvar av allemannsretten

Selv om Norge er et land med lang kyststripe, er tilgangen til sjø og strender et knapphetsgode som ikke forvaltes godt nok. Viktige naturtyper og naturmangfold må ofte vike for utbyggingsinteresser. Folk flest fortrenses i økende grad av private, kapitalsterke krefter.

Særlig gjelder dette langs Oslofjorden og i andre tett befolkede områder. Dette til tross for at allemannsretten historisk har stått sterkt i Norge, og at både byggeforbudet i 100-metersbeltet, ferdselsretten og naturmangfoldet skal være lovbeskyttet.

1663 **RØDT VIL:**

- 1664 a) Allemannsretten skal respekteres, også i strandsonen. Privatisering skal ikke hindre fri ferdsel. Grunnlovsfeste
1665 allemannsretten.
- 1666 b) At inngrep i strandsonen ikke skal være til hinder for allmenn ferdsel eller sikring av naturmangfoldet.
1667 Dispensasjoner skal bare gis i særlige tilfeller.
- 1668 c) Kjøpe tilbake eiendommer med høy naturverdi eller som har betydning for allemannsretten.
- 1669 d) At staten må sikre forvaltning til beste for allmennheten og for natur- og kulturvernet ved salg av eiendommer og
1670 ikke nødvendigvis selge til høystbydende.
- 1671 e) Ivareta beiteretten, samtidig som allemannsretten ivaretas.
- 1672 f) At kommunene skal verne om boplikt (0-konsesjon), som kan være et velegnet virkemiddel for å motvirke at
1673 verdifulle arealer i kommuner blir «beslaglagt» til sommerhus.
- 1674 g) Avslå å omdefinere seterhus, jaktbuer, tilsynsbu med mer til fritidsboliger som vil privatisere landskapsbruk.
- 1675 h) Begrense masseturisme i norsk natur. Innrette turistskatt slik at den gir lokalbefolkningen tilgang på naturarealer,
1676 men sikrer kommunene dekning for kostnader til tilrettelegging og søppelhåndtering.
- 1677 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 1678

Forbruk, avfall og forurensning

1679 Siden 1990 har det private forbruket i Norge blitt mer enn fordoblet. Husholdningenes forbruk fører derfor til store
1680 miljøpåvirkninger. Forbedringene fra ny teknologi nulles ut av økningen i forbruket. Kapitalismens veksttvang driver
1681 dette forbruket. Rødt jobber derfor for at det skal være mulig å leve gode liv med et redusert og mer miljøvennlig forbruk.
1682 Dette er likevel ikke bare opp til det enkelte individ, og samfunnet som helhet må tilrettelegge for økt gjenbruk, bedre
1683 ordninger for reparasjon og lengre holdbarhet på produkter og stimulere til bruk av produksjonsmaterieell som bør være
1684 både kortreiste og velegnet til gjenbruk.
1685

1686 Miljøgifter og forurensning er en stor utfordring for både miljø og helse. Problemene skyldes både tidligere og nåværende
1687 forurensning og både lokale utslipp og stoffer som transporteres med luft- og havstrømmer. Opphopning av miljøgifter
1688 i næringskjedene, marin forsøpling, lokal luftforurensning og miljøgifter i varer og produkter er skadelige for naturen
1689 og har negative helseeffekter for mennesker. Kunnskapsnivået om omfanget og miljø- og helseeffektene av miljøgifter er
1690 heller ikke godt nok.
1691

Redusert og mer miljøvennlig forbruk

RØDT VIL:

- 1695 a) Doble garantitider og reklamasjonsfrist på varene vi kjøper slik at produsentene presses til å lage varer som har økt
1696 levetid og kvalitet, og som kan repareres.
- 1697 b) Forby produkter med planlagt foreldelse.
- 1698 c) At produsentene skal informere tydelig om produktenes miljøavtrykk, inkludert forventet levetid, og gi tydelig
1699 informasjon om forbrukernes rettigheter knyttet til reklamasjon og reparasjon.
- 1700 d) Innføre momsfristak på reparasjoner og utleie av klær, sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk.
1701 Avgiftssystemet bør brukes til å fremme gjenbruk/opsirkulering.
- 1702 e) Innføre flere panteordninger på produkter med betydelig miljøbelastning i produksjonen eller avfallshåndteringen.
- 1703 f) Bidra til at vi reparerer mer og kaster mindre gjennom å gi støtte til kursing i enkelte reparasjoner og vedlikehold,
1704 samt innføre momsfristak.
- 1705 g) Opprette flere offentlige delingstjenester for ulike verktøy, redskaper og andre produkter og støtte lokale og private
1706 ordninger for deling og gjenbruk av ting gjennom eksempelvis momsfristak eller direkte støtteordninger.
- 1707 h) Jobbe for at det stilles krav til at alle kommuner, som del av den lovpålagte husholdningsrenovasjonen, legger til rette
1708 for reparasjon, ombruk og gjenvinning.
- 1709 i) Styrke fagutdanningen innen reparasjoner, rehabilitering og gjenbruk innen alle yrkesfag.
- 1710 j) At uadressert reklame bare skal kunne sendes til dem som aktivt samtykker gjennom en «ja takk»- ordning.
- 1711 k) Bruke offentlige innkjøp strategisk for å fremme bærekraftig produksjon og forbruk og sikre at miljø skal veie tyngre
1712 enn pris i offentlige innkjøp.
- 1713 l) Innføre høyere avgift på luksusforbruk ved å differensiere flere miljøavgifter mellom moderat grunnivå og
1714 unødvendig luksusforbruk.
- 1715 m) [Nye kulepunkt foreslås her].
1716

Plast og emballasje

RØDT VIL:

- 1720 a) Innføre et forbud mot unødvendig engangspplast og sørge for at Norge oppnår minst 70 prosents materialgjenvinning
1721 innen 2035.
- 1722 b) Sette høyere mål for reduksjon av plastemballasje og prioritere bruken av andre materialer og ombruksløsninger,
1723 f.eks. ved å legge til rette for mer bruk av resirkulert aluminium i innpakking og gjenvaskbar metallemballasje.
- 1724 c) Øke andelen av resirkulert materiale og utvide produsentansvarsordningen for plastemballasje ved å erstatte dagens
1725 flate avgift på flasker og bokser med krav om en gradert miljøavgift som premierer resirkulerte materialer.
- 1726 d) Innføre pant på flere typer emballasje, øke pantesatsen på drikkevareemballasje og videre jobbe for et felles nordisk
1727 pantesystem.
- 1728 e) Øke refill av flytende varer framfor handel av engangsvarer som kommer med ny plast- eller pappemballasje hver

- 1729 gang.
- 1730 f) Fase ut bruken av plastholdig granulat på kunstgressbaner og plastbasert dekke på lekeområder og støtte overgangen
- 1731 til mer miljøvennlige alternativer med strengere miljøkrav ved tilskudd til nybygg, drift og rehabilitering av
- 1732 idrettsanlegg og lekeområder.
- 1733 g) Jobbe for å finne gode alternativer til plastdekke på lekeplasser som ivaretar sikkerhet, framkommelighet og
- 1734 miljøsunn.
- 1735 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

Avfall

RØDT VIL:

- 1740 a) Utvide produsentansvarsordningen til flere produktkategorier enn det ordningene dekker i dag. Videre øke
- 1741 overføringer fra returselskaper til (inter-)kommunale renovasjonsselskaper slik at prisen gjenspeiler de reelle
- 1742 kostnadene for håndtering av produkter som faller inn under produsentansvarsordningen. Dette medfører at
- 1743 kostnadene for håndtering knyttes til forbruk snarere enn å ramme alle kollektivt.
- 1744 b) Sikre at alle avfallsplasser har politisk godkjente mål for avfallsminimering. Kommunene skal innarbeide
- 1745 avfallsminimering i miljøplanene sine.
- 1746 c) Forby unødvendig import og eksport av avfall. Avfall skal ikke være en lønnsom handelsvare.
- 1747 d) Stanse eksport av avfall til utviklingsland og ta ansvar for eget avfall gjennom gjenvinning i Norge.
- 1748 e) Redusere bruken av deponier for håndtering av farlig avfall. I stedet må det satses på rensing og gjenvinning.
- 1749 f) At private selskaper ikke skal profitere på håndtering av farlig avfall, og at det skal være et nasjonalt, statlig ansvar å
- 1750 eie og drive nasjonale deponier for farlig avfall. Det må være full åpenhet rundt driften av disse.
- 1751 g) At det skal legges til rette for at mest mulig farlig avfall kan behandles så nært avfallskilden som det er teknologisk
- 1752 mulig.
- 1753 h) At staten skal ha ansvar for deponi av radioaktivt avfall, og at deponiproblematikken skal løses nasjonalt. Staten
- 1754 må bygge opp nødvendig kompetanse og ikke være avhengig av eksterne aktører. Tilrettelegge for mest mulig
- 1755 materialgjenvinning og legge til rette for metoder som hindrer akkumulering av miljøgifter i resirkulerte materialer.
- 1756 i) Innføre en obligatorisk registrering av alle fritidsbåter i Norge.
- 1757 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

Kjemikalier og miljøgifter

RØDT VIL:

- 1762 a) Basere lovgivningen på føre var-prinsippet slik at ingen nye kjemikalier tillates eller grenseverdier endres før det er
- 1763 dokumentert at det ikke er skadelig for mennesker eller miljø.
- 1764 b) At unntak fra forbud mot miljøgifter skal gis absolutt slutt dato for å framtvinge ny, mer miljøvennlig teknologi og
- 1765 produkter.
- 1766 c) Trappe opp støtten til opprydding av miljøgifter og avfall i fjorder, havner og innsjøer. De som har forårsaket
- 1767 forurensningen gjennom industrivirksomhet eller havbruk skal bidra til oppryddingen.
- 1768 d) Øke innsatsen for å nå målet om stans i bruk og utslipp av prioriterte miljøgifter innen 2030, og avgiftsbelegge bruk
- 1769 av prioriterte miljøgifter.
- 1770 e) Jobbe for et globalt forbud mot de farligste miljøgiftene og styrke miljøgiftsamarbeid og -regelverk over
- 1771 landegrensene.
- 1772 f) Styrke norsk forskning på helse- og miljøeffekter av miljøgifter og forurensning
- 1773 g) Merke produkter som inneholder miljøgifter.
- 1774 h) Sikre full åpenhet om hvilke miljøgifter forskjellige produkter inneholder og om arbeids- og utslippsforhold ved
- 1775 fabrikker som lager de miljøgiftholdige produktene vi importerer.
- 1776 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

Forurensning

RØDT VIL:

- 1781 a) Skjerpe regelverket og arbeidet for bedre luftkvalitet for å sikre at lufta er trygg å puste for alle, og sikre at nasjonale
- 1782 grenseverdier overholdes.
- 1783 b) Lage en handlingsplan for lysforurensning som takler problemene med LED-oppgredning (kelvin, lysstyrke) og
- 1784 jobber for enkle teknologiske løsninger for å redusere mengden av kunstig lys som påvirker uterommet.
- 1785 c) Jobbe for en handlingsplan mot støyforurensning, som sikrer reduksjon av støy fra de største støykildene veitrafikk,
- 1786 jernbane, fly og industri.

- 1787 d) At regelverket brukes aktivt for å sørge for lavest mulig helse- og miljøskadelige utslipp fra industri- og
1788 næringsvirksomhet.
- 1789 e) Ha en nasjonal handlingsplan for vann- og avløpssektoren, for å sikre nødvendig oppgradering, utvidelse og bygging
1790 av avløpsreanseanlegg for å beskytte sårbare vannforekomster, og unngå overinvesteringer, feilinvesteringer eller
1791 uforholdsmessige utgifter for kommuner med stort areal og lavt folketall.
- 1792 f) Sikre at miljølovgivningen håndheves, og at miljøkriminalitet straffes hardere gjennom å stramme inn vilkåra for
1793 utslippstillatelse etter forurensningsloven og skjerpe straffereaksjonene for brudd på loven.
- 1794 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
1795

Samferdsel og kollektivtransport

1796 Behovet for transport av folk og varer er et helt grunnleggende behov for alle samfunn. Likevel har vi altfor lenge
1797 planlagt transporten av både folk og varer på premisser om forventet økonomisk vekst, og størst mulig fortjeneste.
1798 Det betyr at samfunnet i dag er basert på transport som går utenfor tålegrensene til naturen. For å nå klimamålene
1799 våre, bygge ned mindre natur og spare mest mulig energi må vi endre på hvordan og hvor mye vi reiser og hvordan vi
1800 transporterer varer og tjenester.

1801
1802 Et framtidig effektivt transportsystem må legge til rette for at vi ikke transporterer mer enn vi må, og at den transporten
1803 vi trenger skjer med så lave klimagassutslipp, naturinngrep og energibruk som mulig. Vi må satse på offentlige, kollektive
1804 transporttjenester og gjøre det lettere å velge å sykle og gå sånn at behovet for privatbiler og fly blir mindre. Det vil gi
1805 bedre trafiksikkerhet, mindre lokal luftforurensing, mindre nedbygging av natur og bedre folkehelse gjennom økt
1806 mosjon. Rødt vil satse på trafikk- og rassikre veier, opprusting av jernbanen, og gode lokalfly-, ferge- og hurtigbåtruter
1807 framfor massive motorveier og flere rullebaner tilpasset langdistansefly.

Et samferdselssystem for samfunnet vi vil ha

1808
1809 Samferdselssystemet vårt må planlegges med utgangspunkt i at vi skal nå klima- og miljømålene våre samtidig som folk
1810 kan reise trygt i alle deler av landet. Rødt mener vi må unngå mer transport enn nødvendig, og at vi mye flytte mest
1811 mulig av reiser og gods til klima- og energieffektive transportmidler.

RØDT VIL:

- 1812
1813
1814
1815 a) Sikre at Nasjonal transportplan planlegger for det samfunnet vi vil ha, og derfor har som utgangspunkt at Norge skal
1816 være et nullutslippssamfunn innen 2050.
1817 b) Bruke mer penger på å ta vare på, forbedre og trafiksikre, den infrastrukturen vi har, og mindre på store nye
1818 utbygginger.
1819 c) Kreve at samferdselsplanlegging begrenser naturinngrep og respekterer verneområder. Prosjekter som ikke er ferdig
1820 utbygd, må vurderes på nytt for å sikre at de er forenelige med å nå natur- og klimamålene våre.
1821 d) Utvide nullvekstmålet for personbiltrafikken til å gjelde hele landet, og å innføre reduksjonsmål for
1822 personbiltrafikken i de store byene.
1823 e) Sørge for at transportsektoren ses på som en helhet gjennom økt demokratisk styring av transportsystemet.
1824 f) Omgjøre systemet med byvekstavtalene og bygdevekstavtalene for å sikre at staten og lokale myndigheter når mål
1825 om trafikkreduksjon i byområdene og nullvekst i resten av landet, samt gjøre det mer attraktivt med gange, sykkel og
1826 kollektivtransport og svare på lokale utfordringer.
1827 g) Offentlig sektor skal gå foran i å flytte reiser til mer klima-, energi- og arealeffektive transportformer der det er mulig.
1828 Særlig skal antallet flyreiser mellom de store byene i Sør-Norge skal reduseres.
1829 h) Differensiere avgiftene på bilbruk, sånn at det blir dyrere å bruke bil i byene enn i distriktene.
1830 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

En miljøvennlig og seriøs transportbransje

1831
1832 Når vi skal transportere gods langt må vi gjøre det på måter som gir lavest mulig fotavtrykk på klima- og natur. Samtidig
1833 må transportbransjen ha et seriøst arbeidsliv.

RØDT VIL:

- 1834
1835
1836
1837 a) Satse på mer gods på bane og sjø. Dette krever et nærmere samarbeid med Sverige om lavere transportpriser
1838 på jernbanen, lengre godstog og tiltak mot sosial dumping både på terminalene og i transportbransjen.
1839 Havneinfrastrukturen skal også utvikles slik at mer av godstrafikken kan tas sjøveien.
1840 b) Elektrifisere fergeflåten og hurtigbåter og samtidig stimulere til nullutslippsløsninger i privat skipsfart.
1841 c) Staten må ta et økonomisk medansvar for opprettelse av lade- og fyllestasjoner ved landets havner.
1842 d) Øke veiavgiften for tungtransport, der jernbane eller andre mer miljøvennlige transportalternativer finnes.
1843 e) Pålegge oppdragsgiverne større ansvar for ansatte i transportbransjen sine arbeidsvilkår.
1844 f) Innføre løyvekav for varebil, og HMS-kort. Det må innføres krav om løyve for varebiltransport, med krav om kjøre-
1845 og hviletid, og HMS-kort som identifiserer arbeidsgiver og arbeidstaker for å bidra til å forhindre sosial dumping.

- 1846 g) Ha økt kontroll og sanksjon i transportbransjen. Arbeidstilsynet, politiet, skatteetaten og veivesenet må samordne
1847 kontroll og iverksette effektive sanksjoner som presser de useriøse og kriminelle aktørene ut av bransjen.
1848 h) Utvide kjøre- og hviletidsreglene til å også gjelde nasjonal transport, bud- og varebiler ned til 2,5 tonn.
1849 i) Innføre forbud mot at utenlandske transportører frakter varer internt i Norge (kabotasje).
1850 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

1851
1852 **Kollektivtransport**
1853 Fellesskap fungerer – også når vi skal transportere oss. Kollektivtransport lar oss transportere oss effektivt og med lave
1854 klimagassutslipp, naturinngrep og energiforbruk. Derfor vil Rødt satse på kollektivtransport i alle deler av landet. I
1855 deler av landet er det lokale fly-, ferge- og hurtigbåtruter som er kollektivtransporten folk er avhengige av. Frislippet i
1856 drosjenæringen har vært en katastrofe som gjør det nærmest umulig å leve av å være drosjesjåfør, og har i tillegg gått
1857 utover trafikksikkerheten og tilbudet til kundene. Dagens regjering har bare reversert noen av de skadelige endringene til
1858 høyresiden. Drosjetilbudet er en viktig del av kollektivtransporten og avgjørende for samfunnsberedskapen, og derfor må
1859 bransjen reguleres bedre enn i dag.

- 1860
1861 **RØDT VIL:**
1862 a) Gjennomføre prøveprosjekt med gratis kollektivtransport. I større byer skal gratis kollektivtrafikk kombineres med
1863 restriksjoner for biltrafikken.
1864 b) Satse mer på skinnegående transport i de store byene.
1865 c) Sikre et bedre hurtigbåt- og fergetilbud på strekninger langs kysten.
1866 d) Sikre gratis fergetransport for fastboende og senke prisene på hurtigbåtruter.
1867 e) Gi skattefradrag for arbeidsreiser med kollektivtrafikk, inkludert båt- og fergetrafikk.
1868 f) Innføre sterkt rabattert eller gratis månedskort til ungdom og studenter (uten aldersgrense), minstepensjonister og
1869 uføre, som gir rett til ubegrenset antall reiser med all kollektivtransport.
1870 g) Ha flere ordninger der taxier kjører som kollektivtransport på faste, forhåndsbestilte ruter til lokal
1871 kollektivtransportpris.
1872 h) Ha en ny regulering av drosjenæringen, med mål om at sjåfører skal bli fast ansatte i selskaper med fastlønn og
1873 skiftordninger tilsvarende bussjåfører. Det offentlige bør opprette drosjeselskaper.
1874 i) Innføre muligheten til lokal regulering av drosjeløyvene. Antall løyver bør reduseres flere steder for å sikre bedre
1875 arbeidsvilkår og bedre utnyttelse av drosjene.
1876 j) At det skal være taksameterplikt, tilknytningsplikt og kvalitetssikring av sjåfører og drosjeeiere.
1877 k) At det offentlige skal ha kriterier om anstendig lønn og arbeidsvilkår i drosjeandbud.
1878 l) Bekjempe sosial dumping i budbilbransjen og turbussbransjen spesielt og transportsektoren generelt.
1879 m) At kollektivtransporten skal sikres hele året uavhengig av skoleruter.
1880 n) Avslutte anbudspolitikken for kollektivtransporten. Det offentlige skal eie og drive kollektivtransporten.
1881 o) At generell tilgjengelighet/universell utforming skal innfris raskt i all kollektivtransport, på hele reiseruten og i alle
1882 ledd den reisende forholder seg til både fysisk og digitalt.
1883 p) At de reisende ved forsinkelse og innstillinger skal ha rett til å bytte til neste avgang uansett operatør, så sant det er
1884 plass.
1885 q) [Nye kulepunkt foreslås her].

1886
1887 **Trafikkregulerende tiltak**
1888 I byene hvor folk bor tett kan flere reiser gjøres til fots og på sykkel. Det er bra for folkehelse, og det gir bedre luftkvalitet
1889 og mindre støy. For at flere skal velge miljøvennlige transportformer må det bli tryggere og enklere å gå, sykle og ta
1890 kollektivt og litt vanskeligere å velge bil.

- 1891
1892 **RØDT VIL:**
1893 a) Innføre trafikkregulerende tiltak som det ikke er mulig for de rike å kjøpe seg forbi, som omgjøring av bilkjørefelt på
1894 eksisterende flerfeltsveier i storbyområdene til bussfelt og eventuelt felt øremerket for godstransport samt reduksjon
1895 av parkeringsarealet i byene.
1896 b) Åpne for trafikkregulerende avgifter på persontrafikken i de storbyene der det finnes gode nok kollektivløsninger og
1897 sykkelinfrastruktur til at dette er reelle alternativer til bil i de aktuelle områdene.
1898 c) Jobbe for å inkludere rabatter basert på inntekt og geografi samt verdi av last på større biler dersom ulike modeller
1899 for bompenger og veiprising tas i bruk.
1900 d) At det skal etableres sammenhengende sykkelveinett i alle byer og tettsteder og mellom tettsteder som ligger nært
1901 nok hverandre til at sykkel er et realistisk alternativ. Trafikkgruppene skal skilles så langt det er mulig, og nye
1902 sykkelveinett skal ivareta opplevd trygghet, framkommelighet og bidra til å redusere sykkelulykker.
1903 e) Ha bysykkelordninger i flere byer

1905 f) Jobbe for nasjonale retningslinjer som gir kommunene større mulighet til å regulere utleien av elektriske sparkesykler
1906 og lignende framkomstmiddel.

1907 g) [Nye kulepunkt foreslås her].

1908

1909

Veinettet et nasjonalt ansvar

1910 Veier er grunnleggende infrastruktur og må derfor være et nasjonalt og felles ansvar. Rødt vil satse på å sikre og
1911 vedlikeholde de veiene vi har framfor gigantomane nye motorveiprojekter i og mellom byområder. Vi mener det er det
1912 offentlige som skal sørge for bygging og vedlikehold av infrastrukturen vår, og derfor vil vi samle ansvaret for nasjonale
1913 veier i Statens vegvesen under demokratisk kontroll.

1914

1915

RØDT VIL:

1916 a) Ta vare på, og trafikk sikre, det veinettet vi har. Trafikksikkerhet skal ivaretas gjennom oppgradering av eksisterende
1917 veinett, gul midtstripe, veiskulder, ras- og flomsikring og to- og trefeltsveier med midtdeler.

1918 b) Ikke bygge kapasitetsøkende motorveier, inkludert fergefri E39 og E6 Lågendeltaet, og i hovedsak ikke tillate høyere
1919 fartsgrense enn 90 km/t.

1920 c) At utbyggingen av veier ikke skal finansieres av bompenger, og vurdere avlastning av bompengeprojekter i distriktene
1921 som er blitt for dyre. Utenlandske turister skal betale bompenger i Norge der det finnes.

1922 d) Samle ansvaret for bygging og vedlikehold av vei-infrastruktur i Statens vegvesen og avvikle Nye veier AS. Det
1923 offentlige skal sørge for å bygge ut, drifte og vedlikeholde infrastruktur.

1924 e) At det følger tilstrekkelige midler når veier bytter ansvarlig myndighet.

1925 f) At det offentlige skal sørge for utbygging av ladenettverk for el-kjøretøy langs riks- og fylkesveinettet. Det skal være
1926 mulig å betale med bankkort på alle hurtigladestasjoner til samme priser som i app.

1927 g) [Nye kulepunkt foreslås her].

1928

1929

Bedre jernbane og kortbanenett

1930 Jernbanen kan transportere folk og gods med lav energibruk og lave klimagassutslipp over lange avstander. Dessverre er
1931 det et betydelig vedlikeholdsetterslep på jernbanen, samtidig som jernbanereformen har pulverisert ansvaret gjennom
1932 kompliserte selskapsstrukturer. Rødt vil samle jernbanesektoren under demokratisk kontroll, og sørge for at kapasiteten
1933 og reisetida på eksisterende strekninger forbedres.

1934

1935

RØDT VIL:

1936 a) Renasjonalisere, samle og gjenreise jernbanen i Norge i én etat med ansvar for både infrastruktur, transport,
1937 vedlikehold og renhold.

1938 b) Prioritere jernbaneprojekter som øker kapasitet og reduserer reisetid på eksisterende linjer, blant annet gjennom
1939 flere kryssningsspor og fullføring av påbegynte dobbeltsporstrekninger.

1940 c) Legge til rette for at høyhastighetsjernbane med dobbeltspor og flere sovevogner kan ta mer regional og
1941 langdistansetransport for personer og gods, med det eksplisitte målet å redusere trafikk på vei og med fly.

1942 d) Sikre at jernbaneutbygging skjer gjennom offentlig prosjektfinansiering for å sikre en hurtig utbygging.

1943 e) Koble det norske jernbanenettet sammen med svenske og finske linjer, bl.a. gjennom å bygge dobbeltspor på
1944 Ofofbanen, og tilbud om nattog til Danmark og Tyskland. Systemet for billettsalg for slike tog skal gjøres enklere
1945 gjennom samarbeid mellom land.

1946 f) Jobbe for nullutslippsdrift gjennom hel- eller delelektrifisering av alle jernbanestrekninger.

1947 g) Oppgradere alle eksisterende baner med flere lange kryssningsspor, flere parallelle spor og mer effektive terminaler.
1948 Oppgradering av Nordlandsbanen skal prioriteres.

1949 h) Hente inn vedlikeholdsetterslepet på eksisterende banenett så fort det er teknisk mulig, og ruste banenettet mot økt
1950 ekstremvær.

1951 i) Reversere innføringen av EUs Jernbanepakke 4.

1952 j) Utrede om det er klima- og naturmessig forsvarlig å bygge lyntog Oslo–Bergen/Stavanger/Haugesund over Haukeli.

1953 k) Hindre byggingen av rullebane nr. 3 på Gardermoen og andre unødvendige utvidelser av andre flyplasser.

1954 l) Tilbakeføre Avinor til å være under direkte statlig kontroll der utbygginger og drift finansieres over statsbudsjettet.
1955 Avinor skal ikke ha et mål om vekst i trafikken, men om redusert flytrafikk mellom de store byene.

1956 m) Det skal innføres en progressiv avgift på flybilletter mellom de største byene i Sør-Norge og på utenlandstrafikk.

1957 n) Styrke kortbanenettet i nord med nødvendig forlengelse av enkelte rullebaner, flere avganger og flere FOT-ruter, og ha
1958 et prøveprosjekt med el-fly i nord når det blir teknologisk mulig.

1959 o) Avvikle taxfree-ordningen. Fram til dette skjer, bør Vinmonopolet overta driften.

DISSENS: Et flertall bestående av Magnusson, Alvstad, Nesjan, Kristjánsson, Espe, Westrum, Turunen og Mjøs Persen ønsker å beholde dette punktet (o). Et mindretall bestående av Wessel, Krangnes, Zaheri, Ljøkjell og Aydar ønsker å erstatte punktet med «La Vinmonopolet overta driften av taxfree-ordningen.»

Forslagsnummer: 6D-6003

1960 p) Primært innføre et forbud mot privatfly til transport som ikke er begrunnet i liv, helse og sikkerhet, sekundært legge
1961 høyere avgifter på dem.

DISSENS: Et mindretall bestående av Ljøkjell, Wessel, Krangnes, Nesjan, Aydar og Alvstad ønsker et kulepunkt (q) som lyder: «Utbygging av Nord-Norgebanen fra Fauske til Harstad og Tromsø skal inn i nasjonal transportplan, og igangsettes i løpet av perioden. For å volde minst mulig skade skal hensyn til reindrift og naturmangfold prioriteres ved valg av trasé og bygg.»

Et flertall bestående av Kristjánsson, Magnusson, Zaheri, Espe, Westrum, Turunen og Mjøs Persen ønsker ikke dette kulepunktet.

Forslagsnummer: 6D-6004

1962 q) [Nye kulepunkt foreslås her].

1963
1964 **Cruiseskipnæringen**
1965 Cruiseskipnæringen er i dag en av de mest forurensende turistformene. Derfor vil Rødt på sikt fase ut næringen, og fram
1966 til det er mulig vil vi stille strengere krav til næringen.

1967
1968 **RØDT VIL:**

- 1969 a) Jobbe for å redusere cruiseturisme i Norge, og utrede mulighetene for et forbud mot cruisetraffikk.
1970 b) Gi kommunene større handlingsrom til å si nei til cruiseanløp.
1971 c) Stille krav om nullutslipp fra cruisenæring som har anløp i Norge snarest mulig.
1972 d) Nasjonalisere kystruten (kjent som Hurtigruten) og sikre hurtigruteanløp i alle tradisjonelle havner for frakt og som
1973 kollektivtilbud langs kysten.
1974 e) Sikre at cruiseturisme langs norskekysten ikke skal subsidieres av offentlige midler.
1975 f) Innføre lokale turistskatter på cruiseturisme.
1976 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
1977

Dyrevelferd

1978 Samfunnets syn på menneskers og dyrs velferdsbehov henger sammen. Derfor har holdningene til hvordan dyrene bør ha
1979 det, endret seg i takt med samfunnsutviklingen. Som for folk må det være et strengt og ufravikelig krav til velferd også for
1980 alle dyr. Dette handler om i hvilken grad dyret får mulighet til naturlig livsutfoldelse og opplever mestring i sine sosiale,
1981 fysiske og miljømessige omgivelser.

1982
1983 Likevel er det ofte andre hensyn som får forrang framfor velferdshensynet. Det er heller ikke samsvar mellom hvordan
1984 vi betrakter ulike dyrs behov. Rødt vil at dyrs velferd og trygghet skal sikres sterkere vern, både for viltlevende og
1985 domestiserte dyr. Dette oppnår vi ved å øke kunnskapen om de faktorene som påvirker dyrevelferden og videreføre dette
1986 inn i lovverket og i politiske prioriteringer. Der dyr er i menneskets tjeneste har vi et særlig ansvar for å trygge dyrets
1987 livsbetingelser. Dette ansvaret for dyr har man så lenge dyret lever. Kunnskap, rådgivning og kontroll må styrkes i alle
1988 ledd og på alle nivåer der dyr er involvert.

1989
1990 Rødt mener at kapitalismens veksttvang og profittjag er til fare for dyrevelferden og vil motvirke dette. Samfunnet må se
1991 helhetlig og sektorovergripende på dyras funksjon og velferd.

1992
1993 Dyrevelferd for fisk og husdyr vil du også finne under kapitlene om fiskeri og landbruk.

1994
1995 **RØDT VIL:**

- 1996 a) At Mattilsynet må få tilstrekkelige ressurser til å kunne gjennomføre sine pålagte oppgaver.
1997 b) At politiet må styrkes med personell, penger og kompetanse for å kunne behandle dyrevelferdssaker.
1998 c) Innføre obligatorisk ID-merking av familiedyr.
1999 d) Innføre forbud mot all handel med ville dyr.
2000 e) At avl av kjæledyr/familiedyr må bygge på anerkjent kunnskap og ha et robust dyremateriale med god helse som mål.
2001 f) At det praktiske avlsarbeidet på kjæledyr/familiedyr bare skal foretas av oppdrettere som har gjennomgått et
2002 utdanningsprogram i avl, funksjon og helse.
2003 g) Få på plass retningslinjer for hvem som har ansvar for hjemløse familiedyr, slik at familiedyrenes rettsvern ivaretas i
2004 henhold til dyrevelferdsloven.
2005 h) Begrense og fase ut bruken av forsøksdyr til annet enn medisinsk forskning.
2006 i) Forby hold av enkelte eksotiske dyr som familiedyr.
2007 j) Forby import og salg av produkter med animalsk opprinnelse som er produsert med metoder som er forbudt i Norge.
2008 k) Utrede et program for kastrering og sterilisering av katter.
2009 l) Oppfordre alle kommuner til å utarbeide en dyrevelferdsplan.
2010 m) At alle kommuner skal ha en tilfredsstillende kommunal veterinærdekning.
2011 n) Utdanne flere veterinærer.
2012 o) At helse og velferd for oppdrettsfisk styrkes.
2013 p) [Nye kulepunkt foreslås her].

2014
2015 **Dyrevelferd i jordbruket**

2016 Norsk landbruk er i verdenstoppen når det gjelder lav antibiotikabruk og god dyrevelferd. Hold av dyr mens de produserer
2017 mat og andre goder for samfunnet må hensynta dyras naturlige behov. Dette er en viktig del av samfunnsoppdraget, som
2018 landbruket og bøndene må gis mulighet til å oppfylle. Både små og store gårdsbruk må kunne etterleve dyrevelferdskrava.
2019 Det må være dyrevelferdsmessig trygt å høste og foredle naturressurser ved hjelp av husdyrene. Se også kapitlet om
2020 dyrevelferd.

2021
2022 **RØDT VIL:**

- 2023 a) Styrke grensevern for mat og levende dyr.
2024 b) Ha en gjennomgang av holdforskriftene i landbruket og prioritere gjennomføringen av velferdsforbedringer som
2025 bidrar til en vesentlig forbedring av livet for kylling og gris.
2026 c) Stimulere til bruk av ny teknologi som radiobjeller, droner og GPS-inngjerding i beitenæringa.
2027 d) At det ikke skal avles videre på eller nyttes raser som er avla fram med særtrekk som er sterkt unaturlige og skadelige.
2028 Dette gjelder både produksjons- og selskapsdyr.
2029 e) At alle beitedyr på lengre sikt skal ha tilgang til egnede arealer utendørs hele året, og det for alle arter skal
2030 innføres arealkrav som sikrer deres behov for atferd som å søke etter mat, sosialisere og andre artsspesifikke behov.
2031 Endringene må gjennomføres på en forutsigbar måte for å sikre arbeidsplasser, produksjon og økonomi i jordbruket.

- 2032 f) At det gjennom forskning og økonomiske insentiver skal legges til rette for at mordyr og avkom skal kunne tilbringe
2033 mer tid sammen for å få utløp for biologiske behov. Fiksering av gris skal forbys.
- 2034 g) Opprette et eget dyrevelferdstilskudd i landbruket. Rødt mener det er viktig å premiere bønder som investerer i
2035 dyrevelferd som går lenger enn minstekrava i regelverket.
- 2036 h) Ha mer bruk av gårdsslakterier og mobile slakterier. At ny teknologi for kjønnsortering av eggene skal erstatte
2037 kverning av levende hanekyllinger.
- 2038 i) At dyrevelferd må vektas tungt ved effektivisering i landbruket.
- 2039 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 2040

Industri

2041 All verdiskaping er viktig for samfunnet, men industrien er i en særstilling fordi den produserer varer vi kan
2042 eksportere, den utvikler ny teknologi, og den gjør det mulig å nyttiggjøre naturressursene. Uten varig høy sysselsetting,
2043 et høyproduktivt arbeidsliv og flere verdensledende industrinæringer ville det økonomiske grunnlaget for en solid
2044 velferdsstat i Norge se ganske annerledes ut. Derfor er det viktig for Rødt at Norge skal være en industrinasjon, og vi
2045 mener industripolitikken må bli en viktig del av klima- og miljøpolitikken. Sammen sikrer dette vårt livsgrunnlag – noe å
2046 leve av, og en klode å leve på.

2047
2048 I Norge må en slik produksjon i stor grad basere seg på naturgitte og menneskeskapte nasjonale fortrinn. Vi har en lang
2049 kystlinje og god tilgang på råstoffer, råvarer og kraft.

2050
2051 Vi har også en godt organisert arbeiderklasse med en verdensledende industriell kompetanse. Slik har det blitt som en
2052 konsekvens av generasjoner med arbeiderkamp. En aktiv statlig industripolitikk gir unike muligheter til å ivareta og
2053 forsterke dette.

2054
2055 Vi må forlate den «næringsnøytrale» konsensusen og gjøre industripolitikk om til politikk igjen. Vi må bruke det
2056 statlige eierskapet og konsesjonspolitikken aktivt for å sikre verdiskaping og økt videreforedling med utgangspunkt i den
2057 eksisterende industrien. Råvarene som allerede høstes og utvinnes, må brukes til industribygging her hjemme og ikke
2058 sendes uforedlet ut av landet.

2059
2060 For å få til dette må noe av rikdommen fra oljevirksomheten tas i bruk. Formålet med oljefondet er å forvalte formuen for
2061 framtidige generasjoner. Finansformue på bok har lite å si om femti eller hundre år hvis industrien samtidig er nedbygd,
2062 arbeidsplassene forsvunnet og klimaet har kollapset. Rødt mener vi må bruke deler av oljefondet på investeringer her
2063 hjemme, i industribygging og klimavennlig infrastruktur som jernbane og havner.

2064
2065 Selv om vannkraften er ryggraden i det norske energisystemet, betyr ikke det at andre land har samme naturgitte
2066 forutsetninger som oss. Det er derfor naturlig at ulike land satser på ulike utslippsfrie energikilder. Rødt ser det som
2067 positivt dersom norsk leverandørindustri kan bidra til å utvikle slike energikilder, såfremt det ikke skjer på bekostning av
2068 store naturverdier.

Aktiv industripolitikk

2070
2071
2072 **RØDT VIL:**

- 2073 a) Gjenreise Norge som en mangfoldig industrinasjon. En forutsetning for en vellykket industrisatsing er en nasjonal
2074 industripolitikk med konsesjonslover, differensiert arbeidsgiveravgift og andre støtteordninger til industri i
2075 distriktene. Norges tilknytning til EØS står i veien for dette. EU og EØS forbyr statlig støtte til industrien og vil
2076 dermed at markedet skal styre. Vi må trosse EU og forlate den «næringsnøytrale» politikken.
- 2077 b) Øke fastlandsindustriens andel av bruttonasjonalproduktet og skape nye industriarbeidsplasser.
- 2078 c) Videreutvikle kompetanse og arbeidsplasser i industrien som er bygd opp rundt petroleumsnæringen, gjennom
2079 omstilling til leverandørindustri for blant annet havvind og oppdrett.
- 2080 d) Jobbe for at olje- og gassnæringa selv skal betale for sine utslippskutt. Alle offshore petroleumsinstallasjoner skal være
2081 karbonnøytrale innen 2035.
- 2082 e) At tildeling av konsesjoner for havvind, oppdrett og andre offshorenæringer skjer med kvalitative krav og at de skal
2083 sikre norsk innhold i kontraktene, og støtte opp om norsk leverandørindustri.
- 2084 f) Opprette et nasjonalt industrifond, hvor en andel av oljefondet settes av til å gjøre strategiske investeringer i hjemlig
2085 industriproduksjon, med formål om å sikre teknologisk utvikling, økt eksport av varer, flere industriarbeidsplasser,
2086 økt verdiskaping og mer videreforedling i Norge.
- 2087 g) At nytt og eksisterende statlig eierskap skal brukes aktivt for å beholde og videreutvikle industriproduksjon i Norge,
2088 øke graden av videreforedling og gjenvinning og sikre lengre verdikjeder i norsk industri.
- 2089 h) Gjeninnføre en sterkere ervervs- og konsesjonslovgivning for å beskytte norsk industri mot utenlandske oppkjøp.
2090 Rødt støtter andre land i deres arbeid for det samme.
- 2091 i) Stoppe utflagging av lønnsom industri i Norge og føre en aktiv politikk for å hente hjem industri som er flagget ut
2092 tidligere, eventuelt i samarbeid med våre nordiske naboland.
- 2093 j) At oppdrag i forbindelse med investeringer i offentlige virksomheter og statlige selskaper skal gis til
2094 produksjonsbedrifter i Norge. Det skal stilles krav til godt partssamarbeid, faste ansettelser, begrensninger i

- 2095 kontraktskjeder og strenge krav til energieffektivisering, HMS og ytre miljø.
- 2096 k) Ha nulltoleranse for subsidieeksport. Enova og andre nasjonale støtteordninger skal rettes mot prosjekter som har en
- 2097 høy andel av verdikjeden lokalisert i Norge, og prosjekter som gjør det mulig å reetablere produksjon som tidligere er
- 2098 flyttet ut av landet.
- 2099 l) Gi økte tilskudd til Enova for klimatiltak i industrien. Videreføre en CO2-kompensasjonsordning med krav til
- 2100 utslippskutt og energieffektivisering som hindrer karbonlekkasje
- 2101 m) At den rene fornybare kraftproduksjonen skal brukes som et industripolitisk og miljømessig virkemiddel som sikrer
- 2102 industrien tilgang til langsiktige rimelige kraftkontrakter, med strenge krav til miljø og aktiv produksjon.
- 2103 n) Arbeide for balanserte handelsavtaler som ivaretar behovet for internasjonalt varebytte. Samtidig skal avtalene sikre
- 2104 mulighet for nasjonal utvikling og demokratisk kontroll på egne ressurser.
- 2105 o) Nedlegge dagens Innovasjon Norge og bygge opp et nytt statlig verktøy for næringsutvikling med fokus på industri
- 2106 og produksjon.
- 2107 p) Styrke de regionale utviklingsfondene med virkemidler som kan bidra til å utvide eksisterende industriklynger,
- 2108 forlenge produkt- og verdikjeder og skape lokalt forankrede arbeidsplasser.
- 2109 q) Stille strenge krav til utbytte, lederlønnninger og bonuser når staten går inn med subsidier og støtte til industrien. Som
- 2110 hovedregel skal staten søke å få eierandeler i bytte mot industrisubsidier.
- 2111 r) Utdanne flere industrifagarbeidere, desentralisert i nærhet til industriklynger og i samarbeid med partene i
- 2112 arbeidslivet for å sikre at det finnes kvalifisert arbeidskraft til industrien og trygge jobber for dem som utdanner seg.
- 2113 s) Jobbe for faste ansettelser i industrien og mot kommersielle byråer. Der innleie forekommer, skal det likebehandlings
- 2114 og 20 prosent reisetillegg skal ikke kunne bakes inn i grunnlønnen.
- 2115 t) [Nye kulepunkt foreslås her].

Verftsindustri

RØDT VIL:

- 2120 a) At norske skip og installasjoner på sokkelen så langt det er mulig skal bygges på norske verft. Staten må ta grep for å
- 2121 sikre norske verft mot internasjonal lavlønnskonkurranse.
- 2122 b) At norske verdensledende skipsverft og forskningsmiljøer brukes som utgangspunkt for en storstilt satsing på
- 2123 utvikling av hydrogen som drivstoff i ferger, skip og landtransport.
- 2124 c) Opprette støtteordninger for fylkeskommunal satsing på ikke-forurensende ferger og hurtigbåter hvor
- 2125 byggekontraktene går til verft og produksjonsbedrifter i Norge.
- 2126 d) Vurdere alternativ bruk av utrangerte installasjoner på sokkelen til kraftproduksjon og karbonlagring. For å ivareta
- 2127 installasjoner som skal fjernes, skal det opprettes miljøstasjoner for oljevirkosomhet i tilknytning til eksisterende
- 2128 verftsindustri langs kysten.
- 2129 e) Hindre eksport av utrangerte skip og skipsskrog som i dag skaper miljøproblemer i andre land. Norske skip skal
- 2130 demonteres og resirkuleres i Norge etter strenge krav til materialgjennbruk, håndtering av miljøgifter og lokale
- 2131 utslipp.
- 2132 f) Etablere produksjonsanlegg for skipsskrog over 75 meter i tilknytning til eksisterende verftsindustri for å ta tilbake en
- 2133 større del av den maritime verdiskapinga som tidligere skjedde i Norge.
- 2134 g) Etablere industrielle støtteordninger som gir økt og kontinuerlig drift og industri-arbeidsplasser på norske verft til
- 2135 oppsirkulering av utgått maritim tonnasje.
- 2136 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

Næringsmiddelindustri

2139 Mat- og drikkevareindustrien sysselsetter en av fem industriansatte i Norge og er avgjørende for landets matvaresikkerhet.

2140 Forutsetningene for viktige deler av denne industrien er et styrket tollvern for matvarer, som ikke skal undergraves

2141 av importkvoter, og en fortsatt regulert og forhandlingsbasert landbruksproduksjon i Norge. Det er viktig at

2142 fiskeripolitikken sikrer stor grad av videreforedling av råvarene i Norge. Forutsetningen for et styrket landbruk i Norge

2143 er at råvarene videreforedles i Norge. Uten mulighetene for lokal videreforedling svekkes grunnlaget for landbruket

2144 vesentlig.

RØDT VIL:

- 2147 a) Satse på utviklingen av bioøkonomi for å sikre en økt videreforedling av ressurser fra hav, jord og skog, spesielt at
- 2148 eksporten av massevirke og ubearbeidet fisk erstattes av videreforedlingsbedrifter i distriktene.
- 2149 b) Øke andelen norskprodusert mat og drikke i det norske markedet.
- 2150 c) Ha virkemidler som sikrer at videreforedling av råvarer skjer nær produksjonsstedet.
- 2151 d) Ha en avgiftspolitik som utformes slik at den tar hensyn til reelle helsemessige virkninger samtidig med at den
- 2152 ivaretar utviklinga av norsk industri og begrenser grensehandelen.

- 2153 e) Sikre nasjonalt eierskap til viktige aktører til videreforedling av både landbruksprodukter og sjømat. Også innenfor
2154 dagens handelsregime er nasjonal kontroll med viktige produsenter strategisk viktig for sysselsetting og verdiskaping
2155 f) Styrke samvirkene og arbeide for flere samvirker innenfor videreforedling av landbruk og fiskeindustri. Det må være
2156 ei forutsetning at dette er reelle samvirker og ikke kommersielle foretak i forkledning.
2157 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
2158

2159 **Aktivt skogbruk**

2160 Skogen skal utnyttes som kilde til råvarer og grunnlag for hele verdikjeder som kan gi stor verdiskaping. Skogen er en
2161 enorm kilde til biologisk mangfold. Skog i vekst fanger og lagrer CO₂ og fungerer som et naturlig renseanlegg for vann og
2162 luft. Skogen er en buffer som verner områder mot ekstremvær, og som forebygger jordskred.
2163

2164 Vi skal ha et framtidsrettet skogbruk som ivaretar biologisk mangfold og samfunnsnytte. Skogbruket må avvirke den
2165 hogstmodne skogen jevnere, med mindre bruk av storstilt flatehogst enn i dag. Gårdsskogbruket og skogsdrift med lettere
2166 veibygging må stimuleres.
2167

2168 **RØDT VIL:**

- 2169 a) Erstatte fossile råvarer og energi med miljøsertifisert biomasse der det er gunstig.
2170 b) At skogens karbonbindingsevne styrkes.
2171 c) At norske skogressurser skal videreforedles i Norge.
2172 d) At det blir lagt til rette for mer naturvennlig hogst og mer miljøvennlig tømmertransport.
2173 e) At ved skal produseres og omsettes der denne ressursen er underutnyttet, særlig gjennom organisatoriske tiltak.
2174 f) Øke bruken av tre i byggebransjen. Offentlige byggeprosjekt skal velge norsk trevirke framfor andre materialer.
2175 g) At staten og kommunene skal overta store privatkapitalistiske skogseiendommer for å sikre at allmennheten har
2176 tilgang til friluftsliv, jakt og fiske. Statskog skal verne en større del av skogeiendommene sine, aktivt kjøpe opp
2177 skogseiendommer som kommer på salg, og drive et miljøvennlig og bærekraftig skogbruk.
2178 h) Støtte prosjekt for produksjon av biokull av skogsavfall.
2179 i) Verne skog som er eldre enn 150 år, mot flatehogst.
2180 j) Forby kunstgjødsling av skog.
2181 k) At vern av skog først og fremst bør løses gjennom frivillig vern-ordningen, som er en suksesshistorie siden sin
2182 oppstart på 2000-tallet.
2183 l) At mest mulig av tømmerstokken må bli til sagtømmer.
2184 m) Styrke det biologiske mangfoldet i skogen og stimulere til å gjøre skogeiendommene mer robust i møte med
2185 klimaendringene.
2186 n) Ha program for biologisk mangfold og klimatilpasning av skog.
2187 o) Ha økt bruk av tre og biomasse fra skogen og et grønt industriløft.
2188 p) Øke støtten til råtebekjempelse.
2189 q) [Nye kulepunkt foreslås her].
2190

2191 **Treforedling, prosessindustri og forsvarsindustri**

2192 **RØDT VIL:**

- 2194 a) Opprette et statlig industrilokomotiv innenfor treforedling for å ta igjen det investeringsforspranget våre naboland
2195 har.
2196 b) Vurdere strategiske statlige oppkjøp i viktige treforedlingsbedrifter som Borregaard og Norske Skog.
2197 c) At Skog22 må følges opp med politiske vedtak slik at verdikjeden skog og tre blir et strategisk satsingsområde i norsk
2198 næringspolitikk.
2199 d) Sikre rammevilkårene for kraftforedlende industri med langsiktige kraftkontrakter, fritak for elavgift og redusert
2200 nettleie.
2201 e) Ha mål om nullutslipp i prosessindustrien, med statlig støtte til prosjekter som utvikler og tar i bruk ny teknologi.
2202 f) Ha storstilt statlig satsing på grønn batteriproduksjon, med særlig vekt på maritime batterier.
2203 g) Ha en høy selvforsyningsgrad av produksjon og vedlikehold av forsvarsmateriell. Av sikkerhets- og beredskapshensyn
2204 er det viktig at Forsvaret besitter størstedelen av den tekniske kompetansen.
2205 h) Opprettholde et strategisk offentlig eierskap i forsvarsindustrien og et tett samarbeid med Forsvaret, da det er av
2206 avgjørende betydning for vår sikkerhet.
2207 i) At norsk forsvarsindustri søker samarbeid om produksjon av forsvarsmateriell med våre nordiske naboer.
2208 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
2209

2210 Nye industriprosjekter

2211 Vi trenger både nye energikilder og nye arbeidsplasser når vi går fra en fossil til en fornybar hverdag. Norge har alle
2212 muligheter til å løse disse problemstillingene samtidig. Gjennom forskning og ny teknologi kan vi være med på å bidra
2213 til at verden går i fornybar retning, vi kan sikre norske arbeidsplasser og vi kan bruke teknologien til å sikre at egen
2214 kraftproduksjon og utbygging skjer på en minst mulig naturinngripende måte.

2215

2216 RØDT VIL:

- 2217 a) Sikre en langsiktig forutsigbar finansiering av pilotering og utrulling i karbonfangst- og lagringsteknologi som er
2218 tilknyttet produksjonsutslipp på land, som avfallshåndtering, sementproduksjon og aluminiumsproduksjon, og
2219 lagring i Nordsjøen.
- 2220 b) Sette i gang et statlig pilotprosjekt for elektrisitetsproduksjon fra dyp geotermisk energi, basert på geologisk
2221 kunnskap og boreteknologi fra petroleumssektoren.
- 2222 c) Satse på nye energibærere som hydrogen og ammoniakk og tilrettelegge for utbygging av infrastruktur og
2223 distribusjon.
- 2224 d) Opprette et eget forskningsprogram for økt ressursutnyttelse av biprodukter i eksisterende industri.
- 2225 e) Ha offentlig finansiert forskning på og investering i teknologiske løsninger for avfallsreduksjon, resirkulering og
2226 minimering av behov for avfallsdeponi også for eksisterende industri med store avfallsproblemer.
- 2227 f) Bygge opp eller gjenreise norsk industri innenfor forbruksvarer, småelektronikk og hjemmeteknologi, eventuelt i
2228 strategisk samarbeid med naboland.
- 2229 g) [Nye kulepunkt foreslås her].

2230

2231 Gruvedrift og mineraler

2232

2233 RØDT VIL:

- 2234 a) Etablere et statlig gruveselskap.
- 2235 b) Styrke Norges Geologiske Undersøkelser.
- 2236 c) Sikre grunnrente fra gruvedrift.
- 2237 d) Øke mineralavgiften og innføre avgift på gruveavgang.
- 2238 e) Sikre at avfall som inneholder miljøgifter, håndteres på en forsvarlig måte, og at forurenset grunn blir renset.
- 2239 f) Redusere avfall fra nye gruver og innføre et sett med avgifter og regelverk for mineralindustrien som fører til
2240 alternativ bruk av overskuddsmasser, for å fjerne behovet for ytre deponi. Restmasser skal prioriteres til produksjons-,
2241 bygg- eller anleggsformål framfor bruk av nye råvarer.
- 2242 g) Innføre et forbud mot å dumpe gruveavfall i fjorder, våtmarksområder og vassdrag.
- 2243 h) Stille krav til driftsmåte for gruvedrift for å redusere inngrepene, redusere avfallsmengden og lette rehabilitering av
2244 gruveområdene. Det skal stilles krav til underjordsdrift i stedet for dagbrudd der det er praktisk mulig.
- 2245 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

2246

Olje og gass

2247 Olje- og gassindustrien har gitt Norge stor rikdom i form av eksportinntekter, skatteinntekter, arbeidsplasser,
2248 teknologiutvikling og en enorm finansformue som er plassert i Oljefondet (Statens Pensjonsfond utland). Forbruket
2249 av bl.a. slike ikke fornybare ressurser har også gitt menneskeheten nyttige materielle goder og en omfattende lettelse
2250 i arbeid som før slet ut menneskekroppen. Oljearbeidernes kunnskap, kompetanse og kampkraft har vært avgjørende
2251 for å bygge norsk industri. Når de globale klimagassutslippene skal reduseres ned mot null de neste 30 årene, vil det
2252 påvirke vår viktigste næring og hele den norske økonomien og særlig lokalsamfunn som er bygd opp rundt aktiviteten på
2253 norsk sokkel. Uten en planmessig og rettferdig oppbygging av ny industri vil vi stå i fare for å miste både arbeidsplasser,
2254 kompetansemiljøer og kunnskap som fellesskapet er avhengig av. Alternativet er ikke å fortsette som før, men å vente på
2255 en markedsstyrt krasjlanding den dagen globale klimaavtaler og karbonavgifter virkelig får effekt.

2256 Veien ut av oljealderen

2257 Dagens oljearbeidere skal være med på å bygge morgendagens klimaløsninger. Derfor har vi ikke råd til å la dem gå
2258 arbeidsløse. Rødt ser behovet for en enorm statlig innsats når produksjonen av olje og gass vil synke betydelig de neste
2259 åra. Det var staten som bygde opp det norske oljeeventyret, og det bør være staten som tar ansvaret for å trappe det ned på
2260 en sosialt rettferdig måte.

2261 På kort sikt er det behov for et omfattende investeringsprogram for leverandørindustrien, som er den avgjørende
2262 nøkkelen for å bevare arbeidsplasser langs kysten. Samtidig må vi bygge ut andre eksisterende industrigreiner, for
2263 eksempel næringsmiddelindustri, treforedling, kraftkrevende industri og lignende. På mellomlang sikt må det etableres
2264 helt nye industrigreiner på skuldrene av kompetansen i dagens olje- og leverandørindustri.

2265 RØDT VIL:

- 2266 a) At nedtrappingen av olje- og gassnæringen skal skje planmessig og demokratisk styrt for å hindre tap av
2267 arbeidsplasser. Åpne for å stenge oljefelt i sårbare områder eller med marginal lønnsomhet.
- 2268 b) Ha et statlig investeringsprogram som er rettet mot leverandørindustrien for på kort sikt å erstatte oppdrag som følge
2269 av stopp i nye utbygginger på sokkelen. Innholdet i programmet skal utmeisles av staten, industrien og fagbevegelsen
2270 for å sikre at samfunnsnyttige investeringer kobles med det faktiske behovet for arbeid og oppdrag.
- 2271 c) På sikt ta Equinor av børs, avvikle utenlandssatsingen i olje- og gassprosjekter og gjøre selskapet til et
2272 industrilokomotiv for samfunnsbygging i hele Norge.
- 2273 d) At staten i dialog med fagbevegelsen utvikler et helhetlig omskolerings- og etterutdanningstilbud til arbeidere
2274 i bedrifter og næringer som er i omstilling slik at arbeiderne kompenseres for utdanning og sikres inntekt og
2275 rettigheter. Staten skal kartlegge kompetansebehovet i en grønn omstilling og muligheter for overføring fra
2276 petroleumssektoren. Gjennom den aktive næringspolitikken som vi har skissert i kapittel 16 Industri, skal det skapes
2277 bærekraftige arbeidsplasser i hele landet, slik at kompetansene i petroleumsindustrien overføres til andre næringer.
2278 Utdanningstilbudet til dagens elever og studenter skal formes slik at alle kan utvikle kompetanse for å finne arbeid i
2279 eksisterende og nye bærekraftige næringer.
- 2280 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

2281 Planlagt nedtrapping av olje- og gassnæringen

2282 RØDT VIL:

- 2283 a) At ingen nye letetillatelser innvilges på norsk sokkel, heller ikke gjennom TFO-ordningen (tildeling i
2284 forhåndsdefinerte områder). Trekke tilbake tillatelser fra tidligere konsesjonsrunder som ikke er blitt bygget ut.
- 2285 b) At bare igangsatte og vedtatte utbygginger skal gjennomføres. Alle andre uoppdagede ressurser, funn og funn i felt
2286 skal forbli urørte.
- 2287 c) Avslutte geologisk kartlegging og seismikkskyting som har som formål å starte ny leteaktivitet på sokkelen.
- 2288 d) Ha varig vern og petroleumsfrie områder utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, Mørebankene, Skagerrak,
2289 havområdene rundt Jan Mayen og polarfronten. Videre stanse petroleumsaktiviteten ved Trænarevet.
- 2290 e) At det ikke skal være noen petroleumsvirksomhet innenfor iskantsonen, definert ut fra føre-var-prinsippet og
2291 anbefalinger fra statens egne faginstusjoner til området innenfor grensa med isfrekvens på 0,5 prosent i april 2019.
- 2292 f) Avvikle leterefusjonsordninga og opphørsrefusjonsordninga, fjerne friinntekten og øke avskrivningstida for
2293 investeringer i olje og gass.
- 2294 g) Ha økt demokratisk styring av petroleumsvirksomheten ved å senke terskelen for hvilke planer for utvikling og drift
2295 (PUD) som skal behandles av Stortinget.

2301 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

2302

2303

En bedre oljenæring

2304

2305

RØDT VIL:

2306

a) Satse på karbonfangst- og lagring som løsning for å kutte utslipp i olje- og gassindustrien.

2307

b) Si nei til elektrifisering av sokkelen med kraft fra land eller havvind.

DISSENS: Et flertall bestående av Wessel, Krangnes, Nesjan, Alvstad, Ljøkjell, Kristjánsson og Turunen ønsker å beholde punktet slik det står (b). Et mindretall bestående av Espe, Magnusson, Aydar, Zaheri, Mjøs Persen og Westrum ønsker å stryke «eller havvind» fra punktet.

Forslagsnummer: 6D-6005

2308

c) Styrke oljevernberedskapen og ha strengere reaksjoner på ulovlige utslipp fra oljeselskapene.

2309

d) Sikre leverandørindustriens forhandlingsmakt i møte med oljeselskapene, ikke minst Equinor.

2310

e) Stoppe snikflyttingen av Equinor fra Stavanger til Fornebu og sørge for at olje- og gassvirksomheten kommer hele landet til gode, også i sin avsluttende fase.

2311

f) Sikre at ansatte på flerbruksfartøy omfattes av norsk arbeidsmiljølov.

2312

g) Tette igjen hullene i reguleringen av arbeidstid på sokkelen.

2313

h) Vedlikeholde og forbedre felt som allerede er i drift, ved å investere i bedre miljøteknologi. Ha planmessig og miljøsikker plugging av oljebrønner.

2314

i) At skyting av seismikk skal ta hensyn til sjøpattedyr og alle andre havlevende dyr. Sjøpattedyr skal derfor inkluderes i dagens seismikkveileder.

2315

2316

j) Innføre en nasjonal erstatningsordning for oljepionerene og for ofrene og de etterlatte etter Kielland-ulykken.

2317

2318

k) Regulere utbyggingen av oljeinstallasjoner på en måte som begrenser innleie og øker grunnbemanninga på verftene.

2319

l) [Nye kulepunkt foreslås her].

2320

2321

Kraft

2322 I over hundre år har vannkraften har vært en av de viktigste bærebjelkene for norsk industri-utvikling og gitt fornybar
2323 kraft til hus og hjem i hele landet. De naturgitte ressursene i fossefall og elver har gjennom den kraftforedlende
2324 industrien blitt til metaller og industriprodukter som eksporteres ut i verden. Så lenge vi forvalter vannkraften riktig, er
2325 dette en industri hvor det som i andre deler av verden produseres med store klimagassutslipp, kan produseres her hjemme
2326 med lave utslipp. For Rødt er det viktig klimapolitikk å unngå krafteksport som medfører effekttap og samtidig slår beina
2327 under den grønne industrien vi er avhengig av når oljesektoren skal trappes ned.
2328

2329 Strømkrisa viste for alvor svakhetene ved at det norske kraftsystemet er underlagt EUs markedsregler. Prissmitte fra
2330 kontinentet slår beina under det viktigste konkurransefortrinnet for industri. Rødt er motstander av at Norge skal
2331 innlemmes videre i EUs kraftmarked, og sier nei til fjerde energimarkedspakke. Strøm er ikke en vare som alle andre,
2332 men en sentral del av samfunnets infrastruktur. Derfor vil Rødt ha en makspris på strøm som sikrer norske forbrukere og
2333 norsk næringsliv kraft til lave, forutsigbare priser.
2334

2335 I dag har Norge stort overskudd på kraft. Dersom vi skal holde orden på kraftbalansen i framtida, må vi først og fremst
2336 få bedre styring på kraften. Meningsløse prosjekter som elektrifisering av sokkelen med strøm fra land må avlyses, og det
2337 må satses stortilt på energisparing og energieffektivisering. I tillegg må vi oppgradere dagens vannkraftverk, og bygge
2338 ut noe solkraft og bergvarme. Rødt vil også arbeide for mer forskning og utvikling av moderne kjernekraftverk i norsk
2339 sammenheng.
2340

2341 All kraftproduksjon medfører naturinngrep, og utbygginga av vann- og vindkraft har allerede lagt stort beslag på
2342 natur og økosystemer. Forvaltninga av kraftressursene må derfor skje med strenge miljøkrav, og Norge må beholde
2343 selvråderetten over disse ressursene.
2344

Trygge, lave strømpriser over hele landet

RØDT VIL:

- 2345
- 2346
- 2347
- 2348 a) Innføre en makspris på strøm, basert på produksjonskostnaden, med nødvendige påslag. Det må innføres et
2349 topprissystem som gjør luksusforbruk dyrt.
- 2350 b) Si nei til bygging av nye strømkabler til utlandet, heller ikke i form av hybridkabler knyttet til havvindanlegg.
- 2351 c) Innføre en strengere mekanisme for eksportbegrensninger på eksisterende kabler til Danmark, Nederland, England
2352 og Tyskland.
- 2353 d) Si nei til EUs fjerde energimarkedspakke og melde Norge ut av EUs energibyrå Acer.
- 2354 e) Innføre et nytt system for prioritering av kraft til industri og annet næringsliv, som gjør slutt på «førstemann til
2355 mølla»-prinsippet som følges i dag.
- 2356 f) Ha full stans i nye datasentre, utover etablering av offentlig skylagring, fram til et nytt konsesjonssystem for
2357 datasentre er på plass.
- 2358 g) At kommunene der krafta blir produsert, gjennom dagens kraftinntektssystem skal beholde sin del av verdiskapinga.
- 2359 h) Sikre kommunens vetorett mot nye kraftutbygginger.
- 2360 i) Avskaffe det fiktive strømmarkedet. Forbrukerne må kjøpe strøm fra offentlig eide kraftselskaper.
- 2361 j) Nettleien må utjevnes over hele landet, slik at hvor du bor ikke avgjør hva du må betale.
- 2362 k) Endre energiloven slik at vannkraft og andre fornybare energikilder på nytt blir definert som profittfrie områder og
2363 en samfunnsressurs – ikke en forretningsmessig vare.
- 2364 l) [Nye kulepunkt foreslås her].
2365

Kraftproduksjon

RØDT VIL:

- 2366
- 2367
- 2368
- 2369 a) Lage en nasjonal plan for en samkjørt rehabilitering av eksisterende vannkraftverk for å sikre høy energiutnyttelse,
2370 god miljødesign og oppgraderte anlegg for framtida.
- 2371 b) Satse stort på solkraft i forbindelse med eksisterende infrastruktur og bygningsmasse. Potensialet for solkraft skal
2372 utredes og utnyttet ved alle nybygg og rehabiliteringer.
- 2373 c) Slå ring om hjemfallsretten og stanse adgangen til at private kan være minoritetsiere i offentlige eide selskaper som
2374 eier vannfall og kraftverk.

- 2375 d) Forske videre på muligheten for å utnytte geotermisk kraft der det ikke innebærer store naturinngrep, for eksempel
2376 på sokkelen i Norge.
- 2377 e) Utvide hjemfallsretten til å omfatte alle kraftverk over 0,5 MW.
- 2378 f) Kreve en sesongbestemt minste vannstand i kraftmagasinene. Revidere gamle vannkraftkonsesjoner for å sette
2379 restriksjoner på senkningsfartstilte krav til minste vannføring og omfang av effektkjøring.
- 2380 g) Endre skattleggingen av vannkraftselskap slik at det kan gjennomføres investeringer i oppgradering og effektivisering
2381 av kraftproduksjonen uten miljødeleggelser. Skattesystemet skal sørge for at det unngås at utbyggere legger seg rett
2382 under grensen for skattlegging heller enn å produsere mest mulig kraft når de først tar seg til rette i naturen vår.
- 2383 h) Videreføre Statkraft og Statnett som heleide statlige enheter. De skal ikke lenger drive etter forretningsmessige
2384 prinsipper, men forvalte energien som samfunnsressurs og gjøre mer arbeid i egen regi. All videre kraftutbygging i
2385 privat regi skal underlegges konsesjonslovene og tilfalle staten når konsesjonstiden er over.
- 2386 i) Arbeide for forskning på og utredning av kjernekraftverk i norsk sammenheng. Samtidig anerkjenner vi at utbygging
2387 av kjernekraft ikke kan komme tidsnok til å være en klimaløsning for Norge på kort eller mellomlang sikt.
- 2388 j) Forutsetningen for norsk kjernekraft må være statlig eierskap. Norge skal bidra til at atomkraftverket på Kola halvøya
2389 stenges på en sikker måte.
- 2390 k) Innføre en «rettshjelpsordning» for å avlaste små kommuner, reinbeitedistrikt og andre som må håndtere store
2391 kraftutbygginger eller andre nasjonale utbyggingsprosjekter.
- 2392 l) Si nei til vindkraft på land, i fjæra og til havs.

DISSENS: Et flertall bestående av Wessel, Krangnes, Nesjan, Alvstad, Ljøkjell, Kristjánsson og Turunen vil beholde dette punktet (k). Et mindretall bestående av Espe, Magnusson, Aydar, Zaheri, Mjøs Persen og Westrum vil erstatte punktet med følgende punkter:

- l) Si nei til vindkraft på land.
- m) At det gjøres en begrenset utbygging av havvind som brukes til å elektrifisere sokkelen, for å bidra til å nå klimamålene, uten netto bruk av kraft fra land. Kostnadene til en slik elektrifisering må dekkes av oljeselskapene selv.
- n) Ved havvindutbygging må «føre-var» prinsippet følges og minimere naturinngrep og konflikter med fiskeri.

Forslagsnummer: 6D-6006, 6D-6007, 6D-6008

- 2393 m) [Nye kulepunkt foreslås her].

2394
2395 **Energieffektivisering**
2396 Klimaendringene skyldes utslipp fra bruk av fossile energikilder, men samtidig kan ikke løsningen være å bytte til
2397 fornybar energi som produseres med store naturinngrep. Vi må først og fremst redusere energiforbruket, fordi den mest
2398 miljøvennlige energien er den som ikke brukes. Rødt ønsker en nasjonal satsing på redusert energibehov og -forbruk,
2399 energieffektivisering, energisparing og opprustning av eksisterende kraftverk med statlige tilskudd.

- 2400
2401 **RØDT VIL:**
- 2402 a) Ha en plan for storstilt energieffektivisering i bygg, med mål om å kutte 13 TWh elektrisitetsbruk innen 2030 og 27
2403 TWh elektrisitetsbruk innen 2050.
- 2404 b) At det legges til rette for energieffektivisering i industrien som sparer 3 TWh elektrisitet til 2030 og 6 TWh elektrisitet
2405 til 2050.
- 2406 c) Endre Enovas mandat slik at energieffektivisering prioriteres høyere. Blant annet bør Enova få i oppgave å sikre at
2407 folk med lav til middels inntekt har råd til enkle energieffektiviseringstiltak hjemme.
- 2408 d) Øke den statlige innsatsen for at grunnvarme brukes for alle nye større boligbyggeprosjekter der det er aktuelt.
- 2409 e) Differensiere el-avgiften for husholdninger ved å senke avgiften for basisforbruk og øke avgiften til unødvendig
2410 luksusforbruk.
- 2411 f) Bergvarme og andre varmepumper blir en prioritert kilde til oppvarming. Det offentlige må gå foran i installering av
2412 dette, for eksempel på skoler og i kulturbygg.
- 2413 g) Det innføres bedre støtteordninger til varmepumper. Støtte til lavterskel-tiltak som luft-til-luft-varmepumper må
2414 gjeninnføres.
- 2415 h) At Plan- og bygningsloven må stille strenge krav til energibruk i bygg. Passivhus og nullenergihus må være
2416 standarden i større byggeprosjekter.
- 2417 i) At staten skal ta en aktiv rolle i effektiviseringen av bygg, ikke bare gi ut støtte og tilskudd.
- 2418 j) At det før det blir inngått nye kraftavtaler med kraftforedlende industri, må foreligge en forpliktende plan for
2419 energieffektivisering.
- 2420 k) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 2421

Varehandel

2422 Varehandelen står for en betydelig sysselsetting, og desentralisert handel er av stor betydning for levedyktige
2423 lokalsamfunn i hele landet. Muligheten til å få hylleplass i dagligvarebutikkene, er av sentral betydning for viktige deler
2424 av norsk industri, som næringsmiddelindustrien og andre produsenter av dagligvarer og forbruksvarer.

2425

2426 Netthandelen innebærer en stor endring av varehandelen. Omstruktureringen må skje slik at de ansattes vilkår ikke
2427 svekkes, og at eventuelt overflødige sikres annet meningsfylt arbeid. Denne utviklinga er drevet av teknologi, men
2428 er forsterket av de påståtte stordriftsfordelene konsern som Amazon har. Påståtte, fordi viktige fordeler ikke skyldes
2429 stordrift, men er maktrabatter i innkjøp og skattefordeler som internasjonale konsern har sammenliknet med lokale
2430 bedrifter blant annet knyttet til bruk av skatteparadis – i tillegg til at de er fagforeningsfiendtlige og driver en grov
2431 utbytting og underbetaling av de ansatte.

2432

2433 Mye av handelen er kontrollert av få aktører. Dagligvarer er et ekstremt eksempel på det. Tre aktører, Rema, Coop og
2434 NorgesGruppen, kontrollerer markedet. Deres innkjøpssystem med svært store rabatter til leverandør, gjør det så godt
2435 som umulig å etablere butikker uten å knytte seg til en av kjedene. Rabattene som er knyttet til de største aktørene,
2436 gjør lokal produksjon og tilgang til markedet vanskelig. Kjøpesentre fungerer svært negativt for øvrig handel. De mest
2437 attraktive kjedene, som Vinmonopolet, lokkes til sentre med svært rimelige leiekontrakter som delvis finansieres av
2438 mindre butikker. Kjøpesentrenes avtalestruktur, der kontraktene normalt fornyes hvert femte år, fungerer som stengsel
2439 for åpen debatt om hvordan sentrene fungerer. Kritiserer man sentrene, risikerer man å bli utestengt. Problemene
2440 forsterkes ved at slike rabatter holdes hemmelige. Dette skjuler hvordan makt anvendes og bidrar til konsentrasjon. I
2441 konkurranse må det normalt være et minstekrav at man kjenner alternative priser. Åpen, kontrollerbar prising bør være
2442 en selvfølge mellom handelens aktører og leverandører.

2443

2444

RØDT VIL:

- 2445 a) Sikre norske bønder med sesongproduksjon gode og faste salgs- og leveringsavtaler med kjedene.
2446 b) Bryte opp de største aktørene i dagligvarehandelen.
2447 c) Stanse at de store blir enda større gjennom oppkjøp, og innføre regler som stanser dette samt avtaler som i praksis
2448 innebærer oppkjøp gjennom at aktører får økt kontroll og makt.
2449 d) At det innføres eierskapsbegrensninger for kommersielle selskaper i dagligvarehandelen, for å begrense uheldig
2450 maktkonsentrasjon i matsystemet.
2451 e) Ha full åpenhet om innkjøpsbetingelser og priser mellom industri og handel.
2452 f) Sikre åpenhet om kjøpesentres avtalevilkår.
2453 g) Arbeide for å opprette et felles innkjøps- og distribusjonsselskap som kan forhandle felles rabatter som er
2454 tilgjengelige for alle butikker, også butikker utenfor kjedenes kontroll. Selskapet skal koordinere distribusjon med
2455 direktedistribusjon fra produsent og samdistribusjon der dette er miljømessig gunstig.
2456 h) At så lenge et slikt felles system ikke er etablert, sikres produsentenes rett til å bruke egendistribusjon hvis de mener
2457 det er formålstjenlig.
2458 i) Sikre innkjøpsbetingelser som gjør det mulig for frittstående kjøpmenn å få innkjøp og distribusjon til
2459 konkurransedyktig pris.
2460 j) Støtte arbeidet for å gjøre lov om god handelsskikk effektiv. Loven er et viktig, men ikke tilstrekkelig, skritt for å sikre
2461 en bedre maktbalanse mellom varehandel og industri.
2462 k) Arbeide for å avvikle maktrabatter både produsentene imellom og mellom produsenter og handel.
2463 l) Støtte fagbevegelsens arbeid for å gi de ansatte i franchise- og kjøpesentre innflytelse på hvordan kjeder og sentre
2464 drives.
2465 m) Styrke Konkurransetilsynets arbeid mot de store matvarekartellene.
2466 n) Støtte arbeidet for å innføre ny lov om etikkinformasjon og åpenhet i næringslivet, der større selskaper må
2467 offentliggjøre leverandørlistene og produksjonssteder. Risiko for mulige menneskerettighetsbrudd skal kartlegges, og
2468 det skal innføres tiltak for å hindre slike brudd.
2469 o) Gjennføre regulering av åpningstider i varehandel i tillegg til helligdagslov.
2470 p) Legge til rette for direkte handel mellom matprodusenter og forbrukere.
2471 q) Bruke statens eierskap i Vinmonopolet strategisk for å fremme sentrumsutvikling der det er hensiktsmessig.
2472 r) Gi kommunene mulighet til å kreve inn parkeringsavgifter på kjøpesentre og handelsparker.
2473 s) [Nye kulepunkt foreslås her].
2474

Fiskeri

2475 Fisken i havet er en felles ressurs og har vært grunnlaget for bosettingen langs kysten i tusener av år. Havet som
2476 allmenning er under hardt press. Kjøp og salg av kvoter og konsesjoner har gitt privat rikdom til noen få redere og
2477 fiskeriselskap, mens fiskevær og fjordbygder har opplevd fraflytting og krise. Både store torskekvoter til trålflåten og ved
2478 strukturering av kystflåten har det viktigste fiskeslaget, torsk, blitt tatt fra kystfiskerne langs hele kysten.
2479

2480 Den opprinnelige begrunnelsen for å avsette 30 prosent av norsk totalkvote på torsk til trålerne var at dette skulle sikre
2481 mer helårige arbeidsplasser og leveranser til landbasert produksjon i Norge. Mesteparten av fangsten fra trålerne landes i
2482 dag enten rundfrost og sendes til utlandet for bearbeiding, eller produseres om bord i fabrikkskip.
2483

2484 Mangel på håndheving og oppfølging av fiskerilovgivningen har ført til manglende levering og har gjort det mulig for
2485 eierne å utnytte utenlandske arbeidere og presse ned lønn og arbeidsvilkår. I mange tilfeller er det påvist grov sosial
2486 dumping. Ustabil levering har medført stadig større grad av midlertidig arbeidskraft gjennom bemanningsselskap og lav
2487 organisasjonsgrad.
2488

2489 Får denne utviklingen fortsette, vil rederne og investorene bli enda rikere, mens folk som bor langs kysten mister arbeid
2490 og inntekt. Dette må reverseres.
2491

2492 På grunn av prisen på kvotene er det vanskelig for unge fiskere å starte opp som yrkesfiskere på egen båt. Alle kvoter bør
2493 fylles eller delvis fylles for å kunne beholdes.
2494

RØDT VIL:

- 2495
- 2496 a) Grunnlovsfeste at de viltlevende ressursene i havet tilhører fellesskapet og skal komme lokalbefolkningen til gode.
 - 2497 b) Fjerne eller redusere EUs kvoteandel.
 - 2498 c) Håndheve deltakerloven slik at bare aktive fiskere kan eie fiskefartøy med fiskerettigheter. Omsetningen av
2499 fiskekvoter stoppes. Staten fordeler kvotene gratis, og kvotene går tilbake til staten når fiskeren slutter som fisker.
 - 2500 d) Kreve at leverings- og aktivitetsplikten til landanlegg innfris, eller at kvoten refunderes.
 - 2501 e) Arbeide for at torsketrålkonsesjonene avvikles og de tilhørende torsk- og hysekvote omfordes til kystflåten. Videre
2502 innføre et forbud mot snurrevadfiske innenfor kystlinja.
 - 2503 f) Avvikle hjemmelengdeordningen. Regulere fiskebåter og kvoter etter faktisk lengde.
 - 2504 g) Bedre forvaltningen av fjordfiskebestander. Opprettholde krav til fartøystørrelse som gis adgang til fiske innenfor
2505 fjordlinjene.
 - 2506 h) Hindre sammenslåing av kvoter, også for båter under 15 meter. Fisk fra kystflåten danner grunnlaget for verdiskaping
2507 i mange kystsamfunn.
 - 2508 i) Innføre periodisering av kvoter for å muliggjøre helårsdrift på fiskemottakene langs kysten.
 - 2509 j) Arbeide for at staten om nødvendig skal bidra til å bygge opp- og opprettholde mottaks- og foredlingsanlegg for
2510 kystflåten.
 - 2511 k) Bedre arbeidsforholdene for sjøfolk og ansatte i landanlegg.
 - 2512 l) Sikre fiskernes rett til prisforhandling og fiskesalgslagenes enerett til å fastsette minstepris på fisken.
 - 2513 m) Lette adgangen til å erverve fiskekvoter for unge som vil bli yrkesfiskere.
 - 2514 n) Kreve revisjonsplikt for fanget og levert fangst målt opp mot bearbeidet produkt.
 - 2515 o) Innføre totalforbud mot utførsel av fisk tatt av turister.
 - 2516 p) Innføre turistfiskekort for sjøfiske.
 - 2517 q) Vil styrke nasjonal kontroll og regulering og hindre overfiske gjennom skjerpet kontroll på landanleggene. Kystvakta
2518 må styrkes for økt kontroll av redskap og utkast. Overvåkningsflyene kan hindre utkast og sikrer at andre land ikke
2519 fisker i våre områder.
 - 2520 r) Innføre et generelt forbud mot seismikkskyting med luftkanoner. Olje- og offshoreinstallasjoner skal ikke forekomme
2521 der det forhindrer fiske og fangst eller truer livet i havet.
 - 2522 s) At åpning av fangst på nye arter skal være basert på uavhengig forskning og føre-var-prinsippet.
 - 2523 t) At hummerbestanden skal fredes mot fiskeri i 10 år da den er på et historisk lavt nivå.
 - 2524 u) Jobbe for overgang til null- og lavutslippsløsninger i fiskeflåten.
 - 2525 v) [Nye kulepunkt foreslås her].
2526
2527
2528

Et miljøvennlig fiskeoppdrett

Lakseoppdrett i åpne merder i sjøen har blitt en stor industri som er den nest viktigste eksportbransjen for landet.

2529 Grunnlaget ble lagt av lokale ildsjeler, oftest med bakgrunn i fiske eller jordbruk. De fleste anlegg er nå overtatt av store
2530 konsern, noen norske og noen med utenlandske eiere. De fleste er børsnoterte selskap og med milliardinntekter årlig.

2531
2532 Oppdrettsnæringen har bidratt til at flere kystsamfunn fortsatt er levedyktige og har en positiv befolkningsutvikling.
2533 Den har viktige arbeidsplasser med dyktige ansatte. I slakterier og foredlingsanlegg er en betydelig del av de ansatte
2534 midlertidig ansatte arbeidsinnvandrere gjennom bemanningsbyrå.

2535
2536 Ulempene har etter hvert vist seg betydelige. De åpne oppdrettsmerdene uten krav til rensing eller oppsamling av
2537 gjødsel og overskuddsfôr forårsaker stor forurensing som fordriver lokale fiskearter og de lokale fiskeriene på villfisk.
2538 Rømming har ført til at oppdrettsfisk har gytt i elvene, noe som kan utvanne de unike elvestammene. Lakselus forårsaker
2539 omfattende dødelighet på oppdrettslaks. Bekjempingsmidler mot lakselus påfører også stor skade på lokale skalldyr,
2540 som reke, krabbe og skjell. Det brukes titalls millioner av renseskjell hvert år, og man kan ikke gjøre rede for hva som
2541 skjer med dem. Dette er miljøkriminalitet og uakseptabel fiskevelferd og kan ikke fortsette. Også omfattende smitte av
2542 virussykdommer medfører stor dødelighet og behov for nedstengning av anlegg og slakting av mange millioner laks.

2543
2544 Næringens avhengighet av marint fôr er redusert. Nå føder man laksen med vegetabilsk soya og raps som importeres.
2545 Disse fôr-råstoffene dyrkes til dels på tidligere urskogland.

2546
2547 **RØDT VIL:**

- 2548 a) Redusere totalantallet oppdrettslaks kraftig, især langs kysten fra Karmøy til Stadt.
2549 b) At nye tillatelser til fiskeoppdrett skal ha krav om lukkede merder. Sette en frist for når all fiskeoppdrett skal over i
2550 lukkede merder.
2551 c) Sette et tak på antall fisk i hver merd. Mengden biomasse må reduseres og bli mer bærekraftig.
2552 d) Avvikle den private omsetningen av oppdrettstillatelser med overgangsordninger. Tillatelsene gir rett til å utnytte
2553 deler av den blå allmenningen, som er fellesskapets eiendom.
2554 e) At hensynet til bevaring av viltlevende marine arter skal gå foran ønsket om å bruke lokaliteter til oppdrett.
2555 f) Videreføre og øke grunnrenteskatten på oppdrettsnæringen. Lokalsamfunnene bærer de største byrdene av
2556 oppdrettsnæringen, og oppdrettskommunene skal få økt sine inntekter fra en slik skatt sammenlignet med dagens
2557 ordning.
2558 g) Forby bruk av kjemiske midler som overføres til vill fisk og skader kreps- og skalldyr i fiskefôr. Marint fôr skal renses
2559 for bioakkumulerende stoff. Det skal stimuleres til utvikling av og overgang til vegetabilsk fôrråstoff som ikke er
2560 basert på palmeolje eller andre monotroper med skadelig virkning.
2561 h) Knytte all oppdrettslaks til lokalitet og eier ved at den skal kunne spores (med for eksempel skjellprøver og DNA-
2562 testing).
2563 i) At trafikklyssystemet skal stille krav til dødelighet i tillegg til lusetall. Grønn status gis bare til tillatelser som kan
2564 dokumentere mindre enn 5 prosent dødelighet fra utsett og til slakting. Ved mer enn 20 prosent dødelighet skal
2565 produksjonen reduseres betydelig.
2566 j) Forby bruk av leppefisk/renseskjell. Videre stanse bruken av termisk avlusing og andre avlusingsmetoder som utfordrer
2567 fiskevelferden inntil det er dokumentert at metoden ikke påfører fisken vesentlig lidelse.
2568 k) At all kjemisk behandling mot sykdom og lus skal foregå i lukkede enheter, og at behandlingsvannet skal inaktiveres
2569 og slippes ut i områder som er spesielt utpekt til dette. Dumping av behandlingsvann skal ikke skje i gyteområder,
2570 gyttefelt eller rekefelt.
2571 l) Styrke Mattilsynets, Fiskeridirektoratets og Miljødirektoratets sanksjonsmuligheter overfor oppdrettsproduksjon
2572 som ikke er i tråd med krav til fiskevelferd og miljø. Videre legge til rette for større andel lokal foredling av
2573 oppdrettsfisken.
2574 m) Pålegge næringen å legge til rette for utnyttelse av slam og andre overskuddsressurser fra havbruk til produksjon av
2575 biogass, fosfor og andre produkter. EU-regelverk må ikke sette stopper for mer bærekraftig utnyttelse.
2576 n) At totalmengde fisk i merdene reduseres ved at de som har høye tapstall får nedtrekk i tillatt produksjon. Tapstall skal
2577 være en faktor i det såkalte trafikklyssystemet.
2578 o) Gi Mattilsynet en klar lovhjemmel til å fradømme oppdrettere retten til å holde dyr dersom tapstallene er for høye
2579 p) [Nye kulepunkt foreslås her].

2580

2581 **Sameksistens på havet**

2582 Fiskerne har i lang tid opplevd stor og økende konkurranse om arealer langs kysten og til havs. Dersom de nye marine
2583 satsingene ikke bygger på tilstrekkelig god kunnskap, kan utviklinga bli en trussel mot både havmiljøet og norsk
2584 fiskerinæring.

2585

2586 **RØDT VIL:**

- 2587 a) At det skal utarbeides en ny stortingsmelding om arealbruk og sameksistens i norske havområder.
2588 b) At det ikke skal forekomme nye marine satsinger der det forhindrer fiske og fangst eller truer livet i havet.
2589 c) At fiskeplasser skal ha fortrinnsrett, og gyteplasser skal beskyttes.
2590 d) At all ny aktivitet som skal planlegges å skje på havet, skal sees i lys av marin verneplan og må ikke gå ut over sårbar
2591 og viktig natur til havs eller langs kysten.
2592 e) [Nye kulepunkt foreslås her].
2593

Jordbruk

2594 Det beste utgangspunktet for å bygge opp den totale beredskapen for det norske samfunnet er et velfungerende nett
2595 av lokalsamfunn, med alle nødvendige funksjoner. På samme måte er det beste utgangspunktet for å bygge opp
2596 matvareberedskapen for vår befolkning, en løpende matproduksjon, der våre dyktige bønder kan utnytte mest mulig av
2597 de lokale jordressursene til å produsere mat og kulturlandskap i et evighetsperspektiv.

2598
2599 Norge har dårligst matvareberedskap i Europa. Vår sjølforsyning er under 40 prosent. Jord bygges ned eller går ut av
2600 drift. Bønder legger ned sin matproduksjon hver dag. «Effektiviseringen» har svekket sjølforsyningen med økt import av
2601 kraftfôrråvarer og økt bruk av kunstgjødsel. Samtidig har mer jord gått ut av bruk. Den rådende landbrukspolitikken har
2602 gjort norske bønder til gjeldsslaver. Denne utviklingen vil Rødt snu.

2603
2604 Jordbrukets samfunnsoppdrag skal være å produsere nok og trygg mat, basert på lokale ressurser, og øke sjølforsyningen,
2605 gjennom å utnytte jordbruksarealet til planteproduksjon.

2606
2607 I tillegg til matproduksjon sikrer landbruket spredt bosetting, levende lokalsamfunn, grunnlag for verdiskaping i mange
2608 andre yrker, lokal identitet, dugnadsånd og beredskap.

2609
2610 En forutsetning for å sikre matvareberedskapen og øke sjølforsyningen er at bøndernes inntekter jamnstilles med andre
2611 grupper, økonomisk og sosialt.

2612
2613 Driveplikten på jorda skal håndheves og omsetning av melkekvoter skal avvikles.

2614
2615 De store dagligvarekjedene øker sine milliardinntekter samtidig som bøndernes økonomi svekkes. Dagligvarekjedenes
2616 makt har styrka seg på bekostning av matprodusenter og forbrukere. Rødt krever sterk statlig regulering av
2617 dagligvarekjedene for å sikre forbrukernes interesser. Bønderne skal ha en større del av utsalgsprisen i butikken.

2618

Matvareberedskap og sjølforsyning

2619

RØDT VIL:

- 2620
2621
2622 a) At landbrukspolitikken skal bygge på at hele landet skal være bebodd, og at det av den grunn skal være landbruk over
2623 hele landet.
- 2624 b) At lokal, løpende matproduksjon skal danne grunnlaget for oppbygging av matvareberedskapen.
- 2625 c) At vår sjølforsyningsgrad, korrigert for importerte kraftfôrråvarer, skal økes til 50 prosent i 2030, og til 60 prosent i
2626 2035. Det viktigste elementet vil være å øke planteproduksjonen i Norge, direkte til menneskemat, men også utnytte
2627 drøvtyggenes (storfe, sau og geit) unike evne til å omgjøre gras til melk og kjøtt.
- 2628 d) At målet for matproduksjonen i Norge skal være det innenlandske markedet. Det skal være et mål å bli 100 %
2629 sjølforsynt av de produktene vi kan produsere i Norge. Importen av matvarer skal tilpasses dette målet.
- 2630 e) Opprette kornlagre for minst 6 måneders matbehov. Frø og andre innsatsfaktorer må også være til stede i
2631 beredskapslagrene.
- 2632 f) At familielandbruket fortsatt skal være grunnstammen i norsk landbruk. En blanding av små, mellomstore og
2633 store bruk er den riktige måten for å utnytte ressursene og et mangfoldig norsk landbruk på. Gårdsbruk skal ikke
2634 organiseres som aksjeselskap.
- 2635 g) At landbrukssamvirkene skal fortsatt være markedsregulator, og skal blant annet oppfylle hente- og leveringsplikten i
2636 hele landet. Markedsordningene i landbruket er nødvendige for å balansere produksjon og etterspørsel.
- 2637 h) Det skal etableres en markedsregulator for grøntnæringen, med henteplikt, for å etablere og sikre forutsigbarhet for
2638 avsetning av produktene fra og over hele landet.
- 2639 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

2640

Mål for inntekt

2641

RØDT VIL:

- 2642
2643
2644 a) At inntektene i jordbruket skal jamnstilles med andre grupper i samfunnet, basert på mest mulig reelt tallgrunnlag.
2645 Inntekten skal måles ved resultatmålet ”vederlag til arbeid”.
- 2646 b) At inntektene i jordbruket skal jamnstilles innad i næringa, mellom produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- 2647 c) At normeringen av jordbruksinntektene, som ble innført i 2024, skal avvikles.

- 2648 d) At det i jordbruksoppkjørene skal gis en avkastning på egenkapitalen i jordbruket, tilsvarende minst bankens
2649 utlånsrente.
- 2650 e) At jordbruket skal benytte samme timetall som de fleste andre grupper, 1 700, i tallgrunnlaget.
- 2651 f) At det skal brukes tak og trappetrinn på tilskudd og produksjonsregulering.
- 2652 g) At jamstillinga også betyr at minstesatsen i lønnstariiffene for innleid arbeidskraft skal heves.
- 2653 h) At gjennomføring av løsdriftskravet i vesentlig grad må finansieres av staten.
- 2654 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

Bruk av jord

RØDT VIL:

- 2659 a) At jordbruksarealet i Norge skal utnyttes optimalt til planteproduksjon. Vi skal styrke jordvernet, nedbygging av
2660 jordbruksareal skal reduseres til et minimum, og arealer som er gått ut av drift skal reetableres.
- 2661 b) Stimulere til optimal bruk av jorda, rett plantevalg, og kompensere for driftsulemper. Areal- og
2662 kulturlandskapstilskuddet skal rigges etter ideen bak det "teigbaserte" tilskuddet.
- 2663 c) At bo- og driveplikten skal håndheves strengt. Arealgrensen for å søke konsesjon skal være 10 dekar.
- 2664 d) Stimulere til økt beitebruk og seterdrift.
- 2665 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

Produksjonsregulering

RØDT VIL:

- 2670 a) Utnytte produksjonsressursene best mulig for å oppnå inntektsjamnstilling. Produksjonen må reguleres slik at
2671 overproduksjon forhindres. Oppgaven skal i hovedsak gjennomføres av avtalepartene i jordbruksoppkjøret.
- 2672 b) At aktuelle reguleringsordninger som skal brukes kan være kvoter eller konsesjonsgrenser.
- 2673 c) At ordningen for omsetning av melkekvoter gjennom kjøp, salg, og leie må avvikles over en 10-årsperiode.
2674 Kvoteordningen skal beholdes, og kvotestørrelsen skal baseres på grovfôrgrunnlaget for det enkelte bruk.
- 2675 d) [Nye kulepunkt foreslås her].

Redusere matsvinnet

RØDT VIL:

- 2680 a) At alle ledd i verdikjeden fra jord til bord tar større ansvar for å redusere matsvinnet. Dette gjelder særlig
2681 husholdninger, matindustrien, dagligvarekjedene, og jordbruket.
- 2682 b) At standarder og kvalitetskrav som forhindrer omsetning av mat med "feil" form eller størrelse opphører.
- 2683 c) [Nye kulepunkt foreslås her].

Måloppnåelse

RØDT VIL:

- 2688 a) At faglagene i jordbruket, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag skal ha forhandlingsrett med staten,
2689 for å sikre yrkesutøverne i jordbruket sine sosiale og økonomiske kår. Jordbruket skal også gjennomføre Stortingets
2690 målsettinger.
- 2691 b) At Stortinget har ansvaret for Norges jordbrukspolitikk og dens retning. Dette tilsier at framforhandlede
2692 jordbruksavtaler skal oppfylle Stortingets vedtatte målsetninger.
- 2693 c) [Nye kulepunkt foreslås her].

Importvern

2696 Slik som alle andre land må Norge ha matsuverenitet og selv bestemme vår egen mat- og landbrukspolitikk som
2697 økologisk, sosialt og økonomisk tilpassa våre spesielle, naturgitte vilkår.

RØDT VIL:

- 2700 a) At gjennom vår matsuverenitet skal Norge selv bestemme egen mat- og landbrukspolitikk, som økologisk, sosialt og
2701 økonomisk skal tilpasses våre spesielle naturgitte vilkår.
- 2702 b) At importvernet skal styrkes. Målet er å øke norsk matproduksjon, basert på norske ressurser.
- 2703 c) At Norge skal si opp EØS-avtalen, innbefatta veterinæravtalen, og redusere importkvotene fra EU.
- 2704 d) At Norge skal redusere importkvotene for kjøtt, og ikke importere grønnsaker og frukt når tilsvarende norske
2705 produkter er i sesong.

2706 e) At Norge på sikt ikke skal importere kjøtt, egg, potet, grønnsaker, frukt, melk, og meieriprodukter, som vi kan
2707 produsere selv. En importavgift på inntil 40 % burde vurderes for disse varene.

2708 f) [Nye kulepunkt foreslås her].

2709

2710 Klima- og miljøvennlig landbruk

2711 Landbruket må drives klimavennlig og må sikre naturmangfoldet og kulturlandskapet for framtida. Reduserte
2712 klimautslipp fra landbruket må ikke gå ut over bruken av naturressurser og et landbruk med god dyrevelferd.

2713

2714 RØDT VIL:

2715 a) At landbruket skal være klima- og ressurstilpasset for å kunne sikre mattrygghet, beredskap, og solidaritet ovenfor
2716 andre lands egen matsuverenitet.

2717 b) At landbruket drives klimavennlig og sikrer naturmangfoldet og kulturlandskapet for framtida. Reduserte
2718 klimautslipp fra landbruket må ikke gå ut over bruken av naturressurser og et landbruk med god dyrevelferd.

2719 c) At vi skal ha god arealutnytting og maksimal karbonbinding i jorda.

2720 d) Opprettholde det artsrike kulturlandskapet og sikre det for framtidige generasjoner, ved bl.a. å utarbeide
2721 skjøtelsesplaner.

2722 e) Kutte moms på norskprodusert frukt, grønt og vegetarprodukter, for å stimulere til økt forbruk av dette.

2723 f) Ha fokus på ressursutnyttelse og bruk av hele dyret.

2724 g) Sikre tilstrekkelige midler over jordbruksavtalen til ei stortilt satsing på norske proteinvekster

2725 h) Styrke klima- og miljøprofilen i jordbruksoppkjøret for å bidra til reduserte klimagassutslipp og redusert
2726 forurensning fra jordbruket.

2727 i) Innføre støtteordninger for elektriske maskiner i jordbruket.

2728 j) Legge til rette for økt biogassproduksjon med husdyrgjødsel og fiskeriavfall som innsatsfaktorer, og øke kunnskapen
2729 om oppgradering og bruk av biorest som gjødsel.

2730 k) Styrke tilskuddsordningene til økologisk produksjon, og støtte forskning og forsøk som kan redusere bruk av
2731 kunstgjødsel og plantevernmidler også i konvensjonell produksjon.

2732 l) At fritaket i CO₂-avgiften på naturgass som blir brukt i veksthusnæringen, skal avvikles så raskt som mulig.

2733 m) [Nye kulepunkt foreslås her].

2734

2735 Genetisk mangfold

2736 Rødt mener at matplantene er fellesskapets eiendom. Rødt ønsker en patentlovgivning og praksis som skjerper krava
2737 til å få patent på deler av biologisk material eller prosesser som regulerer biologisk materiale. Rødt er mot utviklinga
2738 som går i retning av at noen få multinasjonale selskaper har eksklusive rettigheter til våre viktigste matplanter, viktige
2739 gener og annet arvemateriale. Rødt støtter føre-var-prinsippet når det gjelder genmodifiserte organismer (GMO), og
2740 at man ikke skal spre GMO i naturen før man vet nok om helse- og miljøeffektene. Norge har ansvar for å ta vare på
2741 biologisk mangfold i plante- og dyrepopulasjoner i landbruket og i det landbrukspåvirkede landskapet. Rødt mener at
2742 beitenæringene (husdyr og tamrein) må sikres tilgang til å nytte utmarksressursene. Mye av det biologiske mangfoldet er
2743 avhengig av balansert skjøtsel gjennom beiting med tilpassa beitetrykk.

2744

2745 RØDT VIL:

2746 a) At Norge skal ta ansvar for å sikre våre bevaringsverdige husdyraser.

2747 b) At man ikke skal kunne ta patent på levende organismer, og bønder skal ha retten til å samle inn og så frø fra egen
2748 avling.

2749 c) [Nye kulepunkt foreslås her].

2750

Kvinnekamp

2751 Strukturell forskjellsbehandling basert på kjønn skaper en skjevfordeling av makt i samfunnet. Patriarkalske
2752 strukturer i dagens mannsdominerte samfunn, står i veien for alles frihet. Markedsliberalisme, kulturelle normer og
2753 kjønnsroller bidrar til å skape ulikhet og kvinneundertrykking. For å oppnå full kvinnefrigjøring må samfunnet endres
2754 grunnleggende.

2755
2756 Kvinneundertrykkinga er altgjennomtrengende i samfunnet vi lever i, og gir seg til uttrykk i alle livets faser og roller
2757 – på skolen, i arbeidslivet og i hjemmet. Patriarkalske strukturer og kulturer rammer kvinner fra alle land og klasser.
2758 Dagens kjønnsdelte samfunn skaper også utfordringer for menn. Kamp mot patriarkalske strukturer vil bidra til å at
2759 kjønnsrollene blir mindre rigide for alle.

2760
2761 Kvinnefrigjøring forutsetter at alle har rett og mulighet til å leve et liv som økonomisk selvstendige personer med kontroll
2762 over eget liv og egen kropp og seksualitet, uten frykt for vold og overgrep. Kvinner kjemper for frigjøring over hele
2763 verden. Kvinnekampen har ført til at kvinnes posisjon har blitt bedre på noen områder, men tilkjempede rettigheter,
2764 som f.eks. abortrettigheter, er under kontinuerlig angrep. Menn som gruppe tjener fortsatt mer, har større formue og
2765 høyere pensjon enn kvinner. Kvinnedominerte yrker i offentlig sektor er utsatt for kommersialisering. Mange kvinner
2766 blir fortsatt utsatt for vold og overgrep. Organisering av kvinner er både et mål og et middel. Kvinner kan bare forandre
2767 verden hvis vi selv organiserer oss og kjemper sammen, derfor er særskilt kvinneorganisering viktig. Kvinnebevegelsen
2768 har spilt og spiller fortsatt en avgjørende rolle for likestilling og kvinnefrigjøring i Norge. Den organiserte
2769 kvinnebevegelsen kjemper for alle kvinners rettigheter. Vi støtter en feminisme som kan skape frihet for alle, en som er
2770 solidarisk, antikapitalistisk og antirasistisk.

2771 Økonomisk selvstendighet

2772 Det foregår en systematisk nedvurdering av jobben som gjøres i kvinnedominerte yrker. Kvinner tjener fortsatt mindre
2773 enn menn, også når vi bare ser på lønnsforskjeller mellom dem som jobber heltid. De som har en partner, blir avhengig av
2774 partnerens inntekt, og andre sliter med å få endene til å møtes. Ulikhetene følger kvinner hele livet. Kvinners frigjøring
2775 og valgmuligheter forutsetter en sterk offentlig sektor med gode velferdsordninger. Kampen for ei lønn å leve av er viktig
2776 for at kvinner skal kunne leve økonomisk selvstendige liv.

2777 RØDT VIL:

- 2780 d) Jevne ut lønnsforskjeller mellom kjønnene i samarbeid med partene i arbeidslivet.
- 2781 e) Sikre at gravide og kvinner i reproduktiv alder ikke diskrimineres i arbeidslivet.
- 2782 f) Øke overgangsstøtten for enslige forsørgere og sikre mottakernes rett til et utdanningstilbud.
- 2783 g) Øke den statlige støtten til kvinneorganisasjoner.
- 2784 h) Håndheve den lovfesta retten til heltid.
- 2785 i) Innføre en samboerlov som sikrer økonomisk trygghet ved samlivsbrudd mellom samboere.
- 2786 j) Ha ammerom på alle større arbeidsplasser og offentlige bygninger.
- 2787 k) [Nye kulepunkt foreslås her].

2788 Vold, voldtekt og seksuell trakassering

2789 Vold, voldtekt og seksuell trakassering er et samfunnsproblem som må behandles deretter.

2790
2791 Menns vold mot kvinner er et globalt fenomen og er til hinder for kvinners rett til liv, helse, selvstendighet og frihet.
2792 En av tre kvinner i verden opplever fysisk eller seksuell vold i løpet av livet. Det er ikke noe som pågår bare langt unna,
2793 men også i Norge. Rundt 150 000 personer, i all hovedsak kvinner, utsettes for vold i nære relasjoner i Norge hvert år.
2794 Transkvinner er særlig utsatt for seksualisert vold, uten at det registreres i norske statistikker. Den eneste typen drap som
2795 ikke går ned i Norge, er det som kalles partnerdrap. Dette utgjør en fjerdedel av alle drap i Norge.

2796
2797 Norge har flere ganger fått oppfordring fra FN om å styrke innsatsen overfor samiske voldsutsatte. Halvparten av samiske
2798 kvinner blir i løpet av livet utsatt for psykisk, fysisk eller seksuell vold.

2800 RØDT VIL:

- 2801 a) Øke politiets, helsevesenets, rettsvesenets og Navs kunnskap om vold mot kvinner og skeive. Videre gi grundig
2802 opplæring i rettsvesenets og arbeidslivets om seksuelle overgrep og konsekvensene av det.
- 2803 b) Bygge ut «Alternativ til vold» som et tilbud over hele landet.
- 2804

- 2805 c) Ha nok politiresurser på saker om vold i nære relasjoner og voldtekt samt styrke eksisterende tiltak, som SARA, over
2806 hele landet.
- 2807 d) Ha nok ressurser til å håndheve besøksforbud, slik at voldsutsatte får reell beskyttelse. Voldsalarm skal være gratis og
2808 lett tilgjengelig. Som hovedregel skal det brukes omvendt voldsalarm.
- 2809 e) Arbeide for at krisesentrene sikres tilstrekkelige økonomiske rammer ved statlig finansiering. Alle må sikres et
2810 krisesentertilbud tilstrekkelig nær sitt bosted. Samisk krise- og incestsenter må gjenopprettes.
- 2811 f) At all seksuell kontakt skal være frivillig, og at definisjonen av voldtekt må skjerpes i loven slik at seksuell omgang
2812 forutsetter oppriktig og informert samtykke, en samtykkelov.
- 2813 g) Håndheve utlendingsloven slik at kjønnsbasert forfølgelse gir rett til asyl.
- 2814 h) Fjerne femårsregelen ved familiegjening og avskaffe gebyrene for å søke selvstendig oppholdstillatelse.
- 2815 i) Arbeide for hjelpetiltak for mennesker som er kjønnslemlestet eller blir utsatt for kjønnslemlesting i Norge. Det skal
2816 omfatte tilbud om medisinsk, sosial og psykologisk oppfølging både til offer og familie.
- 2817 j) Sikre god opplæring om grensesetting, kjønnsroller, seksuell trakassering og voldtekt både i fellesskolen og i
2818 utdanning av yrkesgrupper som for eksempel lærere, politi og barne- og ungdomsarbeidere.
- 2819 k) Sikre at hjelpetiltak, institusjoner og andre som jobber med voldsutsatte, ved behov kan tilby hjelp, tjenester og
2820 informasjon på flere språk enn norsk.
- 2821 l) Krisesentrene skal ha tilstrekkelige tilbud til alle som oppsøker dem.
- 2822 m) Alle voldsutøvere skal tilbys "Alternativ mot vold"-kurs eller tilsvarende. Staten skal gi tilstrekkelige midler til
2823 kommunene slik at dette blir et likeverdig tilbud i hele landet.
- 2824 n) Innsatsen mot vold i nære relasjoner må styrkes, og ettervern og oppfølging av voldsutsatte må styrkes med statlig
2825 finansierte midler.
- 2826 o) Arbeide mot tvangsekteskap og sosial kontroll.
- 2827 p) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 2828

2829 **Kvinnekroppen skal ikke være til salgs**

2830 **RØDT VIL:**

- 2831 a) Arbeide for at pornografi ikke danner grunnlaget for barns og ungdommers seksuelle opplæring. Videre bedre
2832 seksualundervisningen i skolen og holdningskampanjer for å fremme et sunt, mangfoldig og ikke-moraliserende syn
2833 på seksualitet.
- 2834 b) Arbeide for at pornoparagrafen i straffeloven håndheves.
- 2835 c) Forby strippeklubber. Virksomheter som organiserer stripping, skal ikke få skjenkebevilling.
- 2836 d) Håndheve og styrke sexkjøpsloven som kriminaliserer kjøp av seksuelle tjenester. Hallikparagrafen endres til kun å
2837 ramme faktiske halliker, ikke prostituerte som bor sammen, eller andre som bor sammen med prostituerte.
- 2838 e) Styrke exit-programmer som hjelper mennesker ut av prostitusjon. Utenlandske i prostitusjon gis oppholdstillatelse
2839 eller hjelp til trygg retur og reetablering i hjemlandet. De som i løpet av en refleksjonsperiode velger å anmelde og
2840 stiller til avhør der de forklarer seg om bakmenn, skal innvilges midlertidig opphold ut over refleksjonsperioden,
2841 uavhengig av videre etterforskning og om det tas ut tiltale. ROSA-prosjektet mot menneskehandel skal videreføres og
2842 styrkes.
- 2843 f) Arbeide for fortsatt forbud mot alle former for surrogati. Det blir forbudt for nordmenn å benytte surrogati i
2844 utlandet.
- 2845 g) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 2846
- 2847

2848 **Reproduktive rettigheter og kvinnehelse**

2849 Rødt ønsker å sprengne rammene for de trange kjønnsrollene slik at alle kan leve ut sin identitet, seksualitet og sitt
2850 kjønnsuttrykk uten fare for å bli diskriminert eller trakassert. Alle former for seksualisert vold må kriminaliseres.
2851 Ingenting kan rettferdiggjøre kvinneundertrykkende praksiser. Kroppslig autonomi er en av de mest grunnleggende
2852 frihetene vi har. Derfor kjemper Rødt for enda større råderett over egen kropp og seksualitet og mot kommersialisering
2853 av kroppen. Rødt jobber for et samfunn der alle mennesker kan leve frie liv, uavhengig av kjønn, seksuell orientering
2854 og kjønnsidentitet. Selvbestemt abort gir ikke flere aborter, det gir først og fremst tryggere aborter. Vi mener at kvinnen
2855 kjenner sin egen situasjon best og er best i stand til å vurdere om svangerskapet bør avsluttes eller ikke. Nemndene er
2856 rester fra en tid der kvinnene ikke ble vurdert som myndige nok til å bestemme over egen kropp og eget liv. Vi vil fjerne
2857 nemndene, styrke selvbestemmelsen og sikre riktig medisinsk oppfølging.

2858

2859 **RØDT VIL:**

- 2860 a) Fjerne abortnemnder. Ved alle aborter skal kvinnen få rett til veiledning fra helsepersonell ved behov eller etter
2861 ønske.
- 2862 b) Sikre rett til oppfølging for alle som ønsker det, også ved spontanabort.

- 2863 c) All den tid det finnes abortnemnder skal de bestå av medisinsk personell og ikke jurister.
- 2864 d) Reversere innskrenkninger i kvinners abortrettigheter, som fosterantallsreduksjon.
- 2865 e) Gi rett til medisinsk abort ved helsestasjon eller lokalt legesenter med oppfølging fra primærhelsetjeneste.
- 2866 f) Støtte kvinners rett til abort og prevensjon over hele verden og gi kvinner fra land der abort er kriminalisert, rett til å ta abort i Norge.
- 2867
- 2868 g) Sikre enda færre senaborter ved at kvinnen får tilgang til tidlig ultralyd, NIPT-test og god svangerskapsoppfølging, og at sårbare kvinner får den støtten de trenger.
- 2869
- 2870 h) At kvinner som ønsker tidlig abort ved gynekologisk avdeling eller poliklinikk med oppfølging i spesialisthelsetjenesten, skal få anledning til det. De gynekologiske avdelingene må få kapasitet slik at kvinner som ikke ønsker tidlig abort hjemme, kan få være på sykehuset.
- 2871
- 2872
- 2873 i) Ingen reservasjonsrett til sykepleiere, jordmødre og leger i abortloven.
- 2874 j) Gi alle tilgang på gratis prevensjon.
- 2875 k) At statens subsidieordning for prevensjon utvides slik at unge under 16 år inngår i denne ordningen. Helsesykepleiere og jordmødre må få utvidet forskrivningsrett slik at de kan skrive ut prevensjon til unge under 16 år.
- 2876
- 2877 l) Fjerne egenandelen på sterilisering for både kvinner og menn.
- 2878 m) Styrke helsestasjonene slik at Helsedirektoratets retningslinjer for svangerskaps- og barselomsorg kan følges i alle kommuner og bydeler.
- 2879
- 2880 n) Arbeide for forebyggende tiltak mot spiseforstyrrelser. Alle helseregioner skal styrke spesialkompetansen for behandling av spiseforstyrrelse.
- 2881
- 2882 o) Si nei til kommersiell eggdonasjon.
- 2883 p) Ha gratis bind, tamponger, tøybind og menskopper.
- 2884 q) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 2885

Bolig

2886 Boligpolitikken bør innrettes slik at alle har et godt sted å bo, og bolig skal ikke første og fremst være en vare i et
2887 marked. Det liberaliserte boligmarkedet skaper og forsterker økonomiske forskjeller. For ungdom, lavlønte eller
2888 midlertidig ansatte er det nesten umulig å kjøpe seg en egen bolig i pressområdene. Samtidig har boliger blitt et lukrativt
2889 spekulasjonsobjekt for dem som har mye penger. Dette er urettferdig og krever andre politiske løsninger enn det
2890 markedet kan tilby. Det er nødvendig med en boligpolitikk som tar tilbake kontrollen fra dagens ustabile marked.

2891

2892

Ikke-kommersielle boliger

2893 Rødt vil bygge ut en ikke-kommersiell boligsektor. Målet må være å gi alle mulighet for å skaffe seg bolig til en
2894 overkommelig pris, sikre en inkluderende boligpolitikk som jevner ut økonomiske og geografiske forskjeller, samt stanse
2895 spekulasjonen som fører til gjeldsvekst i private husholdninger.

2896

2897 Boligene i en slik sektor skal forvaltes ideelt, ikke kommersielt. Boligene kan være organisert som eie- og leieboliger, som
2898 kollektivt eierskap, som borettslag, som ordinære kommunale boliger, gjennom stiftelser eller på andre ideelle måter.

2899 Nøkkelen er at det sikres omsetningskontroll og et gjennomiktig system, slik at eventuell gevinst tilfaller fellesskapet og
2900 man unngår penger “under bordet”, samt at man unngår diskriminering og usaklig forskjellsbehandling mellom dem
2901 som ønsker bolig.

2902

2903

RØDT VIL:

- 2904 a) Endre lovverket slik at de ulike måtene å organisere ikke-kommersielle boliger på, eksplisitt er omfattet av loven.
2905 b) Gjøre finansiering av ikke-kommersielle boliger til en av hovedoppgavene til Husbanken.
2906 c) Lånerammene Husbanken disponerer, må økes for å gjenspeile det utvidede mandatet.
2907 d) Sikre kommunene rimelig finansiering til storstilt utbygging og kjøp av kommunale leieboliger.
2908 e) At kommuner skal kunne pålegge en vesentlig andel og ulike typer ikke-kommersielle boliger ved privat utbygging
2909 gjennom reguleringsplaner, rekkefølgebestemmelser og utbyggingsavtaler.
2910 f) Bruke den kommunale og statlige tomtereserven til å bygge ikke-kommersielle boliger. Her står Bane Nor Eiendom
2911 i en særstilling, men blant andre Forsvarsbygg, Statsbygg og Statnett er også svært aktuelle. Porteføljen til alle
2912 departementer, virksomheter og foretak må gjennomgås for å finne aktuelle tomter over hele landet.
2913 g) Gi kommuner en hjemfallsrett når statlig eide tomter ikke lenger brukes til formålet de ble ervervet for.
2914 h) Endre ekspropriasjonsreglene slik at kommuner kan erverve tomter til ikke-kommersiell boligbygging basert på
2915 tomtens nåværende verdi, fremfor verdien etter regulering til boligbygging.
2916 i) Kutte i dokumentavgiften Som et minimum bør ansvaret for avgiften flyttes fra kjøper til selger og avgiften gjøres
2917 progressiv.
2918 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

2919

2920

Leiemarkedet

2921

2922

RØDT VIL:

- 2923 a) Ta tilbake kontrollen over prisene i leiemarkedet gjennom offentlig regulering av prisene i pressområder. Sette et tak
2924 på hvor mye leieprisene kan øke hvert år.
2925 b) Endre Husleieloven til leietakers fordel: Tidsubestemte leieavtaler må gjøres til reell hovedregel, minste tillatte
2926 kontraktslengde ellers må økes fra 3 til 5 år, leietagers oppsigelsesmulighet må alltid gjelde, leietager må få
2927 fortrinnsrett ved fornyelse av kontrakter og det må innføres et forbud mot å diskriminere folk som er avhengig av
2928 offentlige ytelser.
2929 c) Utrede et system hvor skattefritak deles mellom leietaker og utleier, som erstatning for dagens system hvor hele
2930 skattefradraget for lånet tilfaller utleier.
2931 d) Innføre et forbud mot å hente ut utbytte fra kommunale boliger, samt avvikle systemet for gjengs (markedsbasert)
2932 leie på kommunale boliger og omsorgsboliger.
2933 e) Gjøre det straffbart å ikke la leieboere få forkjøpsrett når leiegårder selges, slik de etter loven har krav på, samt utvide
2934 forkjøpsretten til å også gjelde når enkeltstående leieboliger selges.
2935 f) Jobbe for at store, kommersielle utleieaktører overtas av det offentlige eller omdannes til ideelle foretak.
2936 g) At det etableres organer for beboermedvirkning i alle boligkomplekser, både private og kommunale, og beboere skal
2937 ha representasjon i styrende organer i alle større selskaper og enheter som drifter leieboliger.

- 2938 h) Korttidsutleie, både gjennom plattformsselskaper som AirBnB og på andre måter, må begrenses. For seksjonerte
2939 leiligheter må øvre grense senkes fra 90 til 50 døgn i året. Lovbrudd fra utleier må medføre straffeansvar. Kommuner
2940 må gis mulighet til å selv regulere korttidsleie strengere der lokale forhold gjør det nødvendig.
2941 i) Opprette boligombud i de større byene og innføre et eget husleietilsyn etter modell av Arbeidstilsynet. Det nye
2942 organet må ha reelle sanksjonsmuligheter overfor utleiere som bryter loven.
2943 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
2944

Planlegging, klima og miljø

RØDT VIL:

- 2948 a) Utforme transport- og arealpolitikken slik at den hindrer byspredning, samt sparer energi og natur. Stadig større bo-
2949 og arbeidsmarkedsregioner skal ikke lenger være et mål ved statlig planlegging. Arbeidsplasser må i stedet planlegges
2950 der folk bor.
2951 b) At store offentlige arbeidsplasser, som sykehus, plasseres med god tilgang til kollektivtransport der det er mulig, og
2952 med beliggenhet som bidrar til by- og distriktsutvikling. Det må så langt det er mulig gjelde et tilsvarende krav til
2953 store private aktører.
2954 c) Gjennomgå Plan- og bygningsloven med mål om raskere reguleringsprosesser til boligformål. Det må ikke skje på
2955 bekostning av lokalpolitikeres myndighet. Innbyggere må sikres langt større mulighet til reell medvirkning.
2956 d) Sikre en allsidig og menneskevennlig arkitektur og byutvikling, som prioriterer kollektive løsninger. Ny utbygging
2957 må ta hensyn til innbyggernes preferanser og bør normalt tilpasses eksisterende kulturmiljøer.
2958 e) Sikre at nødvendig infrastruktur og offentlige tilbud - som skole, barnehage, idrettsanlegg, parker og friområder - er
2959 på plass i utbyggingsområder før innflytting. Utbygging må skje gang- og sykkelbasert.
2960 f) At alle nye vanlige boliger for folk i fast bosituasjon skal ha en minstestandard på 35 kvm. Midlertidige boliger for
2961 studenter og andre personer i midlertidige bosituasjoner omfattes ikke av et slikt krav.
2962 g) Innføre en hovedregel om at det offentlige må rehabilitere og gjenbruke eksisterende bygninger, fremfor å rive og
2963 bygge nytt. Kommuner må få hjemmel til å avslå private søknader om rivning når rehabilitering er mulig og ønskelig.
2964 h) At det skal lages systematiske planer for bevaring av eksisterende naturmiljøer, grøntområder og jordbruksjord i og
2965 rundt byer og tettsteder. Det samme skal gjelde alle typer kulturminner.
2966 i) At staten skal ta hovedansvaret for å løse miljø- og støyproblemer for naboer når det er et resultat av statlig
2967 infrastruktur, som motorveier og jernbane.
2968 j) [Nye kulepunkt foreslås her].
2969

Stans spekulasjonen

RØDT VIL:

- 2973 a) Gjeninnføre kommunal byggek kontroll for å oppnå færre feil og mangler. Alvorlige lov- og regelbrudd må medføre
2974 straffeansvar.
2975 b) Innskrenke muligheten for hyblifisering (oppdeling av boenheter). Seksjoneringsloven må endres slik at den ikke har
2976 forrang over planregulerte forhold.
2977 c) Gjøre bolig mindre lønnsomt som et investeringsobjekt ved å innføre et tak på samlet gjeld som gir rett til fradrag på
2978 skatten.
2979 d) At likningsverdien for sekundærboliger, med unntak av pendlerbolig, holdes lik markedsverdien. Det må åpnes for
2980 høyere eiendomsskatt på helårsboliger som brukes til korttidsutleie, "hytter i byen" og liknende.
2981 e) Innskrenke muligheten for korttidsutleie av seksjonerte leiligheter fra 90 til 60 døgn i året, for å forhindre at
2982 korttidsutleie fortrenger ordinære utleie. Lovbrudd må medføre straffeansvar.
2983 f) tilpasse bopliktordningen til de store byene, for eksempel ved at den kan brukes for bestemte boligtyper, eier- og
2984 bruksformer, fremfor bare i geografiske definerte områder. Smutthull i bopliktordningen må tettes igjen.
2985 g) At planleggingskapasiteten og den reelle planleggingen må tilbake på kommunenes hender. Utbyggere og
2986 eiendomsspekulanter skal ikke legge premisene for boligutbygging.
2987 h) [Nye kulepunkt foreslås her].
2988

Tilrettelagte boliger

RØDT VIL:

- 2992 a) At kommunene skal bygge og tilby egnede boliger til personer med nedsatt funksjonsevne, hvor egne ønsker, fysiske
2993 og psykiske behov og gode omgivelser er hensyntatt. Sikre medbestemmelse i egen bosituasjon.
2994 b) At bostøttereguleringen endres slik at nye uføre får bostøtte på nivå med tidligere, og at unge uføre med garantert
2995 tilleggspensjon kommer innunder bostøttens inntektsgrenser.

- 2996 c) At flere gis mulighet til å eie egen bolig ved å ha tilgang til både bostøtte og startlån. Bostøtte skal kunne brukes til
- 2997 bolig man eier og til å finansiere leie-til-eie.
- 2998 d) At boligtilpasningstilskuddet må økes. Alle kommuner må tilby ordningen. Heistilskuddet må gjeninnføres.
- 2999 e) Sikre at det blir bygget et tilstrekkelig antall omsorgsboliger slik at det blir minimal ventetid mellom vedtak om
- 3000 tildeling og innflytting.
- 3001 f) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3002

Distriktspolitikk

3003 Sterke krefter i samfunnet trekker i retning av sentralisering av kapital og makt. Selve måten kapitalismen virker på, er
3004 sterkt sentraliserende, og jo mer regjeringa og stortingsflertallet slipper løs kapitalkreftene, desto sterkere virker denne
3005 effekten. Derfor trengs det en aktiv distriktspolitikk for å motvirke sentraliseringen og sikre at folk kan leve og bo i hele
3006 landet.

3007
3008 Staten er en pådriver for sentralisering. Høyresiden har ført en politikk for mer sentralisering gjennom
3009 tvangssammenslåinger av kommuner, nedleggelse av NAV-, skatte-, og lensmannskontor, sykehusreformer, kutt i
3010 utdanningsinstitusjoner og svekkelse av posten. Ap/Sp-regjeringen har forsøkt å stanse utviklingen, men bare delvis
3011 lyktes.

3012
3013 Rødt er mot markedsorienterte reformer som sentraliserer og konsentrerer den økonomiske og politiske makta i Norge
3014 på færre hender. I tillegg til å redusere lokaldemokratiet og tilgjengeligheten til en rekke offentlige velferdstjenester for
3015 innbyggerne, bidrar sentraliseringspolitikken også til å svekke den infrastrukturen og de tjenestene som næringslivet er
3016 avhengig av for å kunne etablere seg.

3017
3018 Sterke og velfungerende lokalsamfunn er avgjørende for et godt utviklet lokaldemokrati. Det innebærer at innbyggerne
3019 får en reell mulighet til å delta i avgjørelser som gjelder hverdagen og livsvilkårene deres. Mange av velferdsgodene våre
3020 er forankret i kommunale tjenester. De økonomiske tilbakeføringene fra staten til kommunene og fylkeskommunene
3021 er derfor avgjørende for å kunne realisere et desentralisert og fullverdig velferds- og tjenestetilbud. Til det trengs det en
3022 styrket kommuneøkonomi.

3023
3024 Skal man dempe sentraliseringspresset eller ha håp om å snu det, må det skje gjennom politisk kamp. I Norge har vi
3025 en lang tradisjon for folkelig mobilisering mot sentralisering – for spredt bosetting, lokal utnyttelse av naturressurser
3026 og utbygging av nødvendig infrastruktur og velferdstjenester over hele landet. Dette er avgjørende for å bygge sterke
3027 lokalsamfunn og etablere og opprettholde lokale virksomheter, gode tjenester og arbeidsplasser.

3028
3029 **Levedyktige lokalsamfunn**
3030 Vi lever i et land som er rikt på naturressurser som historisk har gitt grunnlag for arbeid og spredt bosetting. Dette
3031 grunner seg i at folk har ført kamp for lokal og nasjonal sjølråderett og høstingsrett av disse verdiene. Naturressursene
3032 er utgangspunktet for utviklingen av det mangfoldet av arbeidsplasser som kan knyttes opp mot alle deler av norsk
3033 verdiskaping. Folk har stor erfaring fra disse kampene – erfaringer som er uvurderlige i dagens og framtidige kamper for å
3034 utvide demokratiet, å utnytte hele folkets skaperkraft og å ta hele landet i bruk. Rødt ønsker et desentralisert Norge med
3035 levende distrikter og et allsidig arbeidsmarked.

3036
3037 Dette forutsetter en godt utbygd infrastruktur over hele landet (slik det er beskrevet i kapittel 14 Samferdsel og
3038 kollektivtransport).

3039

3040 **RØDT VIL:**

3041 a) At ingen kommuner eller fylker slås sammen med tvang eller uten at det er godkjent gjennom folkeavstemning i hver
3042 av de berørte kommunene eller fylkene.

3043 b) Fullfinansiere alle nye oppgaver som overføres til kommunene og fylkeskommunene, gjennom de statlige
3044 tilbakeføringene.

3045 c) Øke den økonomiske støtten til bedriftsetablering og utvikling gjennom regionale utviklingsmidler og kommunale
3046 næringsfond.

3047 d) Videreføre differensiert arbeidsgiveravgift.

3048 e) Sikre gode helse-/omsorg- og andre velferdstjenester og utdanningstilbud over hele landet.

3049 f) Styrke lokal og regional kontroll over midler til forskning, innovasjon og næringsutvikling.

3050 g) Lage en helhetlig plan for flytting eller deling av flere statlige institusjoner med mål om desentralisering. Slik flytting
3051 kan skje gradvis og må gjennomføres på måter som ivaretar opparbeidet kompetanse og erfaring.

3052 h) At etableringen av nye offentlige institusjoner i så stor grad som mulig må lokaliseres utenfor de store byene.

3053 i) Heve pendlerfradraget.

3054 j) Ha full offentlig utbygging av høyhastighets nettilgang og sikker mobildekning.

3055 k) [Nye kulepunkt foreslås her].

3056

3057 **Styrket satsing på nordområdene**

3058 Nordområdene får stadig større geopolitisk betydning. Den beste måten å sikre norsk suverenitet i nord, er gjennom
3059 levende lokalsamfunn og livskraftig næringsliv. Den negative befolkningsutviklingen i Nord-Norge er en trussel ikke
3060 bare for landsdelen og lokalsamfunnene i nord, men også for Norge som nasjon. Rødt mener det trengs en ny satsing på
3061 å snu befolkningsutviklingen i nord. I dag opplever Nord-Norge at det er det offentlige som er pådriver for fraflytting og
3062 sentralisering. Det offentlige må i stedet gå foran i å sikre bosetning og næringsliv over hele landet.
3063

3064 En bærekraftig forvaltning av de enorme naturressursene i Nord-Norge og Arktis er avgjørende både for å ta vare på
3065 naturen i nord og for å bidra til å bremse klimaendringene. En slik forvaltning forutsetter god dialog og tett samarbeid
3066 på tvers av landegrensene i Arktis. Rødt vil sikre norsk bosetning og suverenitet på Svalbard. Longyearbyen må forbli et
3067 livskraftig familiesamfunn, med flere helårs arbeidsplasser. En klimavennlig energiforsyning på Svalbard må trygges for
3068 framtida, enten det skjer med fornybar energi på øya, landkabel eller gjennom gass- eller kullkraft med karbonfangst og
3069 lagring. Slik prosjekter må ikke gå på bekostning av naturverdiene på Svalbard.
3070

3071 **RØDT VIL:**

- 3072 a) Opprette fossilfri kraftproduksjon på Svalbard.
3073 b) At naturressursene i nord i større grad skal bearbeides lokalt og sørge for flere arbeidsplasser og økt verdiskapning i
3074 nord.
3075 c) Utvikle infrastruktur som havner og veitransport i nord for å sikre sysselsetting og trygge norsk suverenitet ved at vi
3076 ikke er avhengig av utenlandske investorer.
3077 d) [Nye kulepunkt foreslås her].
3078

Folkestyre og ytringsfrihet

3079 Kapitalismen er preget av en stadig sterkere konsentrasjon av makt og verdier. Privat eierskap samles på få hender.
3080 Konsekvensen er ikke bare stor og voksende ulikhet, men også at et lite mindretall får enorm makt som er unndratt
3081 demokratisk styring og kontroll.

3082
3083 Denne utviklinga forsterkes av en globalisert økonomi som gir store teknologiskaper monopol og kontroll over sentral
3084 samfunnsmessig infrastruktur og tilgang på enormt mye informasjon om den enkelte.

3085
3086 De skeive maktforholdene under kapitalismen undergraver en åpen og demokratisk debatt. Både i offentlig og privat
3087 sektor blir det altfor ofte sett på som illojalt å gå ut med faglig uenighet og informasjon, selv om viktige spørsmål som
3088 lønn og arbeidsforhold. Dette gir eiere og ledelse stor makt over den offentlige samtalen og gjør det svært vanskelig å
3089 bygge makt nedenfra og opp.

3090
3091 Samtidig som pengeseddelen styrker sin makt, svekkes stemmeseddelsens betydning. Skiftende regjeringer har vært ivrige
3092 etter å flytte avgjørelser fra folkevalgte organer til foretaksstyrer og direktører, etater, direktorater og departementer eller
3093 kommersielle aktører og overnasjonale organer. Rettsliggjøring bidrar til å svekke handlingsrommet for de folkevalgte.
3094 Innenfor det offentlige sentraliseres makta fra kommuner og fylkeskommuner til staten. Markedsstyring av offentlig
3095 sektor og privatisering har gjort demokratisk styring av velferdsstaten vanskeligere. Den demokratiske kontrollen svekkes.

3096
3097 For Rødt er det et overordnet mål å hegne om og overføre makt til demokratiske, folkevalgte organer. Rødt vil arbeide for
3098 en demokratisering av økonomien gjennom folkevalgte organer og annen demokratisk samhandling. Selveide bedrifter,
3099 kooperativ virksomhet og ideelle organisasjoner er viktige faktorer i dette. Vi vil erstatte udemokratiske overnasjonale
3100 avtaler som EØS med et forsterket internasjonalt samarbeid basert på frie og suverene stater.

3101 Et fornyet folkestyre

3102 RØDT VIL:

- 3103 a) Styrke den folkevalgte styringen av staten på bekostning av byråkratiet i departement og direktorater.
- 3104 b) Innføre lobbyregister på alle forvaltningsnivåer. Styrke karantenereglene for å stenge svingdøra mellom politikk og påvirkningsbransjen.
- 3105 c) Kutte politikerlønningene for å minske gapet mellom folk og de folkevalgte.
- 3106 d) Avvikle monarkiet og innføre republikk. Dette må skje etter en folkeavstemning.
- 3107 e) Avholde flere rådgivende folkeavstemninger.
- 3108 f) Senke sperregrensa ved stortingsvalg. Gjøre det enklere for partier å stille til valg.
- 3109 g) Sikre god dekning i riksdekkende radio og TV for alle landsomfattende partier som stiller lister i valg.
- 3110 h) Videreføre forbudet mot politisk TV-reklame, og stramme inn mulighetene for politisk reklame i sosiale medier.
- 3111 i) Beholde arealfaktoren og dagens 19 valgkretser for å beholde geografisk fordeling av stortingsrepresentanter.
- 3112 j) At Offentlighetsloven skal gjelde for selskaper (IKS, AS, KF og datterselskaper av KF og studentsamskipnader) med offentlig aksjemajoritet.
- 3113 k) Unngå at regjeringen og departementene setter jobben med å lage lover ut på anbud.
- 3114 l) Jobbe for fullt innsyn i kommunikasjon mellom regjeringen eller departementene og utenforstående.
- 3115 m) Forby at anonyme givere kan finansiere politiske partier.
- 3116 n) Forby bidrag til politiske partier fra enkeltpersoner eller selskaper som er registrert i andre land, for eksempel Sveits.
- 3117 o) Styrke Stortingets innsyn, vedtaksmyndighet og kontroll over forvaltningen, herunder regjeringen.
- 3118 p) Motarbeide suverenitetsavståelse og kreve at suverenitet kun kan avstås med 3/4 flertall på Stortinget, i tråd med Grunnloven.
- 3119 q) [Nye kulepunkt foreslås her].

3120
3121
3122
3123
3124
3125

3126 Et levende lokaldemokrati

3127

3128

RØDT VIL:

- 3129 a) Utvikle et levende lokaldemokrati der innbyggerne får reell mulighet til å delta i avgjørelser som gjelder hverdagen og livsvilkårene deres.
- 3130
- 3131 b) Øke kommunenes demokratiske handlingsrom ved å redusere mengden av lover, regler og forskrifter som binder folkevalgte på hender og føtter.
- 3132
- 3133 c) Styrke kommuneloven med ytterligere offentlighet, innsynsrett og politisk handlefrihet.
- 3134 d) At oppgaver som krever stor grad av samordning mellom flere kommuner, bør løses gjennom interkommunalt samarbeid.
- 3135
- 3136 e) Forsvare og videreutvikle en modell med tre forvaltningsnivåer: kommune, fylke og stat.
- 3137 f) Utvikle prosesser der innbyggerne kan ta del i budsjettbehandlingen, og styrke innbyggernes innsynsrett.
- 3138 g) Unngå at viktige politiske beslutninger i kommunestyre og fylkesting flyttes vekk fra folkevalgte organ. At flere deler av staten bør basere seg på demokratiske beslutninger, der brukere, berørte, og relevante interesseorganisasjoner trekkes inn i forvaltningsapparatet.
- 3139
- 3140
- 3141 h) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3142

3143 Mer yringsfrihet

3144

3145

RØDT VIL:

- 3146 a) Styrke og utvide yringsfriheten. Yringsfriheten skal bare begrenses når det er absolutt nødvendig, for eksempel gjennom forbud mot hatytringer.
- 3147
- 3148 b) Styrke og utvide yringsfriheten på arbeidsplassen for offentlig og privat ansatte, gjennom å øke muligheten for at de ansatte internt og offentlig kan ytre seg om ledelsesbeslutninger, arbeidsforhold og produksjon.
- 3149
- 3150 c) Gjenåpne skattelister og inkludere opplysninger om reell inntekt og formue.
- 3151 d) At tros- og livssynssamfunn skal behandles på lik linje med andre frivillige organisasjoner som søker støtte til sin virksomhet.
- 3152
- 3153 e) Ha et filosofi-, livssyns- og religionsfag som ikke favoriserer noen trosretninger.
- 3154 f) Styrke innsynsretten gjennom Offentlighetsloven ved å innskrenke mulighetene til å unnta enkeltdokumenter og sammenstillinger offentlighet. Alle instanser som er omfattet av loven, må ta i bruk søkbare digitale løsninger, med forhåndspubliserings av dokumenter, for å gjøre innsynsretten reell.
- 3155
- 3156 g) Gjøre offentlige data, dokumenter og datasett gratis tilgjengelig for ikke-kommersiell bruk.
- 3157
- 3158 h) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3159

3160 Et sterkere personvern

3161

3162

RØDT VIL:

- 3163 a) Ha strengere lover for datalagring. Sensitive opplysninger skal lagres i Norge og under norsk offentlig kontroll.
- 3164 b) Hindre at private aktører får tilgang til personopplysninger fra internettleverandører.
- 3165 c) Endre etterretningstjenesteloven slik at loven ikke åpner for masseovervåkning og ivaretar kildevernet og befolkningens tillit til staten.
- 3166
- 3167 d) Beholde kontanter som pliktig betalingsmiddel.
- 3168 e) Styrke Datatilsynet som tilsynsorgan og ombud.
- 3169 f) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3170

Antirasisme

3171 Rasisme er et strukturelt problem i Norge som må bekjempes på alle samfunnsarenaer. Det er ødeleggende både for dem
3172 som blir utsatt for det, og for fellesskapet. Rasisme skaper forskjeller mellom folk, og bidrar til å forsvare og forsterke
3173 klasseskillene.

3174
3175 Strukturell rasisme er mekanismer som gjør at minoritetsgrupper kommer dårligere ut enn majoritetsbefolkningen.
3176 Rasisme mot den samiske befolkningen og nasjonale minoriteter er historisk strukturell rasisme i Norge. Rasisme skaper
3177 både økonomiske og helsemessige problemer. Innvandrere og barn av innvandrere er overrepresentert blant fattige og
3178 arbeidsledige, og har oftere dårlige boforhold enn majoritetsbefolkningen. Sannsynligheten for å bli innkalt til intervju
3179 synker for personer som har såkalte utenlandskklingende navn.

3180
3181 Rasistiske forestillinger om «de andre» forsterker sosiale forskjeller og utnyttelsen av mennesker og ligger til grunn
3182 for historiske skamletter som kolonimaktens plyndring av ressurser, slavehandelen og grov utnyttelse av urfolk og
3183 nasjonale minoriteter. Rasisme splitter arbeiderklassen og bidrar til at misnøyen rettes mot «de andre» framfor den
3184 politiske og økonomiske eliten. Rødt ser kampen mot rasisme i sammenheng med andre undertrykkende mekanismer
3185 som kvinneundertrykking, imperialistiske kriger for profitt og dagens økonomiske system.

3186
3187 Høyreekstremismen i Norge må bekjempes. Terrorangrepene 22. juli 2011, drapet på Benjamin Hermansen i 2001 og
3188 terrorangrepet på Al-Noor-moskeen i Bærum i august 2019 viser at høyreekstrem vold og terror er en trussel som må tas
3189 på alvor.

3190
3191 Kampen mot rasisme handler også om å utjevne sosiale forskjeller gjennom særlig utdannings-, arbeidslivs-, bolig-, helse-
3192 og sosialpolitikken.

3193

RØDT VIL:

- 3194
3195 a) Regelmessig kartlegge diskriminering og rasisme i arbeidslivet, boligsektoren og organisasjonslivet for å iverksette
3196 tiltak. Videre sikre tiltak mot rasisme og diskriminering i ansettelsesprosesser og rekruttering.
3197 b) At minoritetsorganisasjoner i større grad involveres i høringer og politikktutforming og sikres ressurser.
3198 c) At lovverk mot hatytringer og hatkriminalitet håndheves.

DISSENS: Et flertall bestående av Aydar, Alvstad, Wessel, Krangnes, Magnusson, Aydar, Espe, Ljøkjell, Nesjan, Kristjánsson, Westrum, Turunen og Mjøs Persen ønsker kulepunktet slik det står (c). Et mindretall bestående av Zaheri ønsker å legge til «, og at fascistiske og nazistiske organisasjoner forbys.»

Forslagsnummer: 6D-6009

- 3199 d) At organisasjoner med en praksis som fremmer rasistiske holdninger, ikke skal motta offentlig støtte.
3200 e) Stanset etnisk profilering og sørge for omfangsundersøkelser. Alle som stanses av politiet, skal få en kvittering som
3201 viser sted, årsak og tidspunkt.
3202 f) At helsevesenet og eldreomsorgen skal tilpasses en flerkulturell befolkningsmasse, blant annet ved å styrke
3203 helsepersonellens kunnskap om flerspråklighet og migrasjonshelse.
3204 g) Ha tiltak for at ungdommer som ikke har foreldre med nettverk, også får mulighet til å skaffe seg jobb, for eksempel
3205 kommunale ordninger med sommerjobber.
3206 h) At utdanningen av lærere og barnehagelærere inkluderer hvordan lærerne skal håndtere rasisme og aktivt arbeide
3207 mot rasisme.
3208 i) At læreplaner og relevant undervisningsmateriale skal inkludere opplæring om rasisme.
3209 j) Nasjonale myndigheter er ansvarlig for at det utarbeides fortløpende støttemateriell for lærere når det oppstår kriser
3210 som krigen i Gaza, sånn at elever har muligheten til å få informasjon og snakke om det som skjer i klasserommet.
3211 k) At handlingsplaner mot rasisme, muslimhat og antisemittisme som et minimum må følges opp med konkrete tiltak,
3212 nok ressurser og klart definert ansvar for oppfølging og evaluering.
3213 l) At det gis økt offentlig støtte til organisasjoner som jobber mot rasisme.
3214 m) At politiet instrueres til å stoppe rasisme og hatpropaganda som spres, fra sentrale byrom og møtesteder.
3215 n) At det skal tilbys flere gratis fritidsaktiviteter og trygge møteplasser som fritidsklubber for barn og unge.
3216 o) [Nye kulepunkt foreslås her].
3217

Urfolksrettigheter og nasjonale minoriteter

3218 Det samiske folket er urfolket i Norge. Norge har også fem nasjonale minoriteter: Kvenene, rom, romani, skogfinnene og
3219 jødene, som har hatt tilhold i Norge i lang tid og dermed særegne rettigheter. Urfolket har rettigheter med grunnlag blant
3220 annet i FNs menneskerettighetskonvensjon. Samisk språk, næringsliv, kultur og levemåte er under sterkt press. Samisk
3221 språk er sterkt svekket over det meste av Sápmi. Det står sterkt bare i de samiske majoritetsområdene i indre Finnmark.
3222 Dette er resultatet av statlig undertrykking og fornorskningpolitikk, som var offisiell norsk politikk overfor samene fram
3223 til slutten av 1960-tallet. Senvirkningene av denne politikken er blant annet at flertallet av samene i Norge i dag vokser
3224 opp uten å lære morsmålet sitt.

3225
3226 Reindriften i hele Sápmi har havnet i en svært kritisk situasjon. Særlig nedbygging og annen reduksjon av arealene
3227 truer denne næringen. Dette er en sterk trussel mot helt grunnleggende deler av samiske rettigheter og er et brudd
3228 på de anerkjente rettighetene som urfolk. Vindkraftutbygging i trekk- og beiteområder for rein er den sterkeste
3229 voksende trusselen nå, men også kraftlinjebygging, hyttefelt og arealkrevende bergverk og gruvedrift reduserer
3230 eksistensmulighetene for reindriften og hele den samiske kulturen. Den voksende fiskeoppdrettsnæringen, den havgående
3231 fiskeflåta og snurperne som går inn i fjordene, reduserer og truer viktige sjøsamiske fiskemuligheter. Den sjøsamiske
3232 fiskerbonden har sitt historiske motstykke i innlandets dálon (viddegårdsbruk), basert på utmarkshøsting og husdyrhold.
3233 Landbruket er en viktig del av birgejupmi (selvberging) og har stor betydning for samisk bosetting.

3234
3235 Klimaendringene, som medfører endringer i vekstsesong, vegetasjon og beitegrunnlag, er også truende for tradisjonell
3236 reindrift og annen samisk naturbruk og næringsvirksomhet.

3237
3238 Rødt vil ha et samfunn der samiske rettigheter ivaretas, og samisk kultur får sin rettmessige plass. Men det er ikke bare
3239 i Norge at urfolks rettigheter og kultur har blitt undertrykt. Mange urfolk verden over lever under svært vanskelige
3240 forhold. Disse urfolkene har krav på vår oppmerksomhet, internasjonal og nasjonal beskyttelse, hjelp til å opprettholde
3241 sin kultur samt vår solidaritet.

Samisk råderett over naturressursene

RØDT VIL:

- 3242
3243
3244
3245
3246 a) Stanse vindkraftutbygging i områder for reindrift, også der det er gitt konsesjon.
3247 b) Styrke lokal kontroll over naturressursene i samiske områder både på land og i sjøen, styrke samisk medbestemmelse
3248 og prinsippet om fri, informert forhåndsgodkjennelse ved inngrepssaker i samiske områder.
3249 c) At rettighetene som er bestemt i Finnmarksloven, skal utvides til å gjelde hele Sápmi.
3250 d) At reindriftsloven skal styrke reindriftens vern mot inngrep fra andre interesser.
3251 e) Styrke samisk selvbestemmelse og Sametingets suverenitet.
3252 f) Styrke alliansebygging med urfolk og støtte tilbakeføring av landområder til urfolk nasjonalt og internasjonalt.
3253 g) Styrke bosetting og kultur i markebygdene i Nordre Nordland og Sør-Troms.
3254 h) Bygge og sikre fiskemottak og gi støtte til foredling, kombinasjonsnæringer og småskaladrift.
3255 i) Arbeide for at det etableres en ny grenseoverskridende reindriftskonvensjon mellom Norge og andre land, med
3256 formål om mer helhetlig og forutsigbar drift, bedre ressursutnyttelse, mindre byråkrati, og bedre samhold mellom
3257 reindriftssamer over landegrensene.
3258 j) Opprettholde samisk jordbruk og stimulere til mer fjordfiske og større grad av lokal videreforedling og dyrking av
3259 grønnsaker, sanking og foredling av bær og andre naturgitte ressurser.
3260 k) Ivareta naturmangfoldet i Sápmi.
3261 l) [Nye kulepunkt foreslås her].

Samisk språk, kultur og utdanning

RØDT VIL:

- 3262
3263
3264
3265
3266 a) Styrke det samiske språket gjennom å lovfeste retten til samiske læremidler, styrke rekrutteringen til og
3267 videreutdanningen av samiske lærere og videreutvikle det samiske barnehagetilbudet.

- 3268 b) At det samiske folk skal ha fast representasjon i Nordisk Råd.
3269 c) At det skal opprettes Samiske Hus flere steder i Norge.
3270 d) At uavhengig av språklig ståsted, må samiske barn ha rett til samiskspråklig opplæring i alle barnehager i Sápmi.
3271 e) At fiskeoppdrett skal ut av gytefjorder og ut av områder hvor det drives med sjølaksefiske.
3272 f) Øke støtten til litteratur på de samiske språkene, både originallitteratur og oversettelser.
3273 g) Styrke samiskopplæring i hele landet og at elever som følger fjernundervisning får rett til hospitering.
3274 h) Dokumentere de samiske språkene slik at de blir tilgjengelig for fremtidige generasjoner.
3275 i) Opprette dokumentasjonscenter om konflikten ved utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget i Máze / Masi.
3276 j) Følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport blant annet gjennom å sikre at samiske rettigheter oppfylles, og gjennom å sette urfolk- og nasjonale minoriteter økonomisk i stand til å gjøre videre språklig- og kulturelt forsoningsarbeid.
3277
3278
3279 k) [Nye kulepunkt foreslås her].

3280 Helsepolitikk – Samiklinikken

3281 RØDT VIL:

- 3282
3283
3284 a) Styrke samiske spesialisthelsetjenester, og sikre at samer over hele Norge har tilgang på spesialisthelsetjenester med
3285 samisk kultur-, samfunns- og språkkunnskap.
3286 b) Styrke samisk selvbestemmelse i helsepolitikken, blant annet gjennom å sikre Sámi Klinihka organiseres med et eget
3287 styre og eget budsjett under Helse Nord RHF.
3288 c) Jobbe for et tilgjengelig samisk helsetilbud også i de store byene, for eksempel Oslo og Bergen.
3289 d) [Nye kulepunkt foreslås her].

3290 Krisesenter og vold mot kvinner blant samer

3291 RØDT VIL:

- 3292
3293
3294 a) Sikre tilgjengelig krisesentertilbud i hele Sápmi.
3295 b) Sikre kompetanseheving om samiske samfunn, språk og kultur i politiet, hjelpeapparatet og i institusjoner og
3296 organisasjoner som tilbyr krisetelefoner og krisehjelp til den samiske befolkningen.
3297 c) Sikre samiske barns rett til likeverdige tilbud gjennom sikre kompetanse om samisk språk- og kultur i barneombudet,
3298 og gjennom å etablere et Samisk Barnehus eller nasjonalt ambulerende samisk kompetanseteam under Barnehuset i
3299 Finnmark.
3300 d) [Nye kulepunkt foreslås her].

3301 Nasjonale minoriteter og internasjonalt ansvar

3302 Andre og nyere minoriteter og folkegrupper i Norge må få mulighet til å praktisere kulturen og språket sitt så langt det er
3303 mulig. Samfunn og skole må søke å benytte tolketjenester og digitale oversettelser i alle sammenhenger når rettigheter,
3304 skole og arbeid står på dagsordenen. Nasjonale minoriteter i Norge må sikres reell rett til opplæring i sitt eget morsmål og
3305 kunne delta i samfunnet med det der det er mulig.
3306

3307 Antisemittismen har dype røtter i europeisk historie og i vår egen historie her i Norge. Vi må fordømme og bekjempe
3308 antisemittisme i alle dens former. Jøder skal ikke oppleve trusler og frykt i Norge.
3309

3310 RØDT VIL:

- 3311
3312 a) At kvenene får et eget fond som erstatning for fornorskningspolitikken, og at det blir gitt tilstrekkelige statlige
3313 tilskudd til revitalisering av kvensk språk og kultur, blant annet kvensk ukeavis og radioprogram på kvensk.
3314 b) Sikre at nasjonale minoriteter i skole og barnehage får undervisning i eget språk.
3315 c) At Norge skal gi bistandsmidler til land og organisasjoner som jobber for urfolk og nasjonale minoriteters rettigheter.
3316 d) Etablere språkutdanning til nasjonale minoriteter, i lærerutdanninger og på universitetsnivå.
3317 e) Sikre tolketjenester for mennesker på alle språk vi til enhver tid har i landet.
3318 f) Jobbe for at det opprettes et utviklingsfond for alle nasjonale minoriteter og andre folkegrupper som kan styrke
3319 kulturene og språkene deres.
3320 g) Øke støtten til bokutgivelser på kvensk, romani og romanes, enten det er originallitteratur eller oversettelser.
3321 h) At forslag i sannhets- og forsoningskommisjonens rapport må følges opp, og det må sikres tilstrekkelig
3322 statlig finansiering til revitalisering av kvensk språk og kultur, til kvensk utdanning og opplæring, og kvensk
3323 mediemangfold. Sikre retten til morsmålsopplæring, og til at nasjonale minoriteter i barnehage og skole får
3324 opplæring i og på eget språk.
3325 i) At staten skal gi støtte til prosjekter som kan fremme kunnskap om urfolk og nasjonale minoriteter.

- 3326 j) At kvenfolkets dag 16. mars vedtas som offisiell flaggdag.
- 3327 k) At arbeid mot antisemittisme skal prioriteres av det offentlige, blant annet som en del av politiets innsats mot
- 3328 hatkriminalitet og i lærerutdanningen og utdanningsvesenet.
- 3329 l) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3330

Skeiv politikk

3331 Samfunnets normer og forventninger til kjønn og seksualitet påvirker oss alle. Rødt jobber for et samfunn hvor alle
3332 mennesker er fri til å leve ut sin seksualitet og til selv å få uttrykke og gjøre kjønn på den måten de ønsker. Mulighetene
3333 for å leve et godt og fritt liv avhenger blant annet av mulighetene for å kunne ta utdanning, forsørge seg selv, ha god helse
3334 og bli anerkjent for den man er i alle sammenhenger. Statistikkene viser dessverre at skeive som gruppe fremdeles har
3335 dårligere levekår enn resten av befolkningen. For Rødt er derfor det å stille politiske krav som hever levekårene for denne
3336 gruppa, en del av kampen mot Forskjells-Norge. Det er heller ikke slik at alle skeive har like muligheter til å leve ut sin
3337 seksualitet eller sitt kjønnsuttrykk. Vi har derfor fokus på de av oss som lever under forhold som gjør at det å være skeiv
3338 kan oppleves ekstra vanskelig, har funksjonsnedsettelse eller er innvandrere og minoriteter som blir utsatt for rasisme.
3339 Transpersoner er blant dem som skårer lavest når det gjelder levekår. Holdninger til transfolk bør endres gjennom at
3340 kunnskap spres, at transfolks virkelighet gjenspeiles i lovverket og synliggjøres i statistikkene, og at man jobber for
3341 bedringer i helsetilbudet.

Kjønnsidentitet

RØDT VIL:

- 3342 a) Ha en tredje kjønnskategori hvor alle kan angi sitt eget kjønn.
- 3343 b) Jobbe mot Rikshospitalets monopol på behandling av kjønnsinkongruens, med mål om et desentralisert
- 3344 behandlingstilbud.
- 3345 c) At det etableres et helhetlig behandlingstilbud med lav terskel og spesialkompetanse i alle helseregionene for
- 3346 personer som opplever kjønnsinkongruens eller kjønnsdysfori basert på deres individuelle behov og ønsker.
- 3347 d) At det opprettes en klageinstans for alle som får avslag på søknad om kjønnsbekreftende behandling.
- 3348 e) At alle som har blitt tvunget til å kastrere seg for å få endret juridisk kjønn før lovendringen i 2016, skal ha rett på
- 3349 erstatning.
- 3350 f) At kjønnsnormaliserende, kosmetiske inngrep forbyes inntil barnet selv kan samtykke.
- 3351 g) At det i ny teknisk forskrift stilles krav til at alle offentlige nybygg og offentlige bygg der toaletter og
- 3352 garderobefasiliteter skal restaureres, skal ha kjønnsnøytrale alternativer med enkeltbåser for dusj, toalett og
- 3353 garderobe.
- 3354 h) Jobbe for økt forskning og kompetanse innen behandling av transpersoner.
- 3355 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

Et lovverk som sikrer like rettigheter uavhengig av seksuell orientering

RØDT VIL:

- 3364 a) Fortsatt ha en kjønnsnøytral ekteskapslov, rett til assistert befruktning, adopsjon og medmorskap.
- 3365 b) At skeive må inkluderes i hjelpetilbudet som finnes til mennesker i prostitusjon. Tilbudet må tilpasses slik at de også
- 3366 fanger opp de særskilte utfordringer som skeive i prostitusjon har.
- 3367 c) Ha lokale handlingsplaner for kjønns- og seksualitetsmangfold samt rådgivningstjenester for spørsmål om seksuell
- 3368 orientering og kjønnsuttrykk som bl.a. kan gi informasjon i skolen og i arbeidslivet.
- 3369 d) At elever og barnehagebarn gis innsikt i mangfoldet av ulike kjønnsidentiteter og seksuelle orienteringer.
- 3370 e) Arbeide for et adopsjonslovverk med internasjonale adopsjonsordninger som muliggjør adopsjon uavhengig av kjønn,
- 3371 kjønnsidentitet eller legning.
- 3372 f) Jobbe for at barn som har flere enn to foreldre, skal sikres juridiske rettigheter til alle foreldre.
- 3373 g) Sikre at organisasjoner som driver med LHBTI+-arbeid har midler til å ha aktivitet. Legge vekt på at skeive
- 3374 minoriteter også får midler.
- 3375 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

Skeive flyktninger

3376 Det er fremdeles kriminelt – i flere tilfeller livsfarlig – å ha en annen seksuell orientering enn heterofil i mange land.
3377 Flere land har kriminalisert det å ha en annen legning enn heterofil, og i åtte land kan du dømmes til døden om du
3378 praktiserer en annen legning enn heterofili. I mange land er det straffbart å snakke positivt om LHBTI+, inkludert å bære
3379 symboler som symboliserer dette. Ifølge Amnesty krever også mange land at transpersoner gjennomgår en irreversibel
3380 sterilisering før de kan endre juridisk kjønn. Derfor må Norge gå foran for å styrke rettighetene til personer som bryter
3381 med samfunnets normer for kjønn og seksualitet.
3382
3383
3384

3385 **RØDT VIL:**

- 3386 a) Høyne kompetansen om seksualitet og kjønnsidentitet hos UDI og UNE ved intervju av flyktninger som søker på
3387 bakgrunn av seksuell orientering eller kjønnsidentitet, og sette krav om slik kompetanse ved alle statlige asylmottak.
- 3388 b) At LHBTI+ blir en del av introduksjonsprogrammene for nyankomne flyktninger.
- 3389 c) Sikre at transpersoner har tilgang til behandling (hormoner, etc.) mens de venter på svar på om de har fått innvilget
3390 asyl eller ikke.
- 3391 d) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3392

Rettigheter for mennesker med funksjonsnedsettelse

3393 Likestilling må ligge til grunn for all politikk som omhandler eller påvirker kronisk syke og mennesker med
3394 funksjonsnedsettelse. De av oss som har en funksjonsnedsettelse, blir først og fremst funksjonshemmet i møtet
3395 med samfunnskapte barrierer og diskriminering. Disse barrierene må vi bryte, og det gjøres best ved å sikre
3396 samfunnsdeltakelse, hindre diskriminering og utforme samfunnet universelt.

3397
3398 Alle mennesker har rett til like muligheter til deltakelse i samfunnet, utdanning og arbeidsliv. Et viktig verktøy for
3399 mennesker med funksjonsnedsettelse er tilgang på god og riktig assistanse, som de som selv har assistansebehov, kan
3400 være med på å utforme. Personlig assistanse muliggjør likestilt deltakelse i samfunnet.

3401
3402 Mennesker med funksjonsnedsettelse har rett til å delta i arbeidslivet og i utdanning og å kunne benytte seg av offentlige
3403 tjenester, på lik linje med andre i samfunnet. Utdanning, arbeidsliv, NAV og helsetjenester må bedre tilpasses personer
3404 med funksjonsnedsettelse, og tiltakene er mer utfyllende beskrevet i de aktuelle kapitlene.

Et lovverk for likestilling

3405
3406 Mennesker med nedsatt funksjonsevne skal få innfridd sine menneskerettigheter på lik linje med alle andre i samfunnet.
3407 Mennesker med funksjonsnedsettelse skal ikke diskrimineres bort fra samfunnsdeltakelse. Krav til universell utforming
3408 både fysisk og på informasjons- og kommunikasjonsfeltet må da håndheves langt strengere enn det som er dagens praksis.

3409
3410
3411 **RØDT VIL:**

- 3412 a) Ha en handlingsplan for universell utforming fram mot 2035, med fokus på bygg, IKT-løsninger, samferdsel og
3413 offentlige rom samt utdanningsinstitusjoner og arbeidsplasser.
- 3414 b) Rettighetsfeste en nasjonal TT-ordning og inkludere alle med særskilt behov for det. Pårørende til personer med
3415 nedsatt funksjonsevne skal også ha rett til transportstøtte ved behov.
- 3416 c) Styrke offentlige tilretteleggingsordninger for hjem, skole og arbeidsplasser i alle kommuner.
- 3417 d) Sikre at interesseorganisasjonene for mennesker med nedsatt funksjonsevne og deres pårørende har innflytelse på
3418 offentlige prosesser som påvirker deres medlemmer, og blir sikret god økonomi.
- 3419 e) At barn- og ungdom med nedsatt funksjonsevne, ivaretas spesielt i barnehage, skole og på arbeidsmarkedet. Barn
3420 og ungdom med særskilte behov må sikres etterskoletilbud også etter 7. klasse, ut videregående skole og uten
3421 egenandel. Rådgivningstjenestene i skolesystemet må sikres kompetanse i spørsmål som gjelder funksjonsnedsettelse,
3422 utdanning og arbeidsliv.
- 3423 f) Sikre at kommunene har klare nok krav til styring og kvalitetssikring av tjenester som blir utført av andre enn
3424 kommunen selv. Dette gjelder også ordninger med BPA.
- 3425 g) At idrettsledere og trenere får verktøyene som kreves for å inkludere funksjonshemmede i idretten.
- 3426 h) Styrke habiliterings- og rehabiliteringstilbudet i både spesialisthelsetjenesten og kommunene.
- 3427 i) Gi alle med funksjonsnedsettelse tilgang på nødvendige hjelpemidler.
- 3428 j) Øke ytelsene til personer som står utenfor arbeidslivet på grunn av nedsatt funksjonsevne.
- 3429 k) Øke antallet VTA-plasser, og sikre at offentlige og private arbeidsgivere ansetter flere personer med
3430 funksjonsnedsettelse.
- 3431 l) Oppfylle retten til medvirkning og medbestemmelse som fremgår tydelig av FN-konvensjonen for mennesker med
3432 nedsatt funksjonsevne (CRPD).
- 3433 m) [Nye kulepunkt foreslås her].
3434

Ungdom

3435 Ungdom blir påvirket av lovene og endringene i samfunnet og representerer viktig håp for framtida. Likevel blir ungdom
3436 for ofte ignorert i viktige spørsmål, de har lite påvirkningskraft, og tilbud for ungdom bygges ned. Rødt vil styrke
3437 ungdoms rett til å utøve egen kultur og gi ungdom økt påvirkningskraft i politiske beslutninger og organer.
3438

Ungdom skal ha politisk påvirkningskraft

3439 Ungdom kan i større grad bli påvirket av politiske beslutninger enn det mange voksne blir. Det som skjer i tenårene, kan
3440 ha konsekvenser for resten av livet. Klimaendringer og miljøødeleggelser er problemer man ikke har funnet en løsning
3441 på, hvor konsekvensene kommer til å prege alle kommende generasjoner. Allikevel har en stor andel av ungdom ingen
3442 mulighet til å påvirke sin situasjon direkte gjennom valg, selv om de både kan straffeforfølges, og må betale skatt. Som
3443 marginalisert gruppe har minoritetsungdom i enda mindre grad påvirkningskraft på viktige politiske beslutninger som
3444 angår dem og deres nærmiljøer. Prøveordningen med valg for 16-åringer har vist at velgerne blir mer aktive når de blir
3445 inkludert tidligere.
3446

RØDT VIL:

- 3447
- 3448 a) Innføre allmenn stemmerett for 16-åringer.
 - 3449 b) Etablere gode retningslinjer som sikrer at Ungdomsråd og ungdommens fylkesråd blir demokratisk valgt, og at de får
 - 3450 reell deltakelse og påvirkningskraft.
 - 3451 c) At demokratisk valgte ungdomsråd skal ha forslags-, møte- og talerett i hovedutvalg, formannskap og
 - 3452 kommunestyret, også i saker som ikke angår ungdom.
 - 3453 d) At myndighetene skal legge til rette for reell innflytelse for barn og unge i lokale, nasjonale og internasjonale
 - 3454 beslutningsprosesser.
 - 3455 e) Utarbeide en handlingsplan for hvordan minoritetsungdom kan sikres påvirkningskraft både i og utenfor formelle
 - 3456 politiske organer
 - 3457 f) Gi rett til politisk fravær i ungdomsskolen.
 - 3458 g) At grunnstøtten til norske barne- og ungdomsorganisasjoner må økes.
 - 3459 h) [Nye kulepunkt foreslås her].
3460

Ungdom skal ha rett til egne plasser og kulturuttrykk

3461 Ungdom skal ha rett til egen kultur, men også egne rom. Derfor må man tilrettelegge for ungdommenes hobbyer,
3462 kulturuttrykk og egenorganisering.
3463

RØDT VIL:

- 3464
- 3465 a) Gi ungdom råderett over egne kulturinstitusjoner.
 - 3466 b) Bygge ut fritidsklubber over hele landet, og jobbe for at kommunene får finansiering til å ha gode ungdomstilbud.
 - 3467 c) Sikre fullverdige kulturtilbud for ungdom også i distriktene.
 - 3468 d) Opprette flere ungdomshus, både selvstyrte og kommunalt styrte. Ungdoms egenorganisering må støttes økonomisk.
 - 3469 e) Gi ungdom mulighet til å ta i bruk forlatt og ubrukt privat og kommunal eiendom.
 - 3470 f) At det offentlige legger til rette for ungdoms utøvelse av kultur og kunst gjennom å stille øvingslokaler, studioer,
 - 3471 graffiti vegger og andre fasiliteter til rådighet, samt øke tilgangen til utstyr og instrumenter.
 - 3472 g) Legge til rette for at ungdom kan dyrke interessene sine gjennom digitale kulturelle uttrykksformer som dataspill,
 - 3473 film, grafisk produksjon og koding.
 - 3474 h) Redusere prisene for barn og unge som ønsker å delta i organiserte fritidsaktiviteter.
 - 3475 i) Styrke og tilrettelegge for uorganisert idrett gjennom ballbinger, kommunale skateparker, og lignende.
 - 3476 j) At barn og ungdom må få fri tilgang til kunst og kultur.
 - 3477 k) Styrke Frifond-ordningen.
 - 3478 l) [Nye kulepunkt foreslås her].
3479
- 3480
- 3481

Digitalpolitikk

3482 Rødt ønsker å demokratisere internett. Vi aksepterer ikke at noen få amerikanske og kinesiske storselskaper i praksis har
3483 full kontroll med den digitale infrastrukturen i samfunnet. For Rødt er digital suverenitet et mål, og data om norske
3484 innbyggere skal derfor lagres i Norge.

3485
3486 Rødt ser på data som er samlet inn i offentlig regi, som innbyggernes felles eiendom. Slike data skal ikke selges bort, men
3487 tilgang kan gis gratis eller for en avgift. Spørsmålet angående tilgang og kostnaden bestemmes demokratisk på bakgrunn
3488 av formålet. For Rødt er det et mål at vi bygger opp en norsk IT- industri med et mangfold av små og store selskaper.
3489 Offentlige IT-kontrakter skal brukes aktivt for å bygge opp en slik industri.

3490
3491 Det er avgjørende å bringe de globale teknologigigantene inn under folkevalgt kontroll. Det innebærer blant annet å
3492 innføre et skatteregime som sørger for at disse selskapene betaler en reell skatt, slik at de ikke får utkonkurrere annet
3493 næringsliv, som for eksempel medier.

3494
3495 **RØDT VIL:**

- 3496 a) Opprette en statlig skytjeneste som en del av den grunnleggende digitale infrastrukturen i offentlig sektor, inkludert
3497 maskinvaren og programvaren som kreves for å drifte de digitale tjenestene i offentlig sektor. En slik statlig
3498 skytjeneste skal være tilgjengelig for alle statlige, kommunale og fylkeskommunale virksomheter.
- 3499 b) At en statlig skytjeneste skal bygges opp gjennom bruken av åpen kildekode og åpne standarder. Dette skal hindre
3500 at offentlig sektor blir låst til en eller et fåtall leverandører og vil gi mer åpenhet og innsikt i hvordan systemene
3501 fungerer.
- 3502 c) Skattlegge teknologigigantene på en måte som gjør at disse selskapene ikke undergraver norsk næringsliv.
- 3503 d) Sørge for at offentlig sektor bruker faste ansatte i fulle stillinger til å utvikle og drifte sine egne løsninger.
- 3504 e) Opprette en statlig virksomhet som skal yte konsulenttjenester rundt IT for offentlig sektor for å holde på
3505 kunnskapen og samtidig hindre privatisering av offentlig drift.
- 3506 f) Unngå, og fase ut, lukket, proprietær programvare som standard i kommune og stat, inkludert programvare som
3507 utvikles på oppdrag for kommune og stat.
- 3508 g) At grunnleggende digitale tjenester som ses på som nødvendigheter for å leve et normalt og fullverdig liv, skal leveres
3509 som en del av det offentlige tjenestetilbudet. Bredbånd skal bygge ut i hele landet.
- 3510 h) Jobbe for at det digitale Norge blir miljøvennlig, blant annet gjennom forbud mot Bitcoin-serverparker og lignende.
3511 Ha en restriktiv politikk for bruken av kunstig intelligens (KI) for å holde internetts strømforbruk under kontroll.
- 3512 i) Sikre offentlig kontroll av kunstig intelligens, og utvikle egne norske KI-modeller.
- 3513 j) At tilgang til internett må anses som en menneskerett og skal derfor gjøres tilgjengelig gratis for alle.
- 3514 k) Innføre en nasjonal aldersgrense på sosiale medier, som må kunne håndheves på en reell måte.
- 3515 l) Barn under 13 år skal skjermes for smarttelefoner.
- 3516 m) Innføre et generelt forbud mot overvåkingsbasert reklame, og et særegent forbud mot å spore barn til kommersielle
3517 formål.
- 3518 n) Utrede bedre regulering av avhengighetsskapende design.
- 3519 o) Håndheve forbudet mot markedsføring mot barn under atten år også på internett.
- 3520 p) At det på områder hvor kommuner og offentlige instanser har samme behov for en digital tjeneste, skal lages felles
3521 løsninger som kan tas i bruk på tvers i stedet for at de utvikler tjenester parallelt eller kjøper inn hver for seg i
3522 markedet, etter modell av hva som er gjort for einnsyn.no.
- 3523 q) [Nye kulepunkt foreslås her].
3524

Mot imperialisme og krig

3525 Kapitalismen som system har et indre behov for å ekspandere – også utover de nasjonale grensene. Norge er en
3526 integrert del av det globale, imperialistiske systemet og har blitt en offensiv aktør på de globale markedene. Norge har
3527 imperialistiske interesser innenfor blant annet oljevirkksomhet, oppdrett og mineraler. Oljefondet har vært og er investert
3528 i alt fra krig til naturødeleggelser.

3529
3530 Norge har sammen med allierte i angrepsalliansen NATO deltatt i eller støttet en rekke imperialistiske kriger mot andre
3531 land – Irak, eks-Jugoslavia, Afghanistan, Libya og Syria. Dette har ført til enorme menneskelige lidelser, politisk ustabilitet
3532 og har drevet mennesker på flukt. Norge må slutte å delta i stormaktenes folkerettsstridige kriger, og heller bygge opp et
3533 sterkt, nasjonalt forsvar.

3534
3535 De sikkerhetspolitiske institusjonene som skal sikre fred i Europa og verden, fungerer ikke etter formålet. Det trengs
3536 derfor en ny sikkerhetsarkitektur, som er i stand til å skape og bevare fred. Rødts mål er en forsvarsallianse som styrker
3537 vår nasjonale sikkerhet og selvstendighet, og ikke styres av stormaktsinteresser.

3538
3539 Rødt er mot alle former for imperialisme, uansett hvem som står bak. Rødt mener at Norge ikke skal stille seg på noen
3540 side i kampen mellom imperialistiske stormakter. Med sine kriger og intervensjoner over store deler av kloden, er USA
3541 med NATO som redskap den sterkeste imperialistmakta i verden. Samtidig viser Russlands brutale invasjon av Ukraina,
3542 Tyrkias aggresjon mot naboland og Israels folkemorderiske kolonialisme i Midtøsten, at aggressiv imperialisme ikke er
3543 forbeholdt ett land.

3544
3545 Rødts antiimperialisme er basert på mellomfolkelig solidaritet, respekt for folkerett og sjølråderett, at Norge ikke skal
3546 delta i eller støtte angrepskriger. Dette er uforenelig med NATOs grunnlag.

3547
3548 NATO omtaler Israel som en likesinnet partner, og gjennom NATO-medlemskapet er også Norge del av dette
3549 partnerskapet med apartheidregimet og okkupantmakten Israel. NATO er en atomvåpenallianse som gir seg selv retten til
3550 å bruke atomvåpen først i en krig, og har dratt Norge inn i flere kriger som både har rammet andre lands sivilbefolkning,
3551 undergravet folkeretten og gått på bekostning av Norges nasjonale forsvarsevne. Rødt vil derfor at Norge melder seg ut av
3552 NATO når det er flertall i folket og flertall på Stortinget for dette. Rødt vil arbeide for at Norges hovedrolle internasjonalt
3553 skal være å jobbe for global gjensidig nedrustning, fredsmekling og langsiktig støtte til gjenoppbygging etter konflikter,
3554 ivareta og forsvare folkeretten og nasjonenes rett til selvbestemmelse.

3555
3556 Se også kapitlet om internasjonal solidaritet og kapitlet om oljefondet.

3557
3558 **RØDT VIL:**

- 3559 a) Jobbe for forsvarsallianser med andre demokratiske land i vår geografiske nærhet uavhengig av
3560 stormaktsrivaliseringen.
- 3561 b) Melde Norge ut av NATO.
- 3562 c) Ikke ha noen norsk deltakelse eller støtte til angrepskrig, verken militært, politisk eller økonomisk.
- 3563 d) Sikre folkevalgt kontroll over utenriks- og sikkerhetspolitikken. Militære styrker skal aldri sendes utenlands uten
3564 vedtak i Stortinget i plenum.
- 3565 e) At Norge må avvikle den faste militærbasen i Jordan og hente styrkene hjem.
- 3566 f) Sikre veteranenes rettigheter til økonomisk erstatning og oppfølging og hjelp ved psykiske og fysiske skader. Rødt er
3567 mot krigene, men for rettferdig behandling av veteranene.
- 3568 g) Stanse all våpeneksport til bruk i angrepskrig, undertrykking og menneskerettighetsbrudd.
- 3569 h) Kreve sluttbrukererklæring for all våpeneksport fra Norge og norskeide selskaper i andre land, med en re-
3570 eksportklausul, også fra Norges allierte.
- 3571 i) Forby kjemiske, biologiske, radiologiske, nukleære og autonome våpen og arbeide for full atomnedrustning. Norge
3572 må umiddelbart signere den internasjonale avtalen om forbud mot atomvåpen.
- 3573 j) Styrke det internasjonale nødhjelpsapparatet og gjøre det i stand til å reagere raskt i en krisesituasjon.
- 3574 k) At Russland umiddelbart stanser krigen og trekker seg ut av Ukraina. Vi støtter ukrainernes legitime motstandskamp
3575 for nasjonal suverenitet, i tråd med de hensynene som ligger i uttalelsen fra Rødts landsmøte i 2023.
- 3576 l) Støtte kamp mot undertrykking, blokader og imperialistisk dominans også i andre deler av verden.
- 3577 m) Gjeninnføre krigsforebygging som en av Forsvarets hovedoppgaver
- 3578 n) At folkerettsstridig angrepskrig og krigsforbrytelser blir straffeforfulgt.
- 3579 o) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3580

Militær og sivil beredskap

3581 Militær beredskap

3582 Det trengs en sikkerhetspolitikk både i Norden, Europa og verden, som faktisk er i stand til å hindre angrepskrig, ivareta
3583 og forsvare folkeretten og nasjonenes rett til selvbestemmelse. Rødts mål forsvarspolitisk er et defensivt, sterkt nasjonalt
3584 forsvar, uavhengig av stormaktsinteresser.

3585
3586 Forsvaret må være rustet til å forsvare oss om det blir nødvendig, med allmenn verneplikt som et bærende prinsipp.
3587 Den sterkt økte militære aktiviteten fra USA og NATO i nordområdene strider mot Norges interesse av lavspenning,
3588 forutsigbarhet og stabilitet i nord. Parallelt med styrkingen av det norske forsvaret må det gjøres mer for å redusere
3589 risikoen for krig mellom stormaktene; bevare lavspenning, unngå eskalerende stormaktsrivalisering i Norges nærområder
3590 og sikre at folkerettens forbud mot angrepskrig respekteres og håndheves. Rødt står for en forsvarspolitikk med mål om
3591 fred og lavspenning.

3592
3593 Det norske forsvaret har over lang tid blitt nedbygd til fordel for angrepskrig i utlandet istedenfor å forsvare vårt eget
3594 land. Nedbyggingen av invasjonssvaret har medført at personell har blitt nedprioritert til fordel for svært kostbart
3595 materiell, som F35-kampflyene, mer egnet til offensiv krigføring i utlandet enn til forsvar av Norge. Flere av Forsvarets
3596 oppgaver har blitt privatisert. Både de ansattes arbeidsbetingelser og forsvarevnen har blitt svekket. Militær beredskap og
3597 nasjonal matvareberedskap er svekket som resultat av redusert matproduksjon og sjøforsyning.

3598
3599 Rødt vil styrke Norges nasjonale forsvarevne for å sikre vår selvstendighet. Ved å øke evnen til å være til stede og hevde
3600 suverenitet i nordområdene, bidrar vi også til å redusere muligheten for misforståelser, konflikt og stormaktsrivalisering
3601 i regionen. Med et sterkere nasjonalt forsvar kan vi sørge for at Norge er premissleverandør for militær aktivitet på vårt
3602 eget territorium.

3603
3604 New Public Management og økt markedsstyring har bidratt til å svekke det norske forsvaret gjennom mange år.
3605 Konkurransetsetting hører ikke hjemme i sektorer som er avgjørende for rikets sikkerhet. Hele faste stillinger og
3606 tilbakeføring av støttefunksjoner i Forsvarets egenregi skaper trygghet, tillit og i siste instans bedre beredskap.

3607 RØDT VIL:

- 3608
3609 a) Styrke den allmenne verneplikten.
3610 b) Gjenreise Norges luftvern; styrke Hæren og Heimevernet med flere soldater, mer øving og mer moderne utstyr; styrke
3611 Sjøforsvaret og gjenopprette Sjøheimevernet.
3612 c) Prioritere militære kapasiteter som er egnet for å forsvare våre grenser og nærområder, framfor bruk i angrepskrig i
3613 andre deler av verden
3614 d) Gjenreise prinsippet om at det ikke skal være utenlandske militærbaser på norsk jord i fredstid. Oppheve avtalen med
3615 USA om nye «omforente områder». Sikre norsk jurisdiksjon på norsk jord.
3616 e) At den militære beredskapen og mannskapene Forsvaret rår over, i sterkere grad må forpliktes til å bistå
3617 sivilsamfunnet.
3618 f) Sikre retten til militærnekting og retten til å få opplæring i sivile motstandsformer.
3619 g) Styrke et defensivt cyberforsvar og øke kunnskapen om digital sikkerhet i befolkningen.
3620 h) Gå imot kostbar masseovervåking uten tilstrekkelig demokratisk kontroll som dagens lov om etterretningstjenesten
3621 åpner for.
3622 i) At rammeavtalene i etterretningssamarbeidet mellom Norge og USA må offentliggjøres. Det må kreves bedre
3623 informasjon om etterretningsarbeidet overfor Stortinget, og Kontrollutvalget må få lov til å bruke utenlandske kilder
3624 i sin granskning.
3625 j) At Norge arbeider mot militarisering av verdensrommet og ikke bruker vår romteknologi til militære formål.
3626 k) At en uavhengig tredjepart skal måle utslipp i skyte- og øvingsfelt samt andre områder som er eid eller drevet av
3627 Forsvarsbygg.
3628 l) Stanse privatiseringen og konkurransetsettingen av renhold, vedlikehold, IKT og andre oppgaver i Forsvaret.
3629 m) Styrke veteranenes erstatningsordninger og helsetilbud, og sikre at soldater som skades ved et eventuelt angrep på
3630 Norge er garantert samme rett på erstatning som soldater som skades i internasjonale operasjoner/krig i utlandet.
3631 n) Sikre at forsvaret skal benytte lokale og regionale leverandører, med mål om mest mulig aktivitet innenlands.
3632 o) [Nye kulepunkt foreslås her].
3633

3634 **Sivil beredskap**

3635 Også den sivile beredskapen har blitt sterkt nedprioritert. Den sivile beredskapen er avgjørende både i møte med kriser,
3636 pandemier og krig. Totalberedskaps-kommisjonen fastslo i sin rapport at den sivile beredskapen er for dårlig til å gi
3637 tilstrekkelig beskyttelse til sivilbefolkninga i krise og krig. Rødt mener Norge må ha en langt større grad av selvforsyning,
3638 samt reetablere beredskapslagre av kritiske varer som mat, medisin og drivstoff, og generelt styrke hele samfunnets
3639 motstandskraft i møte med kriser og krig.

3640
3641 Grunnlaget for en god sivilberedskap er et samfunn som fungerer godt over hele landet, også i normaltid. De spesifikke
3642 områdene er nærmere omtalt i andre kapitler i arbeidsprogrammet. Eksempler på disse er helseberedskap som bla.
3643 handler om desentralisert sykehusstruktur som baserer seg på god grunnbemanning med egne ansatte, og avviker
3644 innleie fra utlandet. Tilgang til mat og medisiner for hele befolkninga må sikres gjennom å sikre selvforsyninga
3645 og tilstrekkelig korn - og medisinlagre. Importavhengighet må erstattes av mer kortreiste løsninger, med offentlig
3646 produksjon og lagring.

3647
3648 Den sivile beredskapen handler også klimatilpasning, som flomsikring. Det bør utarbeides en sektorovergripende plan for
3649 klimatilpasning i Norge. Planen skal ha konkrete mål som gjør hele Norge bedre rustet mot klimaendringer og framtidige
3650 kriser, og samtidig sysselsette lokal arbeidskraft og styrke kommunal kunnskap og kompetanse om tilpasning.

3651
3652 Også ved et militært angrep på Norge vil den sivile beredskapen være avgjørende. Det handler både om å beskytte
3653 sivilbefolkningen og om å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner som er nødvendige for at det militære forsvaret
3654 skal fungere. Strøm, vann, mat, veisystemer og annen offentlig kommunikasjon er uunnværlig for å opprettholde
3655 forsvarsevnen i en krigssituasjon. Dersom sivile myndigheter ikke klarer å evakuere, vil det både ramme sivilbefolkning
3656 som blir værende i kampsonen og innebære at det norske forsvaret må ta hensyn som kan begrense og hemme den
3657 militære motstandskampen.

3658
3659 **RØDT VIL:**

- 3660 a) At den sivile beredskapen styrkes kraftig for å kunne møte klimaendringer i form av ekstremvær og flom,
3661 skredulykker, større branner og andre ulykker.
- 3662 b) At mangelen på medisinsk beredskap, raskt rettes opp. Opprette Statsmed for å bygge ut offentlig eierskap i
3663 medisinproduksjonen. Inngå samarbeid med industrien for å sikre produksjon av samfunnskritiske legemidler i
3664 Norge.
- 3665 c) Styrke sivilforsvaret, og øke kapasiteten for evakuering av sivilbefolkninga i krise og krig. Det må også åpnes for at
3666 førstegangstjenesten kan avtjenes i Sivilforsvaret.
- 3667 d) Gjeninnføre siviltjeneste som alternativ til militær verneplikt for alle. Opplæring og tjeneste i helse- og
3668 omsorgssektoren eller oppvekstsektoren skal kunne velges som et alternativ.
- 3669 e) Sivilarbeidere skal ikke fortrenge ordinært ansatte, men siviltjenesten kan inngå i et utdanningsforløp som sikrer
3670 fagbrev eller lignende.
- 3671 f) Arbeide for at det skal gis opplæring til sivile, fredsbevarende kontingenter som kan drive hjelpearbeid i konflikter
3672 der partene aksepterer det.
- 3673 g) Sikre gode offentlige støtteordninger for sivilt arbeid mot krig og for nedrustning.
- 3674 h) At staten skal gi kommuner mer midler til opprydding etter ras og flom som skyldes ekstremvær.
- 3675 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3676

Internasjonale handels- og investeringsavtaler

3677 Handel har vært og er fortsatt svært viktig for den økonomiske utviklingen i alle land. Under de siste tiårenes
3678 internasjonale offensiv fra kapitalens side har imidlertid handelspolitikken blitt brukt til å avregulere og
3679 markedsorienterte en stadig større andel av økonomien på en måte som kun tjener de store selskapene. Dette støttes opp
3680 av sterke internasjonale institusjoner som er forhandlet fram av de vestlige stormaktene. De rike landene bruker avtalene
3681 til å presse fram markedsadgang for sine selskaper, noe som særlig hindrer utviklingsland i å verne sin egen industri og
3682 økonomi i en oppbyggingsfase.

3683
3684 Dagens handels- og investeringsbeskyttelsesavtaler setter handel og storselskapenes interesser foran klima og miljø.
3685 Handel blir til et mål i seg selv – avtalene binder samfunn til en økonomisk modell som er basert på ubegrenset
3686 økonomisk vekst, og som innskrenker det politiske handlingsrommet til å bekjempe klimakrisen og beskytte miljøet.
3687

3688 Størst økonomisk og politisk betydning for Norge har tilknytningen til det markedsliberale EU gjennom EØS-avtalen.
3689 Den er ikke bare en handels- og investeringsavtale, men en avtale som stadig ekspanderer til å omfatte nye områder av
3690 samfunnet. Det er en ensidig avtale som tvinger Norge til å innføre direktiv på direktiv som EU vedtar, selv om Norge ved
3691 folkeavstemninger har sagt nei til EU-medlemskap. Alt for lenge har Norge vært nødt til å gå på tvers av norske lover og
3692 tariffavtaler for å tilpasse oss EUs «frie flyt». Dette både undergraver folkestyret og påtvinger oss usolidariske løsninger.
3693

3694 EØS-avtalen gir trange rettslige rammer for å kunne bekjempe Forskjells-Norge. Kamp for arbeidsvilkår og
3695 lønnsbetingelser vil komme i konflikt med reglene for fri flyt av arbeidskraft. Den friheten Norge har til å bruke
3696 oljefondet for å bygge statlig næringsdrift, vil hele veien måtte vurderes opp mot EØS-regelverket. Vårt alternativ til EØS-
3697 avtalen er en balansert handelsavtale som sikrer nasjonal kontroll.
3698

3699 Rødt mener at Norge ikke bør inngå handelsavtaler som inneholder investeringsklausuler og som binder opp og hindrer
3700 nasjonal politikk. Det må være fullt innsyn i og demokratisk behandling av viktige handelsavtaler.
3701

- 3702 **RØDT VIL:**
- 3703 a) Erstatte EØS-avtalen med en balansert handelsavtale som sikrer nasjonal kontroll. Innen det oppnås, må
 - 3704 handlingsrommet i EØS-avtalen utnyttes ved aktivt å bruke reservasjonsretten.
 - 3705 b) At alle handelsavtaler som Norge inngår, må sikre politisk handlingsrom til å føre nasjonal politikk på viktige
 - 3706 områder. Mandatene for handels- og investeringsavtaler må diskuteres åpent i Stortinget, og alle avtaler må være
 - 3707 gjenstand for en omfattende konsekvensutredning, ikke minst når det gjelder miljø og faglige rettigheter – med
 - 3708 høring av berørte parter.
 - 3709 c) At ingen avtaler Norge inngår, skal inneholde investeringsklausuler eller investor-stat tvisteløsningsmekanismer. Alle
 - 3710 frihandelsavtaler som er forhandlet fram gjennom Efta, og som inneholder slike klausuler, må sies opp.
 - 3711 d) At Norge ikke inngår flere bilaterale handelsavtaler uten at utviklingslandenes interesser blir ivaretatt og deres
 - 3712 påvirkningsmuligheter sikret – blant annet gjennom spesielle unntaksordninger.
 - 3713 e) Hindre at handelsavtaler blir brukt som brekkstang for privatisering og ytterligere markedsorientering av offentlig
 - 3714 sektor.
 - 3715 f) Ha finansiell åpenhet i kampen mot kapitalflukt, skatteunndragelse og aggressiv skatteplanlegging. Den nåværende
 - 3716 mekanismen for land-for-land-rapportering (LLR) er for svak. En fullstendig LLR-mekanisme som grunnlag for å
 - 3717 regulere finanskapitalen og begrense dens makt over demokrati og realøkonomi, må komme på plass.
 - 3718 g) At Norge ikke inngår handels- og investeringsavtaler med land som ikke følger sine forpliktelser i Paris- avtalen og
 - 3719 andre internasjonale miljøavtaler.
 - 3720 h) Arbeide for at handels- og investeringsavtaler skal ivareta miljøforpliktelser, redusere klimautslipp, beskytte miljøet,
 - 3721 fremme grønn teknologi og sikre bærekraftig mat-produksjon.
 - 3722 i) Arbeide for at avtalene sikrer faglige og sosiale rettigheter. ILO-konvensjoner, tariffavtaler og arbeidsmiljøloven må
 - 3723 ha forrang foran handels- og investeringsavtaler, inkludert EØS-avtalen.
 - 3724 j) Arbeide for at tilgang på reint drikkevann skal defineres som en rettighet og dermed ikke kan privatiseres og gjøres
 - 3725 om til en handelsvare.
 - 3726 k) Ha full åpenhet og innsyn og demokratisk behandling av forhandlinger som gjelder handels- og investeringsavtaler.

- 3727 l) Arbeide for internasjonalt samarbeid for å bekjempe registrering i skatteparadis.
- 3728 m) At det skal gjennomføres «nabosjekker» når Norge vurderer å implementere EU-lovgivning ved at man først
- 3729 undersøker hvordan og hvorvidt andre land har implementert reglene i egen lovgivning.
- 3730 n) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3731

Internasjonal solidaritet

3732 Internasjonal solidaritet er en bærebjelke i vår politikk. Vår tids kapitalisme er internasjonal, og Norge utgjør en del av
3733 det globale imperialistiske systemet: Vår økonomi, vår handel og vår militære aktivitet er direkte eller indirekte med på å
3734 opprettholde globale undertrykkende strukturer. Derfor må vår kamp mot økte forskjeller, for flere rettigheter, mer frihet
3735 og mer demokrati være internasjonal. Rødt deltar i en rekke ulike solidaritetsinitiativer og -organisasjoner og oppfordrer
3736 sine medlemmer til å være aktive i internasjonalt solidaritetsarbeid. Vi vil støtte alle progressive bevegelser som slåss for
3737 likeverd, nasjonale, sosiale, kvinnefrigjørende og demokratiske rettigheter. Det kan for eksempel være ukrainernes kamp
3738 for sin selvstendighet, kurdernes kamp for frihet eller urfolk og andre folks kamp mot den internasjonale kapitalismen.
3739

3740 I Midtøsten har okkupasjonen av Palestina pågått siden 1948, Al-Nakba, katastrofen på norsk. Siden 1948 har det
3741 palestinske folket vært statsløse uten noen form for selvbestemmelse der stadig mer av det palestinske landområdet har
3742 blitt okkupert gjennom ulovlige bosetninger, muren på Vestbredden og annektering av land og apartheidlover. Gaza
3743 har vært under en ulovlig blokade siden 2007, hverdagen for palestinere er preget av kontroller, overvåking og ulovlige
3744 arrestasjoner. Okkupasjonen på Gaza har siden oktober 2023 utviklet seg til et folkemord med ufattelige lidelser. Dette er
3745 fortsettelsen på Al-Nakba som aldri tok slutt.
3746

RØDT VIL:

- 3748 a) Samarbeide med demokratiske og progressive krefter i Vest-Sahara, Kurdistan, Tamil-Eelam, Ukraina, Palestina og
3749 andre land der man fremmer tiltak mot okkupasjon og undertrykking.
- 3750 b) Støtte LHBTI+-organisasjoner på grasrotnivå i land der skeives rettigheter står i fare.
- 3751 c) Jobbe mot ensidige sanksjoner og trusler som ikke er forankret i folkeretten, og som truer lands nasjonale
3752 selvstendighet.
- 3753 d) Støtte ukrainernes kamp for frihet og selvstendighet mot den russiske aggresjonen og okkupasjonen av landet. Støtte
3754 fagforeningene i Ukraina og deres kamp mot nyliberalismen.
- 3755 e) Stoppe sexturismen og motarbeide menneskehandel («trafficking») samt støtte organisasjoner som jobber
3756 internasjonalt for kvinners rett til utdanning og familieplanlegging. Kvinners reproduktive helse under krig,
3757 okkupasjon og flukt er ekstra sårbar. Rødt mener at det er et stort behov for å støtte organisasjoner som jobber for å
3758 bedre kvinners helsesituasjon, og at hygieneprodukter og prevensjon må være en del av nødhjelp.
- 3759 f) Styrke samarbeidet med den progressive delen av internasjonal fagbevegelse. Støtte fagforeninger internasjonalt og i
3760 land som utnytter billig arbeidskraft under undertrykkende regimer som er fagforeningsfiendtlig.
- 3761 g) Jobbe mot sports- og kulturvasking av undertrykkende regimer som undertrykker arbeidere.
- 3762 h) Støtte kvinnebevegelsen og andre sosiale bevegelser som kjemper mot det undertrykkende regimet i Iran.
- 3763 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
3764

Bistandspolitikk

RØDT VIL:

- 3768 a) Styrke FN-samarbeidet, og øke kjernestøtten slik at FN-systemet kan jobbe mer effektivt.
- 3769 b) At minst 1 prosent av bruttonasjonalinntekten (BNI) brukes til samfunnsutvikling i fattige land, med prosjekter
3770 som støtter opp om demokratisk organisering, og som gjerne kan kanaliseres gjennom sivilsamfunnsaktører som
3771 fagbevegelsen.
- 3772 c) At utgifter til flyktningarbeid i Norge ikke dekkes over bistandsbudsjettet.
- 3773 d) Slette gjeld til utviklingsland.
- 3774 e) Arbeide for en internasjonal uavhengig mekanisme under FN for å sikre en rettferdig håndtering av lands gjeld, som
3775 igjen sikrer velferd og menneskerettigheter for befolkningen i kriselandet.
- 3776 f) Avvikle dagens praksis med å gi næringslivsstøtte kamuflert som bistand, og arbeide for at midlene ikke går til
3777 kommersielle aktører innenfor offentlig tjenesteyting.
- 3778 g) Jobbe for at utviklingsland med betydelige gjeldsbyrder sikres klimafinansiering i form av bistand, ikke lån, slik at
3779 den ikke legger de økonomiske kostnadene ved det grønne skiftet på allerede gjeldstyngede utviklingsland.
- 3780 h) Jobbe for en utviklingspolitikk som styrker fagbevegelsen, urfolk og folkelige organisasjoner i sør, og som fremmer
3781 demokratisk organisering, lokal ressursforvaltning og matproduksjon, tilgang til reint vann og bedre tilgang til gode
3782 helse- og utdanningstjenester.
- 3783 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
3784

3785 Solidaritet med Palestina

- 3786
- 3787 **RØDT VIL:**
- 3788 a) Støtte det palestinske folkets kamp for frihet og selvbestemmelse med rett for palestinske flyktninger til å vende hjem
- 3789 i henhold til FN-resolusjon 194. Samtidig jobbe for at Norge tilslutter seg FNs apartheidkonvensjon og jobber for at
- 3790 Palestina blir fullverdig medlem av FN.
- 3791 b) Trekke det norske oljefondet ut av alle investeringer som direkte eller indirekte bidrar til fortsettelsen av
- 3792 okkupasjonen av Palestina som er brudd på folkeretten og internasjonal lov.
- 3793 c) Stoppe alt salg av våpen som kan medvirke til Israels krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten.
- 3794 d) Jobbe for de-investeringer og sanksjoner som økonomisk, akademisk og kulturell boikott av Israel.
- 3795 e) Kreve løslatelse av palestinske fanger i israelske fengsler.
- 3796 f) Støtte det palestinske sivilsamfunnet, kreve at Israel gjenoppbygger Gaza og fjerner terror-stemplingen av palestinske
- 3797 sivilorganisasjoner.
- 3798 g) Legge internasjonalt press for å oppheve den ulovlige blokaden av Gaza, stoppe Israels ulovlige bosettingspolitikk,
- 3799 okkupasjon og planer om å annektere palestinske områder.
- 3800 h) Bidra til gjenoppbygging av det palestinske samfunnet ved å tilby studenter mulighet til å ta hele eller deler av
- 3801 utdanningen i Norge, samt sikre økonomisk og faglig støtte til lokale opplæringsinstitusjoner og skolesystem i
- 3802 Palestina. At Norge fortsetter å bistå UNRWA fram til okkupasjonen av Palestina opphører, sivilsamfunnet er
- 3803 gjenoppbygget og palestinske flyktninger får sin fulle rett til å vende hjem.
- 3804 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3805

3806 Solidaritet med Kurdistan

- 3807
- 3808 **RØDT VIL:**
- 3809 a) Støtte det kurdiske folk i deres kamp for å leve frie liv hvor de kan benytte eget språk og kultur.
- 3810 b) At Norge skal legge press på å frigjøre politiske fanger i Tyrkia.
- 3811 c) At Norge skal legge press på tyrkiske myndigheter til å frigjøre rapporter om bruk av tortur i fengsler.
- 3812 d) Kreve at det sendes valgobservatører fra OSSE til de kurdiske områdene under valg.
- 3813 e) Anerkjenn den demokratiske, autonome administrasjonen i Nordøst-Syria (Rojava).
- 3814 f) Jobbe for at Norge presser Tyrkia til å stanse annekteringen av det kurdiske nordøst-syriske områdene som Afrin og
- 3815 krever full militær tilbaketrekning av de okkuperte områdene i Nordøst-Syria.
- 3816 g) Kreve at Norge henter tilbake norske statsborgere som er internert i fangeleirer, dette gjelder kvinner, barn og
- 3817 tidligere fremmedkrigere for IS fra Nordøst-Syria, og bidrar til nasjonal eller internasjonal straffeforfølgelse ved
- 3818 mistanke om krigsforbrytelser.
- 3819 h) Kreve at Norge presser Tyrkia fra å militært angripe kurdiske mål som Nordøst-Syria, Sørøst-Tyrkia og Nord-Irak.
- 3820 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3821

Flyktninger, asyl og innvandring

3822 Rekordmange mennesker har blitt drevet på flukt. Norge har gjennom klimagassutslipp og krigsdeltakelse et medansvar
3823 for at så mange mennesker flykter. Det er bare en liten del av flyktningene i verden som tar seg til Europa. De fleste som
3824 flykter, befinner seg i hjemlandet eller i et naboland. Ofte er det fattige naboland som bærer den største byrden ved krig
3825 og konflikt. Gjennom Schengen-avtalen, som Norge er en del av, er EU en festning mot flyktninger og innvandrere.
3826 Selv om det er fri bevegelse for arbeidsinnvandrere innenfor EU og EØS, er grensene rundt Europa i praksis stengt. På
3827 grunn av sin geografiske beliggenhet sitter Hellas og Italia med størstedelen av ansvaret for flyktningene som har reist
3828 over Middelhavet. Ofte i overfylte og skrøpelige båter med livet som innsats. Dessverre er Middelhavet blitt en gravplass
3829 for flyktninger som druknet på deres flukt. I Hellas og Italia samles flyktninger i overfylte flyktningeleirer, med mange
3830 sårbare grupper, barnefamilier og enslige mindreråige, skaper uverdige forhold for mennesker på flukt. Kvinner på flukt
3831 er ekstra utsatte for ulike former for vold og overgrep.

3832
3833 Massedøden i Middelhavet viser at dagens asylsystem er uegnet til å håndtere store flyktningestrømmer. Rødt vil
3834 forsvare retten til personlig asyl, men mener samtidig det er et mål å styrke FNs kvoteflyktningsordning. I motsetning til
3835 asylsystemet sikrer kvoteflyktningsordningen at de som har størst behov og har ventet lengst, også kommer først i køen.
3836 Ikke minst sikrer den at flere kvinner får muligheten til å komme som flyktninger til Europa. En sentral del av norsk
3837 flyktningpolitikk må også være hjelp i nærområdene, blant annet gjennom økte overføringer til FNs høykommissær for
3838 flyktninger (UNHCR). Denne hjelpen må ikke komme i veien for at Norge tar imot flyktninger.

3839
3840 Storsamfunnet har ansvar for å sørge for at rettighetene til flyktninger, asylsøkere og innvandrere blir overholdt, og at alle
3841 mennesker blir behandlet med verdighet. I dag er asylpolitikken i Norge blant de strengeste i Europa. Anbefalinger fra
3842 FN tilsidesettes, mennesker returneres til krig- og konfliktrammede land, papirløse går uten rettigheter i årevis, og barn
3843 sendes ut av landet av såkalte innvandringspolitiske hensyn. Asylsøkeres rettssikkerhet gjennom hele søknadsprosessen,
3844 fra registrering hos politiet, via saksbehandling i UDI til en eventuell anke i UNE, er gjennomgående for lav.

3845
3846 Norge er et av få land som praktiserer tilbakekalling av statsborgerskap uten foreldelsesfrist. Det vil si at familier som har
3847 vært i landet i mange år, kanskje til og med generasjoner, og har bygget seg et liv her, står i fare for å bli statsløse eller for å
3848 bli sendt tilbake til et land der de har minimalt med nettverk, og der det kan være fare for deres liv.

3849
3850 For flyktninger er det også viktig å kompensere for at mange har vært tvunget til å avbryte utdanning og arbeid. Det
3851 trengs gode ordninger som gjør flyktninger og innvandrere i stand til å kunne ivareta sine rettigheter og plikter og bli en
3852 inkludert del av samfunnet, som rett til arbeid, norskopplæring og tolketjenester.

3853
3854 Rødt vil heller føre en politikk som fremmer inkludering og integrering framfor assimilering. Mennesker som kommer til
3855 Norge av ulike grunner, skal møte en inkluderende bolig-, arbeids-, skole- og utdanningspolitikk som sikrer at det er plass
3856 til alle, og som hindrer segregering.

3857
3858 De fleste innvandrere i Norge kommer fra andre land i Europa, som regel som arbeidsinnvandrere. Deretter følger de
3859 som kommer fra land der det er krig og konflikt. Vi må snu den negative trenden med at stadig flere mennesker drives på
3860 flukt. Det er også viktig å arbeide mot krig, økonomisk ulikhet og andre forhold som driver mennesker på flukt.

En human flyktningpolitikk:

RØDT VIL:

- 3865 a) At Norge må ta et langt større ansvar for å bidra til at forholdene i flyktningleirene i og nært konfliktområder blir
3866 tryggere og bedre.
- 3867 b) At menneskers rett til å søke asyl i Norge ikke skal hindres. Norge skal overholde sine menneskerettslige forpliktelser,
3868 som fastslår retten til å søke asyl, forsvare flyktning-konvensjonen og følge anbefalingene til FNs høykommissær for
3869 flyktninger.
- 3870 c) Ikke sende flyktninger til internflukt i land som preges av krig og konflikt, og det såkalte rimelighetsvilkåret bør
3871 således gjeninnføres snarest.
- 3872 d) Sikre asylsøkere fri rettshjelp, rettssikker asylsaksbehandling og en reell klagemulighet. Asylsaker skal aldri

- 3873 hurtigbehandles på norskegrensa.
- 3874 e) Erstatte utlendingsnemnda (UNE) med en fullverdig rettsinstans slik som i våre naboland for å sikre rettssikkerhet i klagesaksbehandlingen. Som et minimum innføres det topartsprosess i behandlingen av klagesaker.
- 3875
- 3876 f) Trekke Norge ut av Schengen-avtalen og Dublinkonvensjonen.
- 3877 g) Gi asylsøkere med avslag mulighet til å søke om oppholdstillatelse som arbeidssøker på lik linje med arbeidssøkere fra land utenfor EØS per i dag.
- 3878
- 3879 h) Benytte unntaksklausulen i Dublinavtalen så lenge Norge er tilsluttet Dublinkonvensjonen.
- 3880 i) Stoppe dagens praksis for opphør av flyktningstatus.
- 3881 j) Stanse praksis for rutinemessig internering og bruk av tvangstiltak overfor utlendinger som skal sendes ut av landet, deriblant avviste asylsøkere, i tråd med kritikken fra FNs torturkomité. Som et minimum må den totale tiden en utlending kan holdes internert, reduseres betraktelig.
- 3882
- 3883
- 3884 k) Sørge for at asylmottakene drives av det offentlige eller av ideelle organisasjoner. Private velferdsprofitører skal ikke tjene penger på folk som har flyktet.
- 3885
- 3886 l) Arbeide grunnleggende mot krig, økonomisk ulikhet og andre forhold som driver mennesker på flukt.
- 3887 m) Avskaffe den privatiserte løsningen for helsehjelp på Trandum, også for å unngå en uheldig dobbeltrolle der legen også gir en klar-til-fly-vurdering («fit-to-fly»). Videre å sørge for at det kommer på plass en god løsning for helsehjelp, der både fysisk og psykisk helse ivaretas. Personer som har behov utover ordinær helseoppfølging, skal ikke plasseres på Trandum.
- 3888
- 3889
- 3890 n) Arbeide for regler som sier at det i framtid skal være mulig å søke opphold i Norge for personer eller grupper som grunnet miljøtrusler i sitt nærområde må forlate det, såkalte miljøflyktninger. Arbeide for en tilleggsprotokoll i flyktningkonvensjonen som sier at klimaflyktninger kan få opphold på humanitært grunnlag.
- 3891
- 3892
- 3893 o) Avvikle avtalen mellom EU og Tyrkia fordi den undergraver flyktnings rettigheter.
- 3894
- 3895 p) At Norge ikke skal reservere seg mot å ta imot flyktninger med funksjonsnedsettelser.
- 3896 q) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 3897

Inkludering og å sikre grunnleggende rettigheter

RØDT VIL:

- 3900
- 3901 a) At Norge ikke under noen omstendigheter skal tvangsreturnere mennesker til land der vi ikke kan garantere for deres sikkerhet. Norske myndigheter har en eksplisitt plikt til å ikke sende mennesker tilbake til land der vi vet at de risikerer å bli torturert eller henrettet.
- 3902
- 3903 b) Gi asylsøkere og papirløse rett til helsehjelp og reell tilgang til helsetjenester, også utover det som er akutt, slik dagens regelverk fastsetter.
- 3904
- 3905 c) Sikre asylsøkere og flyktninger mer og bedre norskopplæring enn i dag. Norsk-opplæringen bør starte så tidlig som mulig, uavhengig av sjanse for opphold. Behov for opplæring utover dette bør også være offentlig finansiert for alle som trenger det.
- 3906
- 3907 d) At staten fordeler asylsøkere som har fått oppholdstillatelse, til kommuner på en måte som sikrer god geografisk fordeling, og som gir full økonomisk kompensasjon til kommunene for bosetting og integrering, inkludert midler for opprettelse av tiltaksplasser for språkrettet arbeidstrening.
- 3908
- 3909 e) Avvikle praksisen med begrensede oppholdstillatelser og oppholdstillatelser uten rett til bosetting i en kommune fordi det virker hemmende på den enkeltes integrering og mulighet til å etablere seg i Norge.
- 3910
- 3911 f) Gi arbeidstillatelse for alle asylsøkere fra første dag, også for papirløse og ureturnerbare.
- 3912
- 3913 g) Styrke kompetansen i alle ledd av utlendingsforvaltningen på spørsmål knyttet til kjønn, seksuell legning og kjønnsuttrykk og sikre mennesker som flykter på bakgrunn av dette mulighet til å søke asyl i Norge.
- 3914
- 3915 h) Håndheve utlendingsloven slik at kjønnsbasert forfølgelse gir rett til asyl.
- 3916
- 3917 i) Gi økonomisk støtte til asylsøkere i asylmottak som ikke er i arbeid, på nivå med livsoppholdsytelsene for andre innbyggere i Norge.
- 3918
- 3919 j) Sikre rett til kvalifisert tolk, i kontakten med det offentlige og med private aktører som utfører oppgaver for det offentlige.
- 3920
- 3921 k) Gi rett til å stemme ved stortingsvalg etter fem års permanent oppholdstillatelse.
- 3922
- 3923 l) Gi rett til norsk statsborgerskap etter fem års botid og uten krav om botid for alle som er født i Norge.
- 3924
- 3925 m) Fjerne betingelser for statsborgerskap i form av testing i norsk eller samfunnskunnskap eller krav om selvforsørgelse.
- 3926
- 3927 n) At statsborgerloven endres slik at statsborgerskap ikke kan tilbakekalles. Som et første skritt innføres en foreldelsesfrist på 5 år for å tilbakekalle statsborgerskap etter at dette er gitt.
- 3928
- 3929 o) At introduksjonsprogrammet skal ha en garantert varighet på minst 2 år for alle deltakere, og at det forlenges etter behov inntil deltakeren har oppnådd sitt mål om arbeid eller utdanning.
- 3930 p) [Nye kulepunkt foreslås her].

Justispolitikk og forebygging

3931 Justispolitikken til Rødt har som mål å hindre at folk blir ofre for kriminalitet. Videre skal den motarbeide klassejustis
3932 og arbeide for en rettferdig og human justispolitikk som tar vare på mennesker og natur. Det skal være likhet for loven
3933 og rettsikkerhet og menneskerettigheter og demokratiske rettigheter må forsvares. Dagens rettsvesen straffer enkle og
3934 gjennomsluktige lovbrudd, samtidig som hvitsnippforbrytere som begår profittmotivert kriminalitet går fri. Dette er
3935 klassejustis.

3936
3937 Det er arbeidsfolk og fattige som i størst grad er offer for kriminalitet. Bekjempelse av kriminalitet er derfor en viktig del
3938 av kampen mot Forskjells-Norge. Både politi og forebygging må styrkes for å sikre trygghet for alle.

3939

3940 **RØDT VIL:**

- 3941 a) Fremme reell likhet for loven og rettsikkerhet for alle.
3942 b) Styrke grunnbemanningen i straffesaksjeden, konfliktrådet, påtalemyndigheten, domstolen og kriminalomsorgen.
3943 c) At justissektoren skal være offentlig drevet.
3944 d) Øke inntektsgrensen for fri rettshjelp. Rødt ønsker på lengre sikt at rettshjelp skal bli et kollektivt velferdsgode, etter
3945 inspirasjon fra dissensen i Rettshjelpsutvalget.
3946 e) Sikre retten til å drive politisk kamp mot undertrykking og utbytting.
3947 f) At politiet skal ikke drive trening av narkotikahunder på arbeidsplasser og skoler.
3948 g) Fjerne politiets mulighet for å benytte doble bøtesatser for brudd på narkotikaloven.
3949 h) Innføre en kvitteringsordning i politiet, som et tiltak mot etnisk profilering.
3950 i) Innføre forpliktende tiltak mot ungdom under 15 år som begår kriminelle handlinger, slik at de får den nødvendige
3951 oppfølginga de trenger.
3952 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

3953

3954 Offeromsorg og ansvar for kriminalitetsutsatte

3955 Systemet for straffegjennomføring tar lite hensyn til den utsattes individuelle behov for hjelp og oppfølging. Offeromsorg
3956 må oppleves som en reell hjelp for den som har behov for det. Det offentlige skal ha ansvar for kriminalitetsutsatte ved
3957 aktivt å tilby tilpasset hjelp og støtte, sørge for kort ventetid hos aktuelle tilbud og sørge for at tilbudene er gratis uten
3958 egenandel, og at de er tilgjengelige for alle.

3959

3960 **RØDT VIL:**

- 3961 a) Styrke politidistriktenes senter for kriminalitetsutsatte som ivaretar offerets behov for informasjon og støtte under
3962 etterforskning, før og under rettssaken og etter soning.
3963 b) Innføre rutiner for varsling og ivaretagelse av kriminalitetsutsattes behov når en gjerningsmann prøveløslattes og
3964 løslates ved ferdig sonet straff.
3965 c) At tilretteleggelse og tilbud om konfliktrådsbehandling skjer etter offerets ønske.
3966 d) At politiet skal sende kopi av anmeldelse og henleggelse direkte til bistandsadvokat i saker der det er rett til det.
3967 e) Styrke politiets arbeid med forebyggende risikovurderinger i partnervoldsaker og æresrelatert vold (SARA og
3968 PATRIARK).
3969 f) Kjempe for en voldserstatningslov som styrker voldsutsattes rettigheter. Voldsutøver skal ikke ha partsrettigheter og
3970 skal ikke kunne søke innsyn i dokumenter ved en søknad om erstatning.
3971 g) Fjerne foreldelsesfristen for saker som omfatter æresvold, seksuelle overgrep også mot voksne og andre grovt
3972 integritetskrenkende saker.
3973 h) [Nye kulepunkt foreslås her].

3974

3975 Kriminalitetsforebygging og straff

3976 De viktigste virkemidlene for forebygging ligger utenfor justissektorens ansvarsområder – i årsaksforholdene til
3977 kriminalitet. Samfunnsmessige, klassemessige, sosiale og sosioøkonomiske forhold produserer kriminalitet. Kriminalitet
3978 må motarbeides ved et solidarisk fellessamfunn basert på gode livsbetingelser, sosial likhet og fellesansvar. Også når det
3979 gjelder straff, er de sosiale ulikhetene enorme. Fengslene er stort sett fylt opp med folk med små ressurser, stor sosial
3980 tapsliste og helseproblemer og folk som har et vanskelig liv.

3981
3982 Det som er ulovlig i den virkelige verden, er også ulovlig i den digitale verden. De siste årene har vi sett at store,
3983 multinasjonale tech-plattformer som Snapchat, Telegram og lignende spiller en stadig større rolle i ulovlig omsetning
3984 av narkotika og planlegging av kriminalitet. Disse selskapene må ansvarliggjøres når de tillater og profiterer på ulovlig
3985 innhold over tid.

- 3986
3987 **RØDT VIL:**
- 3988 i) Styrke kommunenes kriminalitetsforebyggende arbeid, blant annet innenfor SLT/SALTO, barnevern, skole og så
 - 3989 videre.
 - 3990 j) Utvide de kommunale politirådene til også å gjelde økonomisk kriminalitet, miljø-, kultur- og
 - 3991 arbeidslivskriminalitet, med hensikt å forebygge slik kriminalitet.
 - 3992 k) Støtte forebyggende tiltak mot gjengkriminalitet og annen organisert kriminalitet.
 - 3993 l) Utvikle og forsterke alternativer til fengsel som sanksjons- og straffereformer og reetablere åpne fengsler.
 - 3994 m) At fengsel som straff bør gjelde for mennesker som er til skade for andre eller ved betydelig kriminalitet som rammer
 - 3995 fellesskapet.
 - 3996 n) At all soning i fengsel skal foregå i Norge.
 - 3997 o) Sikre at strafferammene for seksuelt misbruk av barn, voldtekt, partnervold og vold i nære relasjoner skjerpes.
 - 3998 p) Ansvarliggjøre og straffe plattformer som Snapchat og Telegram når disse brukes til å planlegge kriminalitet. Aktører
 - 3999 som bryter norsk lov eller ikke svarer på henvendelser fra politiet skal aktivt stenges ute fra Norge.
 - 4000 q) [Nye kulepunkt foreslås her].

4001 4002 **Krimmigrasjon**

4003 Kriminaliseringen av lovbrudd som er knyttet til immigrasjon, blir omtalt som krimmigrasjon. Det har oppstått en
4004 uformell mellomstatlig konkurranse om å ha den strengeste innvandringspolitikken. Gjennomføringen av måltall
4005 for utvisninger har medført hyppige kontroller av folk på grunn av hudfarge, og små feil i forklaringer brukes til en
4006 tvangsretur.

- 4007
4008 **RØDT VIL:**
- 4009 a) Legge ned særorganet Politiets utlendingsenhet og overføre oppgavene og ressursene til politidistriktene, som må
 - 4010 prioritere ressursene sine basert på hele straffeloven og politiets samfunnsoppdrag.
 - 4011 b) Revidere utlendingsloven, bruken av tvangsmidler og øke rettssikkerheten til dem som omfattes av loven.
 - 4012 c) La ureturnerbare asylsøkere få rettigheter som lovlig arbeid, utdanning og helsehjelp og videre jobbe for en
 - 4013 amnestiregel for ureturnerbare som har vært i Norge over en viss periode.
 - 4014 d) Vurdere andre sanksjonsformer enn utvisning for utlendinger med barn som er norske statsborgere, og som har fått
 - 4015 tilbakekalt sitt statsborgerskap.
 - 4016 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

4017 4018 **Økonomisk, arbeidslivs- og miljøkriminalitet skal prioriteres**

4019 Økonomisk kriminalitet blir sjelden avdekket og anmeldt, og det koster samfunnet mange milliarder kroner hvert eneste
4020 år Det omfatter velferdskriminalitet, kulturminnekriminalitet, arbeidslivskriminalitet, miljøkriminalitet, økende
4021 korrupsjon, fiskerikriminalitet, forurensningskriminalitet, konkurserkriminalitet, hvitvasking, konkurransekriminalitet
4022 og skattekriminalitet. Dette svekker tilliten til rettssystemet. Ressursene som brukes til å bekjempe denne type
4023 kriminalitet, står ikke i samsvar med skaden det påfører samfunnet.

4024
4025 Dette er et strukturelt problem i justissektoren og bryter etisk og juridisk sett mot rettssikkerhet og likheten for
4026 loven. Rødt vil endre justissektorens fokus på enkle lovbrudd over til å ettergå de ressurssterke og bedrifter som begår
4027 kriminalitet.

- 4028
4029 **RØDT VIL:**
- 4030 a) Ruste Økokrim bedre til kampen mot økonomisk kriminalitet og arbeidslivs- og miljøkriminalitet.
 - 4031 b) Opprette egne grupper i alle politidistrikt for økonomisk kriminalitet og miljø- og arbeidslivskriminalitet.
 - 4032 c) Øke straffeutmålingen for økonomisk kriminalitet og arbeidslivs- og miljøkriminalitet.
 - 4033 d) Etablere et a-krimisenter for tverrfaglig bekjempelse av arbeidslivskriminalitet som kan dekke alle kommuner, og å
 - 4034 utvide tilbudet med miljø og økonomisk kriminalitet.
 - 4035 e) Arbeide for en lovendring som beskytter mennesker mot menneskehandel og tvang i arbeidslivet.
 - 4036 f) Gi tillitsvalgte og fagforening innsyn i saker innenfor arbeidslivskriminalitet og arbeidsmiljøkriminalitet.
 - 4037 g) [Nye kulepunkt foreslås her].

4038

4039 Et politi som er til stede der folk bor

4040 Rødt vil ha et desentralisert politi med sivilt preg og går imot generell bevæpning og militarisering av politiet. Rødt
4041 ønsker et politi som ingen skal være redde for å kontakte, og som er til stede der hvor folk bor over hele Norge. Den
4042 såkalte nærpolitireformen har medført en sentralisering som både gir dårligere polititjenester i distriktene, og som
4043 svekker viktig lokalkunnskap i politiet. Politiet må utgjøre en naturlig del av lokalsamfunnet og koples til befolkningens
4044 trygghets- og hjelpebehov.

4045

4046 RØDT VIL:

- 4047 a) Avskaffe målstyring i politiet. New Public Management som strategi og metode må opphøre, og de ansatte må sikres
4048 medbestemmelse.
- 4049 b) Styrke politiets tilstedeværelse i lokalsamfunnene. Politifolk med god lokalkunnskap er en sentral del av
4050 kriminalitetsforebyggingen.
- 4051 c) At justissektoren ikke privatiseres.
- 4052 d) Innføre et varslingsombud for å melde fra om arbeidsforhold, justismord og andre uregelmessigheter
- 4053 e) Sikre en bred rekruttering til Politi høyskolen, slik at politietaten gjenspeiler befolkningen.
- 4054 f) Kutte konsulentbruken i politiet.
- 4055 g) [Nye kulepunkt foreslås her].

4056

4057

4058 Kriminalomsorg

4058 Kriminalitetsforebyggende arbeid gjelder også under og etter en straffegjennomføring. Det må derfor gjennomføres en
4059 human oppfølging slik at den enkelte fengsledes rettigheter sikres. Budsjettkutt og nyliberalistiske bedriftsøkonomiske
4060 idealer har ført til vanskeligere og mer belastende fengslingsbetingelser for fangene og dårligere arbeidsforhold
4061 for de ansatte. Soningsforholdene for kvinner er på flere områder dårligere enn for menn. Dette må ses på i et
4062 likestillingsperspektiv. Vi trenger bedre former for oppfølging av barn og ungdom som begår kriminelle handlinger
4063 innenfor og utenfor rettssystemet. Barnekonvensjonen og barn og unges rettssikkerhet skal være styrende.

4064

4065 RØDT VIL:

- 4066 a) Sikre et fengselssystem som ikke er en trussel mot den fengsledes helse, sosiale situasjon og personlige integritet.
- 4067 b) Sikre de fengsledes rett til helse, arbeid, utdanning, kultur og fritid.
- 4068 c) Alvorlig psykisk syke skal tilbys behandling, og ikke bare oppbevaring i fengsler.
- 4069 d) Dagens kriminelle lavalder skal opprettholdes. Barn og ungdom må sikres andre og bedre tilpassede institusjons- og
4070 fengslingsformer.
- 4071 e) At det arbeides forebyggende i kriminalomsorgen mot terror og ekstremistisk radikaliserings.
- 4072 f) Styrke friomsorgens ressurser for oppfølgende tiltak for tilbakeføringen etter endt soning.
- 4073 g) Redusere bruken av isolasjon i fengslene.
- 4074 h) Få på plass en løsning for fri rettshjelp til innsatte. Løsningen bør særlig ta sikte på de mest alvorlige inngrepene som
4075 de innsatte utsettes for, som isolasjon, men også sikre advokathjelp der det er nødvendig for å ivareta rettigheter til
4076 helsehjelp, utdanning og arbeid.
- 4077 i) At alle politiarrester skal være bygget og utstyrt slik at den pågripnes rettigheter overholdes. De skal også være
4078 tilstrekkelig bemannet til å ivareta den pågripnes rettigheter. Barn skal ikke plasseres i politiarrest ved pågrepelse.
- 4079 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

4080

Kultur

4081 Alle bør få muligheten til å oppleve kultur uavhengig av økonomi og sosial bakgrunn, alder eller geografi. Rødt ønsker å
4082 styrke kultursatsingen i kommunene og fylkeskommunene og forhindre at kultur blir en salderingspost.

4083
4084 Rødt ønsker å styrke prinsippet om armlengdes avstand. Kulturlivet må få utvikle seg mest mulig på egne premisser uten
4085 statlig overstyring slik at ytringsfriheten og den kunstneriske friheten ikke svekkes.

4086
4087 Samtidig har det offentlige et særlig ansvar overfor befolkningen for å bidra til et rikt og variert kulturliv, der ulike
4088 kunstarter, stilretninger og kulturer med både profesjonelle utøvere og et bredt folkelig kulturliv blir stimulert.

4089
4090 Rødt ønsker å prioritere det frie feltet og skape tryggere og mer forutsigbare rammer for frilansere. Bruken av faste
4091 ansettelser i kulturlivet skal økes der det er mulig.

Styrke kulturen

4092
4093
4094
4095 **RØDT VIL:**

- 4096 a) Fjerne krav til lønnsomhet og forretningsdrift av kulturinstitusjoner.
- 4097 b) Sikre kulturinstitusjonene lønns- og priskompensasjon.
- 4098 c) Styrke den offentlige finansieringen av det frie feltet på en måte som forebygger institusjonalisering, og som sikrer
4099 mangfold utenfor institusjonene.
- 4100 d) Øke satsingen på nye og uavhengige kulturuttrykk og til produksjoner som gjenspeiler mangfoldet i det norske
4101 samfunnet, herunder minoritetskultur, samisk kultur og norsk tradisjonskultur.
- 4102 e) [Nye kulepunkt foreslås her].

Kunst og kultur skal være for alle

4103
4104
4105
4106 **RØDT VIL:**

- 4107 a) Bygge ut kulturskolene med flere fag og sette dem i stand til å tilby offentlig finansiert undervisning for alle
4108 aldersgrupper. Alle barn som ønsker det, må få gå på kulturskole.
- 4109 b) Arbeide for å få en egen forskrift til opplæringsloven, som blant annet regulerer krav til faglig bredde og nivå,
4110 kapasitet, og nivået for egenbetalingen i kulturskolene.
- 4111 c) Øke tilgangen til gratis utlån av utstyr og instrumenter som kan gjøre det mulig for barn og ungdom å tilnærme seg
4112 kunst i ulike greiner.
- 4113 d) Stille krav om gratis ledsagerordning ved alle kulturarrangementer som mottar offentlig støtte.
- 4114 e) Jobbe for at hele befolkningen får tilgang til kulturtilbudet gjennom sterke rabattordninger.
- 4115 f) Stille krav om ulike former for tolking på kulturarrangementer, inkludert skrive-, syns- og tegnspråkstolking.
- 4116 g) Stille krav om tilgjengelighet for alle når Kulturdepartementet gir støtte til kulturarrangører.
- 4117 h) At kommunal kinodrift og norsk filmproduksjon må styrkes. Et kinotilbud for folk flest, der også de filmene som ikke
4118 har et kommersielt potensial blir vist, er en viktig kulturbærer.
- 4119 i) Slå ring om den kunstneriske ytringsfriheten.
- 4120 j) [Nye kulepunkt foreslås her].

Gi kunstnerne en lønn å leve av

4121
4122
4123
4124 **RØDT VIL:**

- 4125 a) Forbedre sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende, frilansere og de med kombinasjonsinntekter.
- 4126 b) Etablere minstefradrag på næringsinntekt for kunstnere.
- 4127 c) At kunstnere skal få betaling og rettigheter som arbeidstakere når situasjonen tilsier det.
- 4128 d) Øke antall flerårige arbeidsstipender for kunstnere og sikre at kunstnerstipender følger normal lønnsutvikling.
- 4129 e) Stille krav om en økt andel musikk av norske opphavspersoner i radio, strømmetjenester og statsstøttede
4130 institusjoner.
- 4131 f) Skape et mer rettferdig digitalt marked der større prosent av inntektene til de store strømmeselskapene går til
4132 kunstnerne.
- 4133 g) Stille krav til at selskaper som benytter opphavsrettslige beskyttede verk i trening av sine KI-modeller må
4134 dokumentere hvilke verk som brukes i opptrening av KI, samt hvilke kilder verkene er hentet fra.

- 4135 h) Sikre at kunstneres opphavsrett blir respektert og anerkjent, og at det ytes rimelig vederlag når deres verk benyttes.
4136 i) [Nye kulepunkt foreslås her].

4137

Det frivillige kulturlivet

4138

4139

RØDT VIL:

- 4141 a) Styrke frivilligheten gjennom gode tilskuddsordninger og forenkle registreringsordninger, søknadsprosesser, rapportering og krav til frivillige organisasjoner og lag.
4142 b) Gi bedre rammebetingelser for frivillige organisasjoner og lag og sikre lokaler for lån til frivillige arrangementer.
4143 c) At offentlig støtte til ikke-profesjonelle må styrkes og allmenngjøres.
4144 d) [Nye kulepunkt foreslås her].
4145

4146

Kulturvern og kulturformidling

4147

4148

RØDT VIL:

- 4150 a) Fjerne kravet om økt egeninntjening for museene.
4151 b) Styrke arkiver og museer som bevarer lokalhistorie, kvinne- og arbeiderkultur og industri- og urfolkshistorie, så vel som nasjonale og nye minoriteters kulturhistorie.
4152 c) Sikre bevilgninger til utvikling av digitale tjenester og midler til digitalisering av arkiver, kataloger og materiale i hele biblioteksektoren.
4153 d) Øke den statlige andelen av arkeologiske utgravinger for små og mellomstore grunneiere og tiltakshavere.
4154 e) Styrke, støtte og videreutvikle arbeiderkulturen i ulike former for kunstneriske uttrykk.
4155 f) Ta vare på og utvikle tradisjonelle håndverksfag, for eksempel smedfaget.
4156 g) At bygnings- og fartøyvern og annet tradisjonshandverk skal inngå som en del av håndverksfagene i videregående skole.
4157 h) Arbeide for at folkemusikk og folkedans blir tatt vare på og styrket.
4158 i) [Nye kulepunkt foreslås her].
4159

4160

Styrke litteraturen og bibliotekene

4161

4162

RØDT VIL:

- 4163 a) Styrke de kommunale folkebibliotekene og sikre rekrutteringen av fagutdannede bibliotekarer.
4164 b) Sørge for meråpne biblioteker i alle kommuner.
4165 c) Øke bemanningen og utvide åpningstider til lokalbibliotekene slik at de kan brukes som sosialt møtested og debattarena også på kveld og helg.
4166 d) Jobbe for å få en statlig tilskuddsordning for kveldsåpne biblioteker med ungdom som kulturformidlere.
4167 e) Forsvare bokavtalen som sikrer lik pris for bøker over hele landet.
4168 f) Verne om bokbåttilbudene og andre ordninger for mobile biblioteker som finnes.
4169 g) Styrke innkjøpsordningene for litteratur, herunder sakprosa og tegneserier.
4170 h) [Nye kulepunkt foreslås her].
4171

4172

Sikre mangfold i mediebildet

4173

4174

RØDT VIL:

- 4175 a) At NRK skal være en riksdekkende kultur- og mediebedrift som ikke er markedsstyrt.
4176 b) Ha en strengere avgrensning av eierkonsentrasjon i mediebransjen for å sikre mangfoldige massemedier og ytringsfrihet.
4177 c) At pressestøtten skal økes for å sikre mangfold.
4178 d) Sikre fungerende distribusjon av papiraviser over hele landet, seks dager i uka.
4179 e) Øke støtte til NRK Nynorsk mediesenter, NTB Nynorsk pressekontor og Nynorsk avissenter.
4180 f) [Nye kulepunkt foreslås her].
4181

4182

Nynorsk i kultur, medier og samfunn

4183

4184

RØDT VIL:

- 4185 a) At nynorsk og bokmål skal være likestilte språk på alle samfunnsområder i Norge. En reell likestilling mellom skriftspråkene skal grunnlovfestes.
4186 b) At alle statlige virksomheter skal være omfattet av Språkloven, og at den blir håndhevet strengere.
4187

4188

4189

- 4193 c) At NRK skal holde på kravet om minst 25 prosent nynorsk på alle plattformer.
4194 d) Øke bruken av nynorsk i statsforvaltningen.
4195 e) Ha en målsetting om at alle riksdekkende medier skal åpne for og benytte seg av nynorsk journalistikk.
4196 f) [Nye kulepunkt foreslås her].

4197

4198 Verdensarv i Norge

4199 Unesco-konvensjonen for vern av verdens kultur- og naturarv ble vedtatt i 1972. I dag har Norge åtte steder innskrevet
4200 på verdensarvlista. De norske verdensarvstedene viser en stor variasjon, fra områder med storslått naturarv, til
4201 kulturlandskap, historiske bysentre og industri.

4202

4203 Norge har høye ambisjoner for verdensarvstedene. De skal framstå som fyrtårn for beste praksis innen forvaltning.

4204

4205 Likevel slår de norske verdensarvstedene alarm om manglende vedlikehold, verdiskaping, overvåking og forskning.

4206 Verdensarven i Norge utfordres nå på flere måter.

4207

4208 RØDT VIL:

- 4209 a) Få satt i gang et vedlikeholdsløft for verdensarven. Lage en 10-årig plan for å løse det store vedlikeholdsetterslepet på
4210 verdensarvstedene.
4211 b) Få satt i gang et verdiskapingsprogram for verdensarv.
4212 c) Ha mer forskning på verdensarv.
4213 d) Det trengs ny og mer kunnskap om vår verdensarv, herunder trusler, muligheter, klimapåvirkning, forvaltning og
4214 forankring med mer.
4215 e) [Nye kulepunkt foreslås her].
4216

Idrett

4217 Idrett gir sosialt fellesskap, mestringsfølelse og bedre helse. Det skal være en møteplass for alle, uavhengig av bakgrunn
4218 og livssituasjon. Det er likevel ofte svært dyrt å drive med organisert idrett, og idretten er ikke lenger en arena for alle.
4219 Uorganiserte aktiviteter har dårlige forutsetninger, og de store idrettene overskygger ofte de mindre kjente grenene.

4220
4221 Egenorganisert idrett faller utenfor de fleste støtteordninger som den organiserte idretten nyter godt av. Dette ønsker vi å
4222 utjevne.

4223
4224 Store deler av idretten skjer på gutters premisser og mange idrettslag mangler likeverdige tilbud for gutter og jenter.
4225 Selv for lag som har tilbud for begge kjønn, ser vi ofte at jenter systematisk diskrimineres med tanke på treningstider
4226 og ressurser. Idretten må likevel først og fremst styres av idrettsbevegelsen selv. Investeringer og drift må finansieres
4227 ut fra behovene idretten har og prioriteres i samarbeid med idrettsrådene. Samtidig må det tas hensyn til at det mange
4228 plasser har vært større utbygging i høyinntektsområder enn lavinntektsområder. Der fattige diskrimineres med færre og
4229 dårligere anlegg har det offentlige et særlig ansvar for å bygge ut anlegg. Det er spesielt viktig at anlegg for både organisert
4230 og uorganisert idrett planlegges og bygges tidlig i store utbyggingsområder.

4231
4232 Idretten er også en arena der forskjeller begrenser barn og unges muligheter til å leve ut sine drømmer. Deltakelse
4233 i organisert idrett blir stadig dyrere, og kravene til deltakelse fra både barn og unge selv og deres foreldre blir stadig
4234 høyere. Det stopper barn og unge fra lavinntektsfamilier og med enslige foreldre fra aktiv deltakelse. Det skader idrettens
4235 legitimitet og Rødt oppfordrer idretten til å systematisk arbeide for å bygge ned disse barriererene til å delta i idrett –
4236 uavhengig av kjønn, økonomi, bosted, alder og funksjonsnivå.

RØDT VIL:

- 4237
4238
4239 a) At idretten først og fremst skal styres av idrettsbevegelsen selv. Investeringer og drift må derfor finansieres ut fra
4240 behovene idretten har, og prioriteres i samarbeid med idrettsrådene.
- 4241 b) Opprettholde og utvide de økonomiske støtteordningene til breddeidretten. For at den ikke bare skal være avhengig
4242 av inntektskilder som grasrotandelen fra Norsk Tipping, må det bevilges midler over statsbudsjettet til breddeidretten
4243 slik at lagene kan bruke kreftene på å skape god aktivitet framfor å finansiere aktiviteten.
- 4244 c) Sette av mer penger til at det offentlige kan bygge, eie, drive og vedlikeholde idretts-anleggene våre med fellesskapets
4245 midler, mens idrettslagene fyller dem med innhold. Ved utbygging av idrettsanlegg må lavinntektsområder med svak
4246 anleggsdekning prioriteres.
- 4247 d) Jobbe for tilgjengelig areal for ikke-organisert idrett.
- 4248 e) Bidra til en idrettsbevegelse fri for rasisme, diskriminering og trakassering.
- 4249 f) Jobbe for like vilkår og rettigheter for kvinner og menn, som at kvinner også blant annet skal få lov til å takle i
4250 ishockey og hoppe i skiflygingsbakker i skihoppkonkurranser. Sette krav til at idrettslagene har likeverdige tilbud for
4251 jenter og gutter, kvinner og menn som forutsetning for bruk av offentlige anlegg og tilskuddsmidler
- 4252 g) Styrke og utvide ordninger som gjør at barn og unge kan delta i organisert idrett uavhengig av økonomisk bakgrunn.
- 4253 h) Sikre lokale utlånsordninger av tur- og sportsutstyr.
- 4254 i) Sikre statlig støtte til å bygge ut LIM-modellen (Lekser, Idrett og Mat) i alle kommuner og bydeler
- 4255 j) Opprette en regelstyrt og forutsigbar momskompensasjon for idrettslag og andre frivillige organisasjoner.
- 4256 k) Skape større forutsigbarhet for frivillige organisasjoner gjennom i større grad å benytte flerårige avtaler.
- 4257 l) Opprette ordninger der tomme, statlige og kommunale bygg kan lånes ut til frivillige organisasjoner.
- 4258 m) Sikre tilstrekkelig med aktivitetshjelpemidler slik at folk med funksjonsnedsettelse i større grad kan delta i idretten.
- 4259 n) Opprette stipender over statsbudsjettet for å gi muligheten til å drive med idrett også i mindre idrettsgrener.
- 4260 o) Sikre eierskapet til norske fotballklubber på medlemmenes hender.
- 4261 p) [Nye kulepunkt foreslås her].

Spillpolitikk

4262
4263 Det er viktig at også barn og unge med interesser som dataspill, rollespill, cosplay, Esport og lignende også har gode
4264 arenaer å bedrive sin hobby og idrett på. Utstyr til slik idrett og slike kulturuttrykk bør gjøres tilgjengelig for alle for å
4265 utjevne sosiale og økonomiske forskjeller.

4266
4267
4268 Å jobbe aktivt for en inkluderende og åpen spillpolitikk er forebyggende for psykisk helse, og kan være med på å jevne ut
4269 sosiale forskjeller. Rødt ønsker å sidestille esport og sosial spilling med idrett.

4270

4271 **RØDT VIL:**

- 4272 a) Sidestille spillrelaterte aktiviteter med idretten på statlig og kommunalt nivå.
- 4273 b) Gi statlig støtte til å etablere regionale gaming- og e-sportssentre.
- 4274 c) Styrke støtteordningene for produksjon og formidling av dataspill.
- 4275 d) Stille krav til universell utforming til de aktørene som får statlig støtte til å tilby spillrelaterte aktiviteter og
- 4276 aktivitetshus og utvide tilskuddene tilsvarende slik at dette prioriteres.
- 4277 e) Jobbe aktivt mot mobbing i spill og på nett.
- 4278 f) Jobbe for å inkludere kvinner og andre kjønnsminoriteter i spillaktiviteter.
- 4279 g) Jobbe for at Esport blir organisert etter modell fra breddeidretten
- 4280 h) Forby kjøp og salg av virtuell valuta i spill og merke mikrotransaksjoner som reklamer.
- 4281 i) Stanse pengespill inne i dataspill, blant annet gjennom såkalte lootboxer (forundringspakker).
- 4282 j) Blokkere utenlandske pengespillselskaper på internett.
- 4283 k) [Nye kulepunkt foreslås her].
- 4284

Dissenser og begrunnelser

Canabis

Flertallets innstilling

Flertallet bestående av Aydar, Krangnes, Kristjánsson, Zaheri, Magnusson, Westrum og Espe ønsker ikke å ha med punktet «Legalisere og regulere omsetningen av cannabis».

BEGRUNNELSE

Vi mener at Rødt skal være for avkriminalisering til eget bruk, slik det er foreslått i programmet. Vi mener at det er et skille mellom legalisering og avkriminalisering. Derfor er vi mot legalisering av cannabis på generell basis, men for medisinsk bruk.

Rødt har en restriktiv ruspolitikk, og vi mener at det fortsatt skal være slik, fordi rusmidler er et samfunnsproblem. Andre avhengighetsskapende rusmidler har et tydelig klasseperspektiv både på bruk og hvordan det rammer. Derfor blir det på et samfunnsperspektiv og folkehelseperspektiv ikke riktig å innføre nye rusmidler til legalt salg og bruk.

Mindretallets innstilling

Mindretallet bestående av Alvstad, Ljøkjell, Wessel, Nesjan, Turunen og Mjøs Persen ønsker et nytt punkt: «Legalisere og regulere omsetningen av cannabis.»

BEGRUNNELSE

Cannabis er allerede lett tilgjengelig på gata og gjennom kjøp på digitale plattformer som Snapchat, noe avkriminalisering alene ikke løser. Ved å regulere omsetningen av cannabis vil man kunne strupe inntektene til kriminelle gjenger, øke inntektene til statskassa, redusere skadeomfanget og frigi politiresurser. Regulert salg gjennom Vinmonopolet vil i tillegg gjøre det mulig å håndheve en aldersgrense, slik at forbruk og skade blant ungdom reduseres. Flere land og territorier har allerede legalisert og regulert cannabis, og kan vise til gode erfaringer. Selv har Norge god erfaring med regulert salg av alkohol, gjennom Vinmonopolet, og mindre god erfaring med forbudstida.

Kutte et ekstra skoleår

Flertallets innstilling

Flertallet bestående av Aydar, Mjøs Persen, Krangnes, Magnusson, Alvstad, Nesjan, Espe og Westrum ønsker ikke å legge til ny delsetning «for eksempel gjennom å kutte et skoleår på ungdomsskolen».

BEGRUNNELSE

Det er enighet om å reversere 6-årsreformen, og å redusere det totale timetallet i grunnskolen. Men spørsmålet om å kutte et helt skoleår på slutten av grunnskolen er en stor endring som krever pedagogiske og samfunnsmessige grunner, og det synes vi ikke at er tilstrekkelig begrunnet.

Det er betenkelig hvordan en del praktiske utfordringer skal løses, for eksempel for ungdommer som må flytte hjemmefra for å begynne på VGS. De vil da med dette forslaget bli nødt å flytte når de er 14-15 år, og det kan være for tidlig for de fleste å klare seg alene.

Vi mener også at ikke alle barn som er 17 år nødvendigvis er klare for å flytte til en annen by for å bli universitetsstudenter, og dette kan øke forskjellene mellom de som bor i distriktene og storbyene.

Vi mener at det er viktig å ha en skole som er tilpasset de mer praktiskrettede barna og ungdommene også. Det må legges opp til at flere skal kunne velge yrkesfag. Dette i samråd med reversering av seksårsreformen er de viktigste første stegene som må tas og modnes i skolesystemet. Helhetlig kutt i et skoleår må derfor begrunnes bedre pedagogisk.

Mindretallets innstilling

Mindretallet bestående av Kristjánsson, Wessel, Zaheri, Turunen og Ljøkjell ønsker å legge til ny delsetning: “for eksempel gjennom å kutte et skoleår på ungdomsskolen”.

BEGRUNNELSE

Norske barn går for mye på skolen. Dagens skoleelever har nesten to år mer skole enn det dagens voksne hadde, uten at det har gitt noen positiv innvirkning på skoleresultatene. Rødt bør kutte et skoleår på ungdomsskolen for å sikre at skoleleie ungdommer blir fortere ferdig. Pengene som spares inn på dette må brukes på å innføre mer lek og praktisk læring i småskolen.

Nord-Norgebanen

Flertallets innstilling

Flertallet bestående av Kristjánsson, Magnusson, Zaheri, Espe, Westrum, Turunen og Mjøs Persen ønsker å ikke ha med punktet om Nord-Norgebanen.

BEGRUNNELSE

Jernbane til Tromsø vil innebære enorme naturinngrep og klimagassutslipp i en periode hvor vi har bestemt at vi skal kutte utslippene våre til null og bevare mer natur. Utbyggingen vil også være i konflikt med samiske rettigheter ettersom over 90 prosent av alt areal i Nord-Norge har status som reinbeiteområder. Befolkningen i Nordland bor i hovedsak langs kysten, og ikke inne i landet. Derfor vil Rødt satse på Hurtigruta og på oppgradering av mindre megalomane jernbanestrekninger, som for eksempel Nordlandsbanen, Ofot-banen eller ny forbindelse Kirkenes-Rovaniemi.

Mindretallets innstilling

Mindretallet bestående av Ljøkjell, Wessel, Krangnes, Nesjan, Aydar og Alvstad ønsker nytt punkt: «Realisere Nord-Norgebanen med tog helt til Tromsø.»

BEGRUNNELSE

Nord-Norge er en landsdel med store avstander og mange steder et nær ikke-eksisterende kollektivtilbud. Store deler av passasjertransport nord for Fauske foregår derfor i personbil eller via kortbanenettet. Mens det satses stort på samferdselsprosjekter i sentrale strøk opplever vi at prosjekter nordpå nedprioriteres, og det argumenteres for lav samfunnsøkonomisk bærekraft. Alternativ som selvkjørende lastebiler og elektriske fly som har blitt nevnt som alternativer er urealistiske pr dags dato. Folk i distriktene fortjener et fullverdig samferdselstilbud for å unngå fraflytting og økt sentralisering.

Det skjer stor verdiskaping i Nord-Norge og store deler innenfor primærnæring som fiske og oppdrett. Frakt av gods og råvarer skjer med dårlig skodde vogntog på elendige veier. Dette fører årlig til tap av menneskeliv i trafikken. Å flytte denne trafikken fra vei til bane vil bidra til å avbøte denne problematikken.

Det er også svært økende tilstrømming av turister til Nord-Norge, en utvikling vi tror vil fortsette i årene framover. Et fullverdig jernbanetilbud i nord vil derfor være langt mer klimamessig bærekraftig enn økt flytrafikk.

Havvind

Flertallets innstilling

Flertallet bestående Turunen, Wessel, Krangnes, Nesjan, Alvstad, Ljøkjell og Kristjánsson ønsker å beholde punktet «Si nei til vindkraft til lands, til havs og i fjæra.»

BEGRUNNELSE

All vindkraft krever naturinngrep, enten det er på land, i fjæra eller til havs. Vindkraft er også grunnlag for store konflikter mellom storkapitalen, naturen og de som livnærer seg av naturressursene. Å elektrifisere sokkelen enten det er med vindkraft fra land eller ved å bygge havvindanlegg på sokkelen vil bare være å flytte CO₂ utslippene, og ikke ha en reel påvirkning på det totale klimaregnskapet, det må heller satses store ressurser inn i CO₂ fangst og lagring.

Kraft fra havvind er både dyrt og uregulerbart, kablene vil også gå til land og hente strøm når det ikke blåser tilstrekkelig. Dette vil igjen legge større press på mer kraftproduksjon på land for å balansere når havvindanleggene ikke kan levere.

Mindretallets innstilling

Mindretallet bestående av Espe, Magnusson, Aydar, Zaheri, Mjøs Persen og Westrum ønsker erstatte det aktuelle punktet med:

- Si nei til vindkraft på land.
- At det gjøres en begrenset utbygging av havvind som brukes til å elektrifisere sokkelen, for å bidra til å nå klimamålene, uten netto bruk av kraft fra land. Kostnadene til en slik elektrifisering må dekkes av oljeselskapene selv.
- Ved havvindutbygging må «føre-var» prinsippet følges og minimere naturinngrep og konflikter med fiskeri.

BEGRUNNELSE

Norsk leverandørindustri har avgjørende betydning for teknologi- og kompetanseutvikling, kapasitet til det grønne skiftet, sysselsetning og verdiskapning langs kysten og i mange lokalsamfunn. Disse industrimiljøene utgjør den best organiserte delen av arbeiderklassen, og er avgjørende for fagbevegelsens kampkraft og evne til kollektiv lønnsdannelse. Leverandørindustri ser en brå aktivitetsnedgang etter at Olje & Gass aktivitetspakka er sluttført i 2026. Satsing på havvind kan erstatte den gradvise reduksjonen av aktiviteten innen olje & gass og sikre Norges posisjon innen fornybar energiproduksjon, og vil i tillegg minske presset på å bygge konfliktfylt landvind. Norge har ikke klart å kutte nok utslipp i tråd med våre forpliktelser til nå, derfor er elektrifisering av sokkelen et viktig tiltak for å Norges nasjonale mål om lavere utslipp. Elektrifisering av sokkelen kan kutte omtrent 5 prosent av Norges utslipp fram mot 2035. I tillegg vil elektrifisering fra havvind frigjøre kraft til annen elektrifisering og utslippskutt på land. Vi vil samtidig understreke at natur- og fiskeriinteresser må ivaretas ved forebyggende og avbøtende tiltak i samråd med relevante organisasjoner.

Skjermtid i skolen

Flertallets innstilling

Flertallet bestående av Kristjánsson, Krangnes, Espe, Aydar, Ljøkjell, Wessel, Nesjan, Alvstad, Westrum og Turunen ønsker å beholde punktet «Begrense skjermtid i skolen.»

BEGRUNNELSE

Barn er for mye på skjerm i dagens samfunn. Skolen er en av få arenaer der politikerne kan regulere og redusere skjermtida. Rødt må ha en restriktiv skjermpolitikk for å sikre at barn får skjermfri tid i løpet av dagen. Hvordan dette skal løses må selvfølgelig være opp til lærerne, men det er en fordel at lærerne får et tydelig signal fra politikerne å støtte seg på når de prøver å begrense bruken av skjerm.

Mindretallets innstilling

Mindretallet bestående av Mjøs Persen, Zaheri og Magnusson ønsker å fjerne punktet «Begrense skjermtid i skolen.»

BEGRUNNELSE

Digitale ferdigheter er nødvendig i dagens samfunn. Elevene trenger opplæring i bruk av digitale verktøy for å kunne bruke dem hensiktsmessig og øve seg opp i kritisk tenkning rundt alt de møter på nettet, og at de lærer dette i trygge rammer. Både internett og KI er her for å bli, elevene må rustes på beste måte for å kunne delta aktivt i demokratiet og med like forutsetninger i dagens mer og mer digitaliserte samfunn.

Digitale verktøy i skolen vil dra ned klasseskiller mellom elevene på skolen basert på at alle bruker de samme verktøyene og får opplæring i de samme hjelpemidlene.

Samtidig er det viktig at vi stoler på den profesjonsfaglige kompetansen til lærerne, slik at de får mulighet til å velge sine undervisningsmetoder selv, og har mulighet til å tilpasse disse til sine elever. Elevene skal også ha mulighet til å medvirke i sine valg av arbeidsmetoder på skolen, da trenger vi ikke å komplisere dette med å legge føringer på hvor mye digitale verktøy de bruker hver dag.

Det er viktig at digitale verktøy er tilgjengelig for at det gir mulighet for ulike former for undervisning på skolen og noen elever lærer best ved bruk av digitale verktøy. Det er også problematisk å fastsette eksakt hvor mye skjermtid som er for mye på et generelt grunnlag, og viktigere å fokusere på at vi vil arbeide for å ha en mer praktisk rettet skole med varierte undervisningsmetoder.

Selvfølgelig ønsker vi ikke at elever skal tilbringe hele skoledagen med digitale verktøy, men formuleringen gir rom for å legge altfor store føringer for hvordan undervisningen skal legges opp i hverdagen. Definisjonen av bruk av skjerm kan dessuten være veldig mye, og det blir for diffust. Samtidig er det viktig for oss å anerkjenne at digitale verktøy må ha en plass i skolen.

Forbud mot nazistiske/fascistiske organisasjoner

Flertallets innstilling

Flertallet bestående av Aydar, Alvstad, Wessel, Krangnes, Magnusson, Espe, Ljøkjell, Turunen, Nesjan, Kristjánsson, Westrum og Mjøs Persen ønsker å fjerne delsetning: "... og fascistiske og nazistiske organisasjoner skal forbys."

BEGRUNNELSE

Det er viktig å jobbe mot fascistiske og nazistiske organisering. Spørsmålet er hvordan det best gjøres, og hva Rødts standpunkt i den viktige kampen skal være. Vi mener at lovverk mot hatytringer og hatkriminalitet må håndheves bedre, noe som igjen vil føre til at medlemmer av slike organisasjoner blir straffeforfulgt for de konkrete handlingene og ytringene. Vi mener at det ikke er gjennom å vedta forbud, men gjennom å jobbe mot all rasisme, nazisme og fascisme i samfunnet at vi kan spille en viktig rolle. Historien fra andre land viser at det ikke er forbud som er det beste verktøyet i arbeidet mot nazisme, men folkelig mobilisering og kamp. Det er også viktig å jobbe for å bygge sunne fellesskap alle ungdommer kan bli inkludert i.

Mindretallets innstilling

Mindretallet bestående av Zaheri ønsker å beholde delsetning: "... og fascistiske og nazistiske organisasjoner skal forbys."

BEGRUNNELSE

Det er viktig for et parti på venstresiden og stadfeste at vi på ingen som helst måte ønsker at høyreekstreme som splitter arbeiderklassen og vil ødelegge arbeiderbevegelsens fellesskap, skal få mulighet til å organisere seg i Norge. Et forbud betyr at den norske offentligheten slår ned på at høyreekstreme får lov til å fremme sitt polariserende syn som er rasistisk. Fascistiske, nazistiske og andre høyreekstreme er på fremmarsj i Europa, SD i Sverige har blitt det tredje største partiet, Italias regjering består av medlemmer i neo-fascistiske partier, og i Amerika kan høyreekstrem bli styrket igjen dersom Trump vinner valget. Et forbud vil bety at vi ikke vil gå den samme retningen med å gi høyreekstreme rom i offentligheten i Norge.

Å stryke punktet om forbud ser mindre bra ut for et antirasistisk parti som Rødt. Høyreekstremistisk terrorangrep er Norges største trussel, slik landet ved flere anledninger har opplevd tidligere. Dette bør være en god grunn til å stå inne for et forbud og ta problemet før det blir farlig.

Taxfree

Flertallets innstilling

Flertallet bestående av Magnusson, Alvstad, Hanne, Nesjan, Kristjánsson, Espe, Turunen, Westrum og Mjøs Persen vil beholde punktet "Avvikle taxfree-ordningen. Fram til dette skjer, bør Vinmonopolet overta driften."

BEGRUNNELSE

Taxfreeordninga er en subsidiering av fly som er en av de mest klimaskadelige transportformene. I en periode hvor vi skal kutte klimagassutslippene til null kan vi ikke gi folk som flyr særfordeler som folk som velger mer miljøvennlige transportformer ikke får. Det er de rikeste delene av befolkninga som flyr mest til utlandet og som derfor får størst økonomisk gevinst av taxfreeordninga. I tillegg bidrar avgiftsfritak på alkohol-, nikotin og sukkervarer til økt forbruk av varer som er dårlige for folkehelse. Rødt er uansett for å omgjøre Avinor til en statlig etat sånn at drift av flyplasser blir et statlig ansvar sånn at drift av kortbanenettet ikke finansieres fra taxfreesalg.

Mindretallets innstilling

Mindretallet bestående av Wessel, Krangnes, Zaheri, Ljøkjell og Aydar vil endre punktet til "La Vinmonopolet overta driften av taxfree-ordningen."

BEGRUNNELSE

Tax free ordningen slik den er i dag er et hyggelig økonomisk tilskudd for dem som uansett skal ut å reise. Store deler av Norges befolkning har ingen mulighet for å ukentlig handle ved svenskegrensen, og tax free ordningen er da et fint supplement til dem, enten de skal fly eller ta båt. Selve driften av tax free utsalgene må driftes av vinmonopolet slik at gevinst på salg kan gå tilbake til stat og samfunn, ikke til kommersielle aktører.

